

MUSUL
SPARKMAI

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, IL, 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Dail. inž. H. Pavilionis	30 METŲ DARBO TRIUMFAS (viršelis ir vinjetės)	
Kun. P. Dilys	APMAŠTYMAS NAUJŲ METŲ PROGA	2
Kun. E. Gerulis	TEPLASNOJA SPARNAI	7
Jurgis Jašinskas	MENININKO DAGIO DOVANA	9
Aleksandra Vaisiūnienė	PRISIMENANT BIRŽUS	12
V. Karosas	RELIGIJOS VAIDMUO LIETUVOS LAISVĖS KOVOJE	17
H. Dilienė	KUN. P. DILIO EKUMENINĖ VEIKLA	31
Hermanas Tumas	KRISTIJONAS DONELAITIS	35
Aleksandra Vaisiūnienė	RŪBAS PUOŠNUS, BET DARBAS SUNKUS	39
Dail. Dagys	MANO VAIKYSTĖ	45
Jurgis Jašinskas	FANATIZMAS IR TOLERANCIJA	49
J. B.	SPAUSDINTO ŽODŽIO LAUKUOSE	56
J. Jokubonis	PAPILIEČIŲ PADAVIMAI	58
H. Y. P.	10-METIS LIET. PROT. S-GAI KALIFORNIJOJE	62
Valerija Ansysas	PAŽYMĖTINI METAI	64
V. K.	ALENA DEVENIENĖ	72
***	SKAITYTOJŲ ŽODIS	73
D. Jankūnienė	JONAS SUVEIZDIS-SUVIS	74
***	SUMAINYTI AUKSO ŽIEDAI	78
P. L.	IŠ MAMOS DIENORAŠČIO	80
E. G.	KUNIGAS-DAKTARAS	80
Ed. Balceris	KUN. ERIKAS LĖJERIS	81
Ed. Balceris	KUN. JURGIS GAVĖNIA	84
M. G.	MKT. ELENA ŠLEKIENĖ	85
Redakcija	KURT. KOSTAS KREGŽDĖ	87
J. B.	PETRAS KĖŽELIS	88
V. K.	KOSTAS SNARSKIS	89
Redakcija	RINGOLDAS KAUFMANAS	91
***	KRONIKA	92

LEIDĖJAS
REDAKcinė KOMISIJA

Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios Kolegija
Petras BRUŽAS, kun. Eugenius GERULIS, generalinis
superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas
PALŠIS, Arvydas RAMONIS, Jonas VARIAKOJIS

REDAGUOJA

Petras BRUŽAS, 4429 S. Talman Ave., Chicago, IL,
60632, U. S. A.

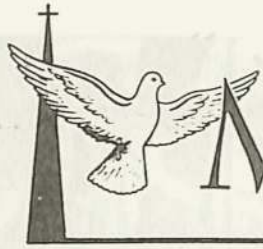
ADMINISTRUOJA

Jonas PALŠIS, 5718 S. Richmond St., Chicago, IL,
60629, U. S. A.

KAINA

A U K A

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

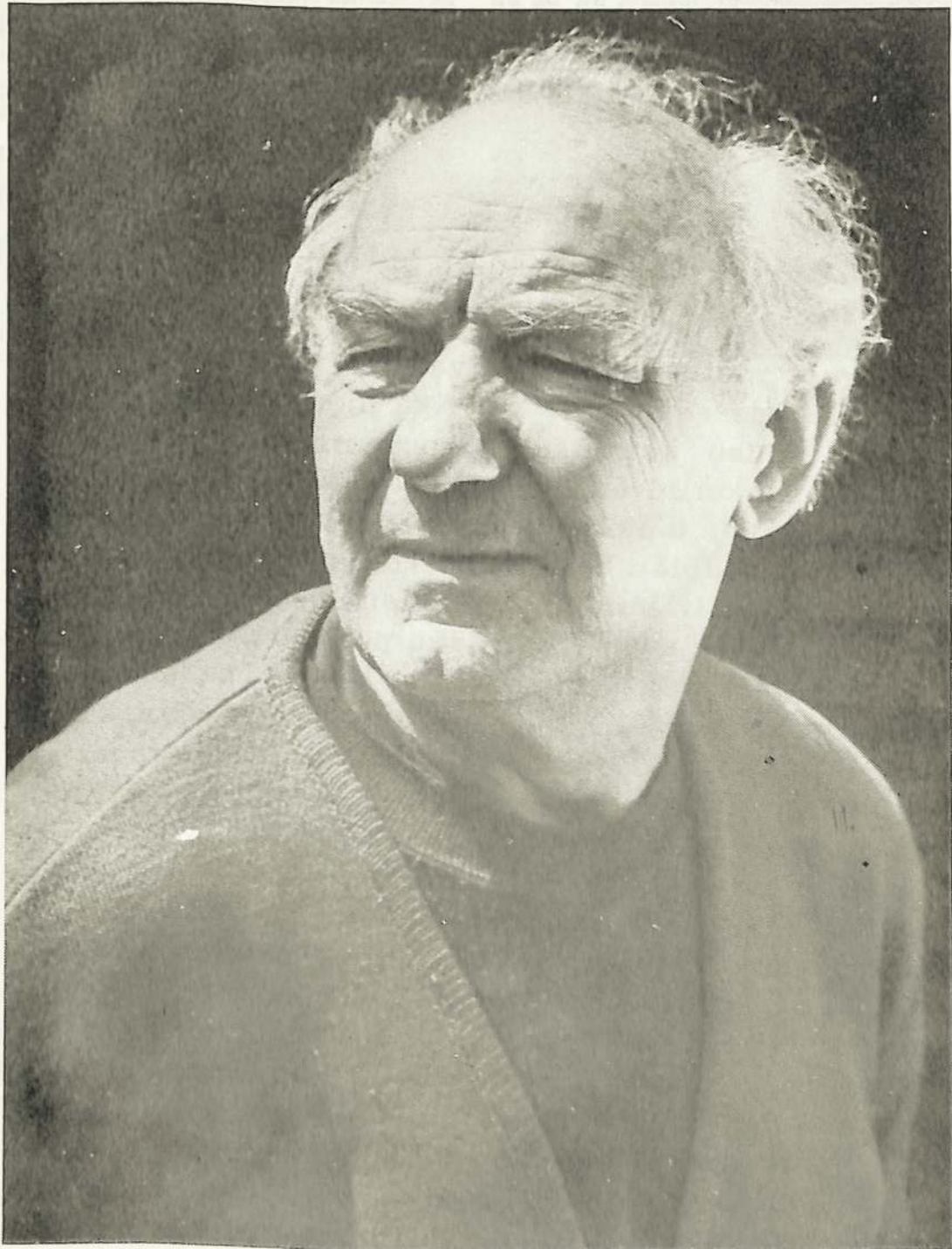
MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

1981 BIRŽELIS

Nr. 50

Dailininkas DAGYS 1980 m., atšventęs 75 m. amž. sukaktį.

Foto Lois Dagienės.

KUN. P. DILYS

APMĄSTYMAI N. METŲ PROGA

Visuomet metų pradžioje įvairios mintys viešpatauja mumyse: kas atsitiks per sekančius dvylika mėnesių pasaulyje, mūsų bendruomenėje, mūsų šeimose ir su mumis asmeniškai? Šiomet, kai užengėme į paskutinį šio audringo amžiaus laikotarpį, iškyla klausimai: kas mūsų laukia, kaip gyvensime, kaip išspręsime opias ir beveik kasdien labiau besikomplikuojančias problemas, kurios yra tikrai gyvybinės ir lemiančios mūsų egzistavimą? Visa tai atsistoja prieš mus visu savo dinamiškumu. Be abejo, žvelgiant į praeitį, į paskutiniuosius 80 šio amžiaus metus, padės mums teisingai įvertinti mūsų dabartinių dvasinių stovių ir nurodys, kurių kelią mums reikia pasirinkti, kad pozityviai tarnautumėm žmonijai.

Dvidešimtojo amžiaus dvasinių išsivystymą galima padalinėti į keturias fazes; jos visos jungiasi su religija net ir tada, kada tų fazių šalininkai tai kategoriškai paneigia.

Pirmoji fazė. Tai laikas nuo šio amžiaus pradžios iki Pirmojo Pasaulinio karo pabaigos (1900-1918). Tame laike įvairios socialistinės srovės pradėjo sistematiškai įsijungti į žmogaus veikimą, elgseną ir galvojimą. Teologijoje, ypačingai protestantiškoje, viešpatavo liberalizmas, pasitikėjimas žmogumi, jo pažanga, jo mokslu. Šio amžiaus pradžioje garsus ir visame pasaulyje žinomas protestantų teologas Adolfas Harnack skaitė Berlyno universitete paskaitas apie krikščionybės esmę visų fakultetų klausytojams. Jo paskaitos buvo įvertintos, kaip vienas iš didžiausių dvasinių įvykių Europoje. Tose paskaitose Harnack skelbė optimizmą: žmogus privalo pasitikėti savo jėgomis, tikėti galimumu tobulinti žmogaus sielą. Anot jo, meilės karalystė priartėjo; ta karalystė, jeigu ir da-

Pamaldos Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje 1980.X.12 d., Chicagoje, minint kun. P. Dilio kunigavimo 50 m. ir 75 m. amžiaus sukaktis.

lina, jau nebėra utopija, kaip tai buvo kadaise. Mes žinome, kaip Pirmasis Pasaulinis karas savo žiaurumu sutriuškino tikėjimą į žmogų ir atvėrė duris įvairių rūšių sveikoms ir nesveikoms ideologijoms.

Pasaulis 1918 m. pabaigoje išžengė į antrąją šio amžiaus dvasinio gyvenimo fazę, kuri tęsėsi iki Antrojo Pasaulinio karo pabaigos (1918-1945). Tai buvo laikotarpis, kada bujojo nacionalizmas, o Sovietų Sąjungoje buvo skleidžiamas ateizmas naudojant brutalią jėgą. Tame krašte buvo išvystytas milžiniško masto teroras. Teologijoje Karolis Barth sukūrė t. vad. "Dialektinę teologiją", arba "Žodžio teologiją" ir bandė grąžinti Dievą į žmonių galvosena ir veikimą. Mes, senesnieji, gyvenę tarp karų už Sovietų Sąjungos ribų ir kurie domėjomės religiniais dalykais, buvome Bartho įtakoje. Buvęs ilgametis Pasaulio Bažnyčių Tarybos generalinis sekretorius Willem A. Vissert Hooft savo atsisveikinimo kalboje gedulingose pamaldose, tuojau po K. Bartho mirties (1968 m.) pabrėžė, kad mes, jaunieji teologai, 1918-1919 m. nuėjome klystkeliais ir tik Barth parodė mums naują, iki šiol nežinotą pasaulį. Bet tuo pačiu laiku, antroje fazėje, buvo taip pat bandoma šalinti Dievą iš žmogaus gyvenimo, šalinti net teologų tarpe. Kaip tik tada atsirado taip vad. "sekuliarizacijos teologija". Friedrichas Gogarten ir Dietrichas Bonnhoeffer yra senesnieji jos reprezentantai. Nemažai "Mūsų Sparnų" skaitytojų pradėjo formuoti savo pasaulėžiūrą

tik antroje šio amžiaus fazėje. Argi jie tada nesusidurdavo su D. Bonnhoeffer žodžiais apie dabartinį žmogų? "Dabartinio amžiaus žmogus išmoko rasti atsakymą beveik į visus lemiančius klausimus. Jis sprendžia apie mokslą, meną, net etiką. Viskas daroma be Dievo, net geriau, negu anksčiau su Dievu." Tuo būdu mes po Antrojo Pasaulinio karo, jau suaugę, su tvirtai susiformavusia ideologija, įžengėme į trečiąją šio amžiaus dvasinio išsivystymo fazę, kuri tęsėsi maždaug iki Vietnamo karo pabaigos (1945-1972). Pažvelkime truputį išsamiau į tą laiką. Toje fazėje išaugo mūsų vaikai ir pradėjo gyventi mūsų anūkai. Tai yra laikotarpis, kada mūsų asmeniškame gyvenime vyko milžiniški pasikeitimai. Pasaulyje aplink mus kilo vietiniai karai, kurie, ypatingai Jungtinėse Amerikos Valstybėse, turėjo lemiančią įtaką į jos piliečių galvoseną ir elg-

Kun. P. Dilio pagerbimo pamaldose 1980.X.12 dalyvavę kunigai: iš k. į d. pirmoj eilėj — genr. suprnt. kun. St. Neimanas, suprnt. kun. P. Dilys, senj. kun. A. Trakis; antroj eilėj — kun. K. Burbulys, kun. J. Juozupaitis, kun. E. Gerulis, kun. K. Trimakas ir kun. E. Fricke. seną. Per 27 metus žmogus intensyviai bandė pašalinti Dievą iš savo gyvenimo, savo planų ir apskaičiavimų. Mes gerai prisimename tą laiką. Tai buvo metai, kada pradėjome emigruoti į Ameriką, Kanadą, Australiją ir kurti naują gyvenimą. Tada JAV prezidentu buvo išrinktas generolas Dwight Eisenhower. Jo valdomas kraštas pasiekė savo išsivystymo viršūnę. Mes greit pastebėjome, kad čia viešpatauja ekonominis gerbūvis, o gyvenimo standartas vis kilo ir kilo. Nauji pastatai atsirado daugelyje vietų, o amerikiečių šeimos didino materialinius turtus. Trečioji šio amžiaus fazė - tai laimėjimai medicinos srityje. Viena po kitos pradėjo dingti ligos. Žmogus vėl pasitikėjo savimi. Militariniai JAV pasiekė lyg ir savo

Lietuvos Gener. Konsulė J. Daužvardienė sveikina kun. P. Dilį
1980.X.12 d. Liet. Taut. Namuose, Chicago.

viršūnę ir tapo rimtu perspėjimu kitoms tautoms nepradėti smurto. Kaip tik tuomet įsigalėjo televizija ir prasidėjo kompiuterio era. Pasaulis labai, labai sumažėjo, nes pagreitėjęs susisiekimasis ir informacija apėmė visus kraštus. Tuo laiku visas pasaulis lyg ir užmiršo Šventojo Rašto žodžius: "Aš esu Visagalis Dievas; vaikščiok mano akivaizdoje ir būk tobulas" (I Mozės knyga, 17 persk., 1 skirsn.). Rytų Europa ir Kinija apgaulinga propoganda prieš krikščionybę nuodijo gyventojų galvosena ir religinį jausmą. Vakariai, t. vad. "laisvasis pasaulis", kartojo Dievo vardą bažnyčiose, bet tik žmonių lūpomis, be atitinkamo pergyvenimo, be sielų tobulėjimo. Inteligentija su skeptiška šypsena kalbėjo apie Dievą, dauguma nėjo Dievo pėdomis, nepildė Dievo šventos valios. Dievas tame laikotarpyje atrodė kaip nereikalingas priedas, kaip koks anachronizmas. Mes, ir, kas ypatingai svarbu, mūsų vaikai, gyvenome tokioj atmosferoj. Teologijoje prasidėjo milžiniško masto sekuliarizacija. Mums buvo tada žinomi t. vad. "Dievo mirties" teologai Th. J. J. Altizer, P. Van Buren, W. Hamilton ir J. Robinson, o H. Cox su pagarsėjusiu veikalu "The secular city", turėjo nemažą įtaką į lietuvišką akademinį jaunimą. Tuo laiku jau dvasiniai subrendę mūsų vaikai ir dalinai mes patys buvome tos trečiosios fazės poveikyje. Mes, senesnieji, per tuos 27 metus bandėme išlaikyti ką atsivežėme iš tėvynės. Entuziastingai pasakojome apie religinę praeitį mūsų vaikams, kurie nematė Lietuvos ir nepatyrė

jos religinių tradicijų. Taigi, mumyse ir mūsų vaikų širdyse trečiosios šio amžiaus fazės metu susidūrė dvi srovės. Iš vienos pusės, mūsų išorinio gyvenimo sekuliarizacija, Dievo pašalinimas iš mūsų nusistatymo, o iš kitos - Bažnyčia, mūsų tėvų ir protėvių tikėjimas, mūsų garbinga praeitis, kur skambėjo Dievo balsas "Aš esu Visagalis Dievas; vaikščiok mano apylinkėje ir būk tobulas". Nežiūrint ir džiuginančių įvykių, kaip pav., po Antrojo Vatikano ekumeninio supratimo pagyvėjimas, - trečioji fazė suskaldė mūsų esybę, susilpnino valią veikimui, o mūsų vaikų religinėje galvoje padidėjo skepticizmas.

Po to, šiame amžiuje prasidėjo ketvirtoji fazė, kurioje nuo 1972 m. gyvename. Dievas pats dar kartą prabilo, Dievas dar kartą pasirodė žmonijai kaip gyvas, kuris valdo pasaulį ir nėra miręs. Gyvenimas per paskutinius 9 metus parodė, kad visur, kur yra bandoma pašalinti Dievą iš kasdieninio gyvenimo, anksčiau ar vėliau kyla dvasiniai konfliktai. Klaidingai suprasta Dievo duota mums laisvė, kelia nelaimę ir daug tragedijų. Ši ketvirtoji fazė, atrodo, diametraliai yra priešinga pirmajai, antrajai ir trečiajai. Žmogus priėjo išvados, kad jis beveik nieko nežino, kad atstumas tarp jo pažinimo ir realybės visatoje auga, bet nemažėja. Komunistinė-materialistinė ideologija bankrutuoja, mažai kas rimtai galvojančių ja betiki. Amerikoje, ypatingai per paskutinius dvejus metus pasirodė nemažai straipsnių apie tai, kad vaikų auklėjimo sistema artina mus prie katastrofos. Kyla balsai, kad teismai klaidingai

Jubiliatui kun. P. Diliui pagerbti bankete dalyviai gieda Ilgiausių Metų. Dešinėje matome dr. L. Kriaučieliūną ir kun. E. Ąerulį, pravedusius minėjimo banketą.

interpretuoja JAV konstituciją apie santykius tarp valstybės ir Bažnyčių. Ekonominis gyvenimas yra blogas visame pasaulyje. Pasirodo, kad didinant atominių ginklų skaičių, taikos negalima išlaikyti. Atominės dalelės ir toliau nepasiduoda fizikoje žinomiems dėsniams. Pesimistai šiandien nenuilstamai šaukia, kad pasaulio galas jau prasidėjo ir ateities faktiškai nebėra. O visokių rūšių religinės organizacijos, ypatingai t. vad. "The Moral majority" iškreipia Biblijos skelbimo supratimą ir klaidina žmones.

Vienas dalykas yra aiškus: mums, ketvirtosios šio amžiaus fazės žmonėms, nebepriimtinas apeiginis religingumas. Dievas tokio religingumo nepripažįsta, tokių mūsų maldų nepriima. Tradicinė krikščionybė įgauna dabar kitas formas ir iki šio amžiaus pabaigos, atrodo, visiškai pasikeis. Dievas jau per šiuos 1981 m. ir per sekančius, laukia iš mūsų atviro pažado, kad mes prisirišimą prie tikėjimo paremtume mūsų krikščioniškais darbais, t. y., jeigu Dievas reikalautų, - atsižadėtume savo gyvenime tų dalykų, kurie mus nuo Dievo atitolina.

Pastaba: Šio straipsnio pagrindinės mintys yra paimtos iš mano pamokslo Lietuvių ev. reformatų bažnyčioje, Chicago, Ill., 1981 m. sausio mėn. 25 d.

KUN. EUGENIUS GERULIS

TEPLASNOJA SPARNAI

(1951 - 1981)

Anuo metu, netekę tėvynės ir palikdami Europą, sklaidėmės po platųjį pasaulį. Toldami nuo Lietuvos ir išsibarstydami po visus kontinentus, jutome, kad mums - lietuviams evangelikams - reikia tautinės-religinės minties žurnalo, jungiančio mus fiziniai ir stiprinančio mus dvasiniai.

Kad ši mintis taptų kūnu, reikėjo visokiausią išteklių. Mums, gi, įsikuriant svetimoje šalyje ir žengiant pirmuosius emigracinius žingsnius, žurnalo steigimas atrodė tiesiog neįmanomas.

Matant gyvybinį reikalą, ir šiam svarbiam uždaviniui kandidatų neatsirandant, 1950-51 metų žiemą manyje gimė ryžtinga mintis - įsteigti "MŪSŲ SPARNŲ" žurnalą.

Pradejus sū opų reikalą klįbinti, iš visų pusių praktiškai realistai bičiuliškai bandė mane nuo šios tariamos iliuzijos, ar net

nesąmonės, atkalbėti, tik vienas kitas, ypač kurt. Mykolas Plepys, Ona Tunkūnaitė buvo viltingų optimistų tarpe.

Po ilgų meditacijų ir organizavimo darbų, Dievui pastangas laiminant, surinkus, išlyginus ir perrašius gautą medžiagą, iš genr. suprnt. prof. dr. kun. P. Jakubėno gavus parinktą žurnalo vardui pritarimą, kurt. inž. H. Paviloniui nupiešus pirmąjį viršelį, iš mūsų Bažnyčios atstovo Anglijoje kurt. J. Gerulio surinktų mokesčių numačius pirmojo numerio išleidimui lėšas, iš Kolegijos prezidento kurt. dr. J. Mikelėno gavus juridinę pastogę - Kolegijai sutinkant būti žurnalo leidėju, ir iš kurt. P. Bružo gavus rotatorinę talką, 1951 metų pavasarį, t. y. prieš 30 metų, visų džiaugsmui, su-

Eugenius Gerulis Žurnalo „Mūsų Sparnai“ įsteigėjas ir pirmasis redaktorius. Foto V. Maželio.

plasnajo "Mūsų Sparnų" pirmasis numeris!

Dirbome ne už algą, bet iš kilnios idėjos lauždami pirmuosius ledus, grįžę iš kasdieninio darbo. Po kelių metų įtempto darbo, gavau skrandžio žaizdą ir, dr. J. Šabanui gelbstint, teko gultis ligoninėn.

Tačiau pradėtas spaudos darbas nesustojo. Vyriausią atsakomybę perėmė kiti idealistai: kurt. Halina Dilienė, kun. Povilas Dilys, kurt. inž. Jokūbas Kregždė. Ačiū Dievui, bendromis pastango-

Ona Tunkūnaitė-Budėjienė,
I-jo „M. Sp.“ Nr. koredaktorė ir administratorė.

mis "Mūsų Sparnai" sėkmingai progresuodami tebeplasnoja iki šiol.

Todėl dabar džiaugiamės ir Viešpačiui dėkojame, kad šiandien, ištvermingai vadovaujant pareigingajam redaktoriui kurt. P. Bružui ir ilgamečiui administratoriui Jonui Palšiui, bendros mūsų pastangos vainikuojasi 50-ju žurnalo numeriu, švenčiant 30 metų sukaktį!

Telydi mus ir toliau ištvermė ir Dievo palaima! Soli Deo gloria!

JURGIS JAŠINSKAS

MENININKO DAGIO DOVANA

Menininkas Jokūbas Dagys 1980 m. gruodžio mėn. 16 d. atšventė deimantines savo amžiaus sukaktuves. Tais metais jis padovanojo lietuviškajai dramaturgijai aukšto meninio lygio veikalą, pavadinimą "Meilė tarp priešų".

Jokūbas Dagys ne vien išėivijos lietuviams, bet ir kitataučiams gerai pažįstamas kaip skulptorius ir dailininkas. Greta to jis mūsų perijodikoje yra pasireiškęs vaizdžia publicistika ir nuotaikin-

gais eilėraščiais, kurių yra išspausdinta du rinkiniai: "Dagys dejuoja ir dainuoja" (1977 m.) ir "Dagys klajoja ir galvoja" (1979 m.). Ir štai dabar turime jo kitokio žanro veikalą "Meilė tarp priešų". Tai 12-kos vaizdų arba paveikslų drama.

Veikalas realistinis. Jame pavaizduoti įvykiai, buvę 1939-1941 m. viename Lietuvos provincijos mieste arti Prūsijos sienos. Tie įvykiai buvo būdingi ne vien to miesto, bet visos Lietuvos tragiškame gyvenime. Ta prasme dramoje pavaizduota visa Lietuva.

Autorius, kurdamas dramos personažus, kurių yra daug, savo vaizduotėje bus turėjęs tikrus asmenis. Jų tarpe matome aukštų laisvos Lietuvos valdžios tarnautojų - karjeristų ir bailių, kurie gyvenimo sąlygoms pasikeitus, prisiplakė prie okupanto ir jam skundė, išdavinėjo nuoširdžius lietuvius patriotus bei pogrindžio veikėjus; matome iš palėpių išlindusius svetimos valstybės agentus, graužusius nepriklausomą Lietuvą ir okupacijos metu padėjusius pavergėjui vykdyti lietuvių genocidą. Lygiagrečiai sutokiais bendrauja pasišventėliai-idealistas, stengdamiesi gelbėti areštuočius, kalinamus ar į Sibirą tremiamus; nestokoja ir tokių, kurie karui išsiliepsnojus tarp nacinės Vokietijos ir bolševikinės Rusijos, visaip stengiasi išsiteisinti dėl savo veiksmų pirmosios okupacijos laikotarpiu. Tai istoriniai faktai.

Jie atsispindi "Meilė tarp priešų" dramoje, jos veikėjų asmenyse. Kiekvienas jų, skalaujamas tuometinio gyvenimo įvykių, turi nuosavas problemas: meilės, pasiaukojimo, karjeros, keršto, pavy-

Keturi studentai (kultūrininkai), susitikę Vytauto Ažuolyne prie Kauno 1931 m. Vėliau jie kuo nors pasižymėjo. Iš k. į d.: Dagys — skulptorius, A. Jakševičius — aktorius, T. Kulakauskas — dail.-grafikas, P. Cvirka — rašytojas. Paskutiniai trys jau mirę, nors buvo jaunesni už Dagį.

Biržiečių studentų scenos mėgėjų grupė Kaune 1931 m., kurie Kalėdų atostogų metu linksmindavo Biržų publiką, jiems režisuodavo B. Dauguvietis. Iš k. į d. sėdi: R. Puodžius, E. Marcinkevičiūtė, A. Gulbytė, dail. Dagys, K. Paškevičius; stovi M. Pranevičius, Makrickas, J. Bilevičius ir Ed. Astrauskas.

do, baimės ir pns. Tą visą draminiame veikale pavaizduodamas, autorius pasirinko vieną sunkiausių scenos veikalui sukurti formą - eiliuotus dialogus. Tokias priemones yra naudoję žymieji pasaulio dramaturgai: vokiečių - W. Goetė, anglų - Šekspyras ir kt. Dabrtinėje Lietuvoje ja naudojasi dramaturgas Justinas Marcinkevičius.

O kaipgi šį uždavinį išspręsti pasisekė lietuviui kūrėjui-Jokūbui Dagiui? Aplamai, turint omenyje jo draminio veikalo visumą, tenka pasidžiaugti puikiais jo kūrybos rezultatais. Jis padovanojo lietuvių išeivijos dramaturgijai veikalą, kokio iki šiol neturėjome ir gal greitai panašaus nesulauksime. Kas be ko, išmanūs draminių veikalų nagrinėtojai suras jame blankesnių ir taisytinių scenų ar eiliavimo trūkumų, gal ir pats kūrėjas tam pritars, bet taip pat reikės pripažinti, jog "Meilė tarp priešų" veikale apstu pasigėrėtinos poezijos skilčių. O žvelgiant į personažų psichologinius pergyvenimus ir dramatinę įtampą, kai kurios paveikslų-vaizdų scenos spindi tokiu tikrumu bei jausmingumu, kad ir žymiausi kitų tautų dramaturgai jas noriai įsijungtų į panašaus pobūdžio savo veikalus. Šį teigimą tardamas, suinteresuotiems siūlau pasiskaityti V-jį vaizdą, o ypatingai jo pabaigą - 75-79 psl.

"Meilė tarp priešų" didelis, su daugeliu veikėjų veikalas. Užtat jis varganose išeivijos teatro sąlygose vargu ar išvys ramos

šviesą. Nebent ji surežisuoti sutiktų tokio masto ir gabumų režisierius J. Jurašas, pagarsėjęs Amerikoje surežisuotu veikalu "Savižudis". Dar galima spėlioti apie galimą paruošti filmą, jeigu panorėtų koks nors lietuvių kultūrinis fondas finansiniai paremti. Vienok yra viena galimybė tuo draminiu veikalu pasinaudoti - minint 1941 m. birželio mėn. trėmimus arba mūsų kariuomenės atkūrimo paminėjimuose. Tokiems parengimams galima panaudoti vieną ar du to veikalo veiksmus - paveikslus meninei programai pavairinti.

O kaip tas veikalas atrodo knygoje? Knyga didoko formato, 156 psl., papuošta 25 autoriaus sukurtų skulptūrų nuotraukomis ir svarbesniųjų veikėjų škicais. Gražus, kruopščiai parengtas, nors su apgailėtinomis korektūros klaidomis, leidinys.

Šią padriką "Meilė tarp priešų" apžvalgėlę drįstu pabaigti kaimyniškai: Biržų krašto, Šlepščių kaimo, daugiašaki menininke Dągy, paklausk eilinio Kilučių kaimo Jurgio patarimo - išbrauk iš "Meilė tarp priešų" pradžioje įrašytą sakinį: "Ši knyga yra trečioji ir p a s k u t i n i o j i mano žodžio kūrybos knyga..."Argi gražu šitaip dezertiruoti ir pabėgti iš kūrybinės dirvos, kurioje gali pasėti dar ne vieną skalsų grūdą?

1981. IV. 26

So. Boston, Mass.

ALEKSANDRA VAISJŪNIENĖ

PRISIMENANT BIRŽUS

Mano akimis, Biržai pats gražiausias Lietuvos kampelis. Turi daug ką, ko kiti Lietuvos miestai neturi. Imkime ne vien tik estetinę miesto pusę, bet taip pat jie palengvina ekonomiškai, nes turi Apaščios upę ir Biržų ežerą, kur galima vasarą bei žiemą žuvauti. Aš esu pati stovėjusi ir įbedusi akis į vandenį, laukdama, ar ant meškerės neužsikabins kokia žuvelė.

Vasaros metu tiek dideli, tiek ir maži galėjome nuo karščių atsigavinti ežero bangose, paplaukioti laiveliu, po išbujojusių vandens lelijų kilimą grožėtis jų dideliais plokščiais lapais ir pražydusiais baltais, dideliais žiedais. Kartais vanduo būdavo toks tyras, kad matėsi plaukiojančios žuvytės ir siūbuojančios vandens žolės.

Saulei kylant, reginys sužėrėdavo nesuskaitomomis spalvomis. Ant lapų dar nenudžiūvę rasos lašeliai skleidė tyrą aromatinių kvapų. Tik retkarčiais praskrisdavo čiulbėdamas koks alkanas paukš-

tis ar pats plaukiodamas laiveliu irklais talakš...talakš... sukeldavai garsą.

Ežero pakrantėje galėjai matyti moteris skalbiančias bei velėjančias baltinius, kurios įbridusios iki kelių, pasiraičiusios sijoną,

Yčų šeimos herbo eskyzas, medžio reljefo raižybai. Dail. H. Pavilonis.

nusišypsodavo kiekvienam praeinančiam ar praplaukiančiam laiveliu.

Žiemos metas suteikdavo kitus malonumus: pasivažinėjimas rogutėmis po Biržų ežerą, ar čiuožimas pačiūžomis. Jei ežeras užšaldavo be sniego snaigių, rėždavai per ežerą su pačiūžomis skersai-išilgai, paraudusiais skruostais ir paraudonavusia nosimi. Kartais iš tolo išgirdavai pravažiuojančio ūkininko vežimo skambalo garsą ir, jei būdavai pavargęs, pasiprašydavai, kad leistų įsikabinti prie užpakalinio rogių galo.

Biržiečių taikingumas, nuoširdumas ir nuolaidumas yra pastebimi visur, o vaišingumas buvo įprastas ir auklėjamas pas vaikus nuo mažens. Kas nepažįsta biržiečių alučio stiprybės, ne vieną nuvertusio nuo kojų!

Prisimenu, kaip vieną kartą su drauge nutarėme aplankyti bendraklasę, kuri gyveno antroje ežero pusėje. Jos pavardės nebeprisimenu, tik žinau, kad ji buvo šluba. Jai gerai išaiškinus jos gyvenamąją vietą, trobelę suradome lengvai. Įėjus į vidų pastebėjome didelį kuklumą, tik iš lentų sukaltus būtiniausius baldus. Bendraklasė augo nepasiturinčioje darbininko šeimoje. Jos tėvai augino tik paršiuką ir keletą vištų. Gyveno ant mažo žemės sklypo. Sutartą dieną jau mūsų laukė. Po ilgos kelionės mus išalkusias pavaišino silke ir raugintu pienu su šiltomis bulvėmis. Man atrodė, anuomet, kad aš niekuomet nebuvau valgiusi tokio skanaus rauginto pieno, silkės ir miltingų bulvių. Ne silkė ir raugintas pienas buvo taip svarbu, kaip pagalvoju šiandien, bet jos nuoširdus vaišingumas, kurio negalėjau per tiek metų užmiršti.

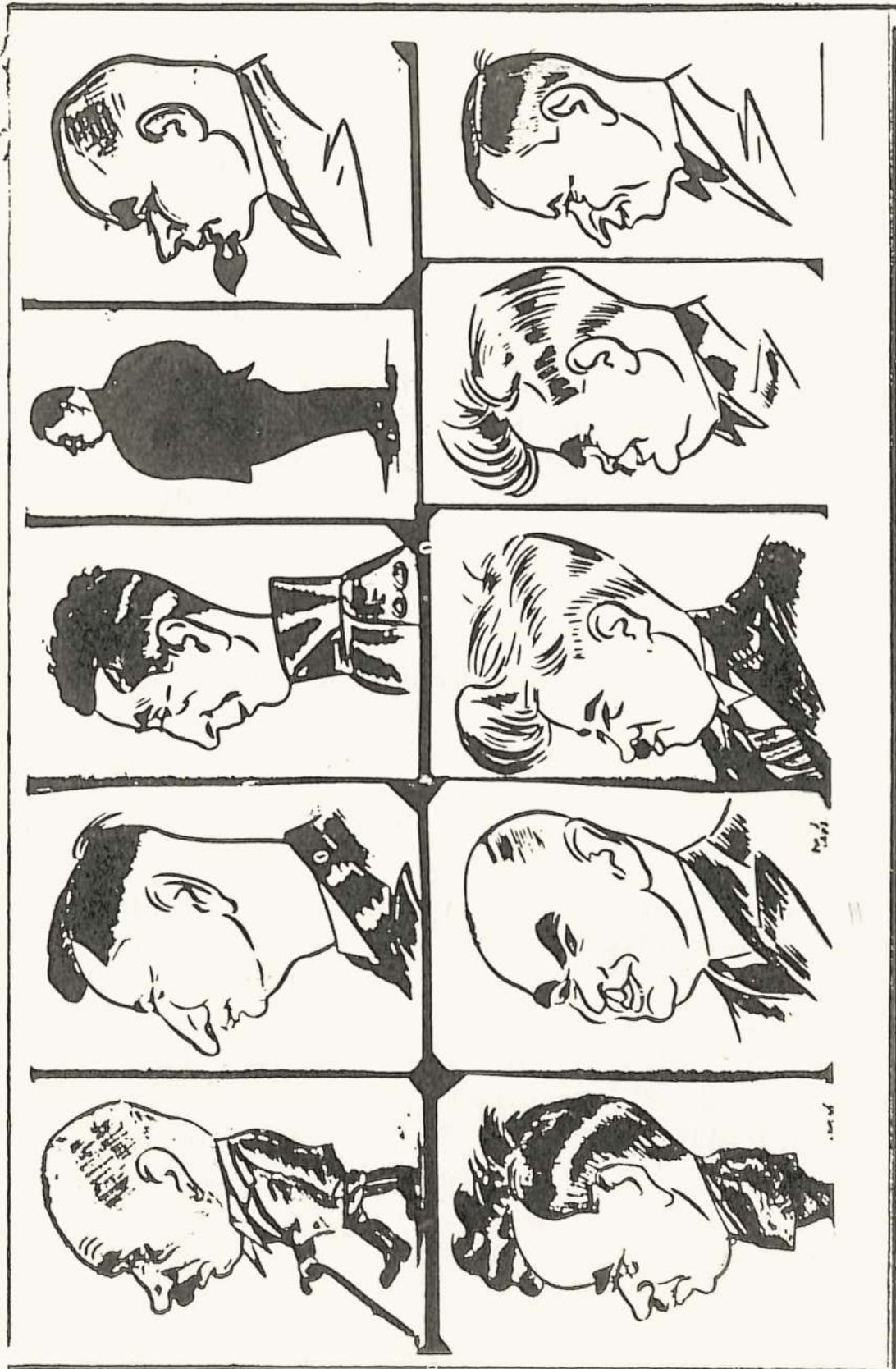
Kiek Biržai davė Lietuvai iškilių asmenų: poetų, muzikų, kompozitorių, skulptorių, rašytojų, mokslininkų, politikų bei dramaturgų! Jų visų vardai bus įrašyti į Biržų istoriją, kurie iškėlė biržiečius į aukštumas ar atnešė didelę naudą Lietuvos liaudžiai.

Pirmieji knygnešiai, taip pat buvo biržiečiai, kurie nesibijodami Sibiro ištrėmimų, nešė slaptai knygas per Prūsų sieną, šviesdami mūsų liaudį ir ragindami pabusti iš miego mūsų tautą.

Po antrojo pasaulinio karo, didelė dalis biržiečių išsisklaidė po įvairius pasaulio kraštus. Nuo to praėjo jau keliasdešimt metų ir mūsų galvos pasipuošė sidabriniais siūlais, o veidą išvagojo senatvės požymiai. Mes susitikę vienas kito nebeatpažįstame, tik išgirdus jų pavardes, prisimename, kad tokie buvo, nes jų vaizdas mummyse pasiliko toks, kokį mes jų matėme paskutinį kartą.

Kaip malonu buvo susitikti biržietį klasės draugą, nematytą virš 40 metų, rodos, sutikai lyg savo brolių.

Prisimenu prieš kelis metus Venezueloje, mums buvo pranešta, kad į Venezuelą atvažiuoja Pasaulio Lietuvių Bendruomenės švietimo reikalams atstovas Jonas Kavaliūnas, sustiprinti lietuviybės

Iš Biržų atklydę „anų laikų“ šaržai. Iš k. į d. virš. eilė: M. Mažuika, agr. P. Variakojis, plk. Michalaukas, Rozmanas (?), K. Vagneris; apat. eilė: M. Plepys, Pr. Gelažius, Januševičius (?), dr. J. Mikelėnas ir agr. A. Binkis.

ir lituanistinių mokyklėlių atgaivinimo reikalu. Mes su vyru buvome paprašyti nuvažiuoti į aerouostą ir sutikti šį iškilų svečią, kuris su mano vyru buvo vienoje gimnazijos klasėje. Atvažiavę į aerouostą laukėme atskrendant lėktuvo ir su vyru tarp savęs šnekėjome:

- Kažin, ar jis mus ir mes jį atpažinsime po tiek nesimatymo metų?

Durims prasivėrus, tarp kitų išeinančių keleivių, pastebėjome išeinantį su lagaminu ir portfeliu rankose akiniuotą, elegantišką vyrą. Visai nesuabejojome, kad tai buvo jis ir tiesiog prie jo priėjome.

- Kas galėjo pasakyti, kad aš čia judu sutiksiu, - tarė Kavaliūnas.

Koks neišpasakytas buvo džiaugsmas, kalbai nebuvo galo. Iki Caraco apie 30 kilometrų kelio. Kalbėjome per visą tą laiką. Sužinojome, kad nekurie mūsų draugai jau yra mirę, kiti dar gyvi Sibiro gulaguose, o tretį išbarstyti po visą pasaulį. Kaip vienai, taip kitai pusei šis susitikimas pasiliks ilgam.

Labai džiaugiuosi, kad man pasisekė susirasti išeinantį biržiečių žurnalą "Mūsų Sparnai". Laukiu su įdomumu kiekvieno jo numerio. Kiek jame suradau iš anų dienų malonių aprašymų. Apgailėstaujame, kad mes čia Venezueloje su vyru esame tik du biržiečiai.

Malonu, kad biržiečiai užpildo šį įdomų žurnalą, kurio turinys liečia mus ir liudija apie mūsų tėvų garbingą praeities gyvenimą. Biržietis veržlus, teisingas ir sąžiningas. Jo atvirumas ir nuoširdumas niekam nesukelia abejonių.

Labai nusiminėme sužinoję, kad vienas iš stiprių ažuolų iš mūsų tarpo iškrito, "Mūsų Sparnai" redaktorius Jokūbas Kregždė, bet jo vietą užims kiti ažuolai, kurie puoš "Mūsų Sparnų" tęstinumą. Jo sukurtas kūrinys lankys mus dar ilgokai.

Aš myliu biržiečius, myliu mano miestą Biržus, myliu jo kapines, kur yra palaidoti mano tėvai, myliu Biržų ežerą, pili, Apaščios upę ir Astravo dvarą, nes jie visi sudaro mano pačios d a l i.

Caracas, 1980 m. lapkričio mėn. 15 d.

* * *

Būk atidus, stebėk gyvenimo smulkmenas, nes kiekvienas naujas, nors ir menkas mažmožis yra žvaigždė, kuri kaskart aiškiau nušviečia tavo nežinomybės horizontą.

M. Z.

RELIGIJOS VAIDMUO LIETUVOS LAISVĖS KOVOJE

Žvelgiant iš 40 metų perspektyvos į besitęsiančią Lietuvos okupaciją, prieš mus pamažu ima iškilti nauja istorinė tikrovė. Išgyventos Antrojo Pasaulinio karo baisenybės, okupacijų žiaurumai, masiniai trėmimai Sibiran ar į nacių koncentracijos stovyklas, ištisų tautinių ar religinių mažumų likvidavimai ir beatodairinis teroras krašte iššaukė desperacinį tautos rezistencinį pasipriešinimą ir tragišką partizaninį karą.

Dėtos pastangos atgauti nepriklausomybę, sulaikyti krašto sovietizaciją ar žemės ūkio kolektyvizaciją liko be pasekmės. Nepriklausomos Lietuvos politinė ir social-ekonominė struktūra buvo sugriauta iki pat pamatų. Jos vieton įvesta komunistinė santvarka, monopolizuojant visą gamybą, prekių apyvartą, komunikaciją, švietimą, sveikatos ir socialinę globą bei visą kultūrinę veiklą pilnoje komunistinės valstybės kontrolėje.

Visame Lietuvos gyvenime buvo vykdoma iš viršaus komunistinė revoliucija, kuri sąmoningai ir energingai griovė visas ankstyvesnio visuomeninio gyvenimo apraiškas, jų kultūrinės ir idėjinės organizacijas. Buvo sunaikintos visos komunizmui prieštaraujantios politinės partijos ir likviduotos net labdaros draugijos. Tačiau naikinančioji komunizmo banga kietai atsitrenkė į tautinį sąmoningumą ir religinius įsitikinimus.

Kuratorius agronomas V. KAROSAS

Visoje Sovietų Sąjungoje, nuo pat Spalio revoliucijos pradžios, yra vedama atkakli kova prieš visas religijas. Taktiniais sumetimais tam tikrais laikotarpiais buvo proteguojamos žydų ar baptistų religijos, tikslųjų pagalba sugriauti pagrindinę pravoslavų religiją, tačiau kitame laikotarpyje ant tų pačių žydų ar baptistų galvų užgriuvo žiaurūs persekiojimai ir mėginimai pašalinti iš gyvenimo šių religijų organizuotą veiklą.

Prasidėjęs rusų-vokiečių karas privertė Staliną priimti prez. Roosevelto reikalavimą už pažadėtą paramą sugrąžinti religinę laisvę. To pasekmėje buvo uždaryta kovinga ateistų "Bezbožnikų" organizacija, sugrąžinti iš Sibiro ištremtieji dvasininkai ir atidarytos tikinčiųjų šventovės. Šis Stalino posūkis didele dalimi prisidėjo prie komunizmo išgelbėjimo, nes tikintieji, atgavę bent dalinai religinę laisvę, pirmon eilėn pravoslavai, įsijungė moraliai ginti Sovietų Sąjungą nuo įsiveržusio priešo. Tai pakėlė karių moralę ir palaužė vokiečių karinę galybę.

Dar po karo kurių laiką visos religijos, gavę bent dalinę laisvę, ėmė atsigauti ir plėsti savo veiklą. Buvo net susidariusi nuomonė, kad pats Stalinas, kaip buvęs pravoslavų seminarijos auklėtinis, patyręs religijos reikšmę mirtino pavojaus metu, mėgins surasti būdą ir kelius suderinti komunistinę santvarką su religijų egzistencija.

Tokia nuomonė buvo susidariusi ne vien pravoslavų eilėse, bet ją puoselėjo ir Vatikanas bei protestantų Bažnyčios, Islamo išpažintojai ir net žydai, kurie vengė užimti kovingą poziciją prieš Sovietų Sąjungą, tikėdamiesi sulaukti tokio momento, kada komunizmas, prispaustas nesėkmių, ieškos atramos religijose. Panašų reiškinių dabar matome Lenkijoje, nes prasidėjus darbininkų streikams lenkų komunistinė vadovybė sulaukė paramos iš kard. Wyszyńskiego, siekiant apsaugoti kraštą nuo sovietų invazijos.

Netrukus visasąjunginė komunistų partija, dar Stalinui tebesant prie valdžios, atšaukusi karo metu suteiktas nuolaidas religijoms, pradėjo ofenzyvą. Šiuo metu vengta tiesioginio fizinio teroro, masinių tikinčiųjų ir dvasininkų trėmimo, šventovių uždarymo, bet veikimo jėgą sutelkė į propagandą, ateistinių auklėjimą per mokyklas, spaudą, radio. Be to, kaltino tikinčiuosius, ypač dvasininkus, priešišku nusistatymu komunistinei santvarkai ir palaikymu ryšių su užsienio sovietų priešais.

Nežiūrint skiriamų priešreliginei kovai bilijoninių sumų, įsteigtų ateistinių akademijų ir institutų paruošimui aukštos kvalifikacijos kadrų kovai su "religiniais prietarais", šimtų žurnalų, laikraščių, knygų, spausdinamų milijoniniais tiražais, komunistams nepasisekė religijos sunaikinti.

Priešingai, paskutiniame dešimtmetyje pačių sovietinių mokslininkų nuostabai, religija ima atgimti trečioje sovietinės eros kartoje, kuri savo keliu sugebėjo prisitaikyti prie radikaliai pasikeitusių gyvenimo sąlygų, išdrįso griauti tariamai mokslinius ateizmo teiginius.

Kaip pradžioje taip ir dabar ateistinė ofenzyva prieš religijas nevykdoma vienu frontu, bet stengiamasi išnaudoti susidariusius per amžius priešingumus ir vidujines kovas tarp paskirų religijų, kad iš vidaus pakirsti religijų bendrą nusistatymą, ginti savo teises ir laisves. Toji taktika yra taikoma net tose pačiose religijose, kai tikinčiųjų tarpe atsiranda skirtingų nuomonių, kaip laikytis sovietinės valdžios atžvilgiu. Šis momentas išryškėjo ypatingai pravoslavų, baptistų ir lietuvių katalikų tarpe, kai juose iškilo lojaliųjų ir opozicionierių srovės toje pačioje religinėje bendruomenėje, siekiant atsilaikyti prieš ateistinę ofenzyvą.

Kalbant apie religijų gyvybingumą ar jų įtaką Sovietų Sąjungoje, negalima remtis vien oficialia statistika ar pogrindžio spaudos daviniais. Pav., jau nuo Stalino laikų buvo likviduotos visos žydų kalba mokyklos, uždaryta jų spauda, neišleista nuo to laiko nė viena knyga žydų kalba, likviduotos visos žydų rabinų seminarijos. Visoje Sovietijoje išliko vos kelios veikiančios sinagogos, paliktos propagandiniais sumetimais užsienio turistams parodyti. Dar Stalino laikais buvo užvesta t. v. daktarų byla, pagal kurią žydų samokslininkai mediciniškomis priemonėmis turėję išmarinti visą Kremliaus vadovybę. Remiantis šia provokacija prasidėjo masiniai žydų "valymai" iš partijos, valstybinio aparato, buvo sušaudyti ar ištremti žymiausi žydų kultūrininkai. Paruoštą planą ištremti visus žydus Sibirian sustabdė staigi Stalino mirtis.

Nežiūrint šių priemonių žydų tautinis sąmoningumas, kuris artimai rišasi su jų religija, nebuvo sunaikintas, bet atgijo Chruščiovo laikais ir dabar pasireiškia plačiu disidentiniu sąjūdžiu. Panašius reiškinius matome pas mahometonus, kuriems, kaip žydams, buvo uždarytos visos seminarijos, uždrausta spausdinti savo religijos knygas. Palikta tik 10% neuždarytų mečečių, uždrausta palaikyti ryšius su Islamo tikėjimo kraštais, bet mahometonų religija per šeimos tradicijas išliko gyva ir dabar sudaro rimtą problemą Maskvos politikai Artimuose Rytuose.

Panašų reiškinį matome ir pas unitus, prievarta sugrąžintus pravoslavų Bažnyčion. Ištrėmus visus unitus vyskopus ir dvasininkus Sibirian, pritaikius griežtas priemones prieš likusius tikinčiuosius, tuo nebuvo sugriautas unitų religinis gyvenimas, kuris, nuslinkęs į pogrindį, išliko gyvas.

Sovietų veikloje Lietuvos religinis gyvenimas nesudaro išimties, nors jame įvyko daug pakeitimų. Sunaikinus veik visą žydų ma-

žumą ir čigonus, išblaškius mažas karaimų ir totorių bendruomenes, repatrijavus vokiečiams į savo kraštą, evakuavus Klaipėdos krašto ir Rytprūsių gyventojus į Vokietijos gilumą, likusieji Lietuvoje katalikai iškilo beveik į absoliučiai dominuojančią religinę daugumą.

Įvykę Lietuvos gyventojų radikalūs religijos ir tautybės pakitimai, toli gražu nesustiprino lietuviybės ar katalikybės krašte, nes vieton sunaikintų, ištremtų, repatrijuotų ar pasitraukusių, atvyko šimtai tūkstančių naujų kolonistų, kurie užpildė pratuštintas gyventojų eiles, sudarydami naują gyventojų mozaiką, labai skirtingą nuo prieškarinės.

Be šių pakitimų reikia susidomėti milžiniška ateistine veikla ir bendrai komunistinės ideologijos indoktrinacija, dėl kurių nemažas lietuvių skaičius nutolo nuo religinio gyvenimo.

Kaip visoje Sovietų Sąjungoje, taip ir Lietuvoje pasireiškia religinis atgimimas, kuris tampriai rišasi su tautine rezistencija ir rodo didelį atsparumą vykdomai sovietizacijai ir rusifikacijai. Lietuvių katalikų pagrindžio spauda taip apibūdina susidariusią padėtį: "Didelės Lietuvos jaunimo dalies būseną tokia: krikščioniškas tikėjimas sugriautas, bet ateizmas neprigijęs. Tačiau ir tarp tokio jaunimo yra gyvos patriotinės nuotaikos. Studentai domisi Lietuvos istorija, tačiau nepajėgia įvertinti krikščionybės reikšmės lietuvių tautos praeičiai, dabarčiai ir ateičiai. Daugeli jų būtų nesunku laimėti Dievui, jei tik gautų religinių žinių" (LKB Kronika No. 36, 1979 m.).

Katalikų pagrindis, gindamas religines pozicijas, deda pastangas sujungti savo siekius su lietuvių tautos išlikimo ir laisvės ko-

Pasitarti reikia, iš k. į d.: J. Kregždė, P. Bružas ir J. Dagys.

Nuotr. M. Nagio.

vomis, nes jų giliu įsitikinimu tik religija gali suteikti tautai dvasines ir moralines jėgas ištvirti ir kovą laimėti. Šį bendrą katalikų įsitikinimą patvirtina tautinės krypties pagrindžio "Aušra": "Šiame laikotarpyje didžiausią kliūtį lietuvių nutautinimui sudaro katalikų tikėjimas ir tautinis solidarumas" (Aušra Nr. 52, 1979).

Vienok katalikų pagrindžio nusistatymas nėra vienalytis. Katalikų rezistentų organas "Dievas ir Tėvynė" tebeveda atkaklią kovą prieš pačią komunistinę sistemą, jos ideologiją ir krašto okupaciją. LKB Kronika ir kiti katalikiški savilaidos leidiniai stengiasi išsitvirtinti legalumo rėmuose, privengia tiesioginės kovos prieš sovietinę santvarką, o visą priešpuolį nukreipia prieš ateizmą ir pasisako už religinės laisvės įgyvendinimą, prisilaikant sovietinės konstitucijos, žmogaus teisių deklaracijos ir Helsinkio nutarimų, po kuriais yra padėti ir Sovietų Sąjungos parašai.

Lietuvos katalikų pagrindžio veiklą dar komplikuoja Vatikano Rytų politika, pagal kurią, R. Katalikų Bažnyčia atsisakius nuo ko-

Iš k. į d.: kun. S. Neimanas, A. Devenienė, M. Tamulėnas.

vos prieš komunizmą, bandoma surasti koegzistencijos galimumus su sovietine santvarka. Pradžioje LKB Kronika buvo griežtai pasmerkusi Vatikano Rytų politiką, bet su laiku, matomai, prisiderino prie jos siekių ir nutolo nuo tiesioginės kovos už Lietuvos laisvę ar bent už visų žmonių teisių ir laisvių praplėtimą.

Dėl tokio nusistatymo kairiojoje pagrindžio spaudoje pasireiškė nepasitenkinimas lietuvių katalikų užimta pozicija, nes, kovodami vien už savo Bažnyčios religines laisves, jie netiesioginiai išsijungia iš bendros kovos lauko. Todėl netgi tautinė "Aušra", pradžioje rėmusi katalikybę kaip būtiną Lietuvos laisvės kovos sąly-

gą, vėlesnioje laidoje pasisako už Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ateities Lietuvoje, nes to reikalauja demokratijos principai. Ten skaitome: "Bažnyčia turės būti atskirta nuo valstybės. Po Pirmojo Pasaulinio karo didžioji Lietuvos gyventojų dalis buvo religinga. Bažnyčios įtaka tautiniam gyvenimui buvo didelė. Tuo tarpu, praslinkus keliems Sovietų gyvenimo dešimtmečiams, stipri ateistinė propaganda paveikė tautą, todėl reikalauti vaikų krikšto ar priverstino mokyklose tikybos mokymo, bažnyčiose tuokti, būtų priešinga demokratijos principams" (Aušra No. 14).

Tuo savo pareiškimu "Aušra" neatsisako nuo katalikų religijos reikšmės dabartyje ir ateityje, kovojant prieš neigiamą komunizmo dvasinę įtaką ir atstatant krikščioniškos moralės principus, bet aiškiai pasisako prieš politinę katalikybę, žinomą nepriklausomybės metais klerikalizmo vardu.

Dar toliau ir kritiškiau tuo klausimu pasisako liberalinė ir kairioji pogrindžio spauda. Deja, jos leidiniai retai tepasiekia Vakarų. Iš pasikalbėjimų lietuvių disidentų su Vakarų korespondentais atsiskleidė jų pažiūra į religijos reikšmę Lietuvos laisvės kovoje, tilpusio pogrindžio "Perspektyvoje" No. 9, 1979 m.

Į paklausimą: "O kokią įtaką jūsų kovai turi religija?" buvo disidentų atsakyta: "Religija, be abejo, gina mūsų tautą ir didina jos atsparumą, tačiau pulti ji nesugeba, nevaicina ofenzyvinio vaidmenio. O tam, kad nugalėti ar bent apsiginti reikalinga aktyvi puolamoji jėga".

Toliau į klausimą: "Reiškia, jūs nesutariate su katalikiško pasipriešinimo aktyvistais?", buvo atsakyta: "Didelių prieštaravimų nėra. Katalikiškoji opozicija mano, jog tik religija gali išgelbėti mūsų tautą nuo sunykimo. Todėl visas jos dėmesys sutelktas ties religine laisve. Mūsų supratimu, svarbiausios Lietuvos problemos yra tautinio pobūdžio. Ir net pilnos religinės laisvės suteikimas dar, toli gražu, tų problemų neišspręstų".

Savo tolimesniame pokalbyje su Vakarų korespondentais disidentai pripažino: "...jog LKB Kronika daug prisidėjo prie išnešimo Lietuvos klausimo į pasaulio viešumą, bet Vakarai yra klaidinami, jei yra supažindinami tik su LKB Kronika".

Trumpais bruožais imant, Lietuvoje susidarė trys pagrindinės idėjinės srovės: religiniai katalikiška, tautiniai nacionalistinė ir kairioji socialistinė, kurių kiekviena pretenduoja į pirmavimą ir vadovavimą Lietuvos laisvės kovai. Verta pabrėžti, kad anglosaksų vakarietiškos demokratijos idėjos silpnai reiškiasi lietuvių tautoje, nors teoretiškai imant jos turėtų pirmauti.

Sudarę bendrą idėjinio pasiskirstymo vaizdą lietuvių tautoje, turėsime grįžti prie religinės kovos aptarimo, kuri, dėl susidariusių pokarinių sąlygų, veik išimtinai sutampa su katalikybe, kaip

Variakojų būrelis, iš d. į k.: sol. Br. Variakojinėė, inž. J. Variakojis, Vil. Variakojis, K. Variakojienė ir P. Variakojis.

dominuojančia religija lietuvių tautoje.

Visa eilė žinovų ir mokslininkų, kaip prof. St. Vardys, prof. T. Remeikis savo veikaluose ir daugelio autorių studijose ir straipsniuose, aptardami katalikiško pogrindžio platų pasireiškimą, apibūdina šį reiškinį kaip dvasinį tautos atgimimą, kuris istoriniai rišamas su pirmuoju tautiniu atgimimu bei viltimi vėl atgauti nepriklausomybę ir laisvę. Visai išleidžiamas iš akių faktas, kad Vakaruose aplamai ir lietuviškoje išeivijoje išskirtinai, ta pati katalikybė, kaip ir kitos religijos, pergyvena didžiausią krizę.

Vakarų mokslininkai yra atkreipę savo dėmesį į šį reiškinį, lygindami Vakarų ir Rytų Europos religijų padėtį, ypatingai išryškindami Lenkijos religijos gyvybingumą. Mokslininkai atidengė savotišką paradoksą. Vakaruose, klestint demokratinėms laisvėms ir pasiekus aukštą gerbūvio lygį, religinis gyvenimas aiškiai smunka, nors Bažnyčios naudojami pilnomis laisvėmis, yra gerai aprūpintos ekonominiai, yra įvestos privalomos tikybos pamokos mokyklose (išskyrus JAV), veik visai išnyko aštrūs išpuoliai prieš religijas spaudoje ir viešame gyvenime. Nepagailima respekto visoms Bažnyčioms ir net mažoms religinėms bendruomenėms, bet jų įtaka viešame gyvenime, ypačiai politiniame ir kultūriniame, metai iš metų mažėja. Susirūpinę religijų atstovai ieško šio reiškinio išaiškinimo ir prieina išvados, kad per didelės laisvės, aukštai iškilęs gerbūvis kenkia religiniam susikaupimui.

Komunistiniuose kraštuose, ypatingai tuose, kur vyksta nuožmus religijų persekiojimas, agresingas ateistų siautėjimas, tikinčiųjų teisių varžymai ir religijų gynėjus laukia kalėjimai ar kon-

centracijos stovyklos, ten matome religinį atgimimą. Pogrindžio spauda yra pilna nusiskundimų dėl persekiojimų, bet drauge iškelia tikinčiųjų pasiaukojimą, pasididžiavimą kankinių drąsa ir ištverme, jų giliu religingumu, kuris stiprina silpnesnius tikėjime ir viltyje laimėti kovą.

Įsigilinę į pogrindžio katalikišką spaudą, pastebime, kad joje daug kalbama apie laisvę, bet niekur nerandame pasisakymo už Vakarų demokratinių laisvių įgyvendinimą lietuvių tautoje. Panašiai Lietuvių Chartoje, skirtoje lietuvių išeivijai, net neužsiminta apie demokratinės Lietuvos atstatymą, apie demokratines teises ir laisves, toleranciją, teisę išpažinti bet kurią religiją ar priklausyti bet kuriai ideologijai.

Iš čia sektų išvada, kad katalikai, kovodami prieš komunizmą ir sovietinę okupaciją, norėtų R. Katalikų Bažnyčiai užtikrinti pilną dominavimą visame lietuvių tautos gyvenime, kaip tai jau buvo Lietuvos vyskupų paskelbta Romoje 1952 m. išleidus aplinkraštį "Lietuvos Rymo Katalikų Episkopato Direktyvos Katalikams". Toks katalikų politinis siekis aiškiai susikirstų su Vakarų demokratijų tikslais, kurie, nešdami pavergtoms tautoms demokratijos idėjas, suteikia joms ofenzyvinius idėjinius ginklus prieš totalitarizmą.

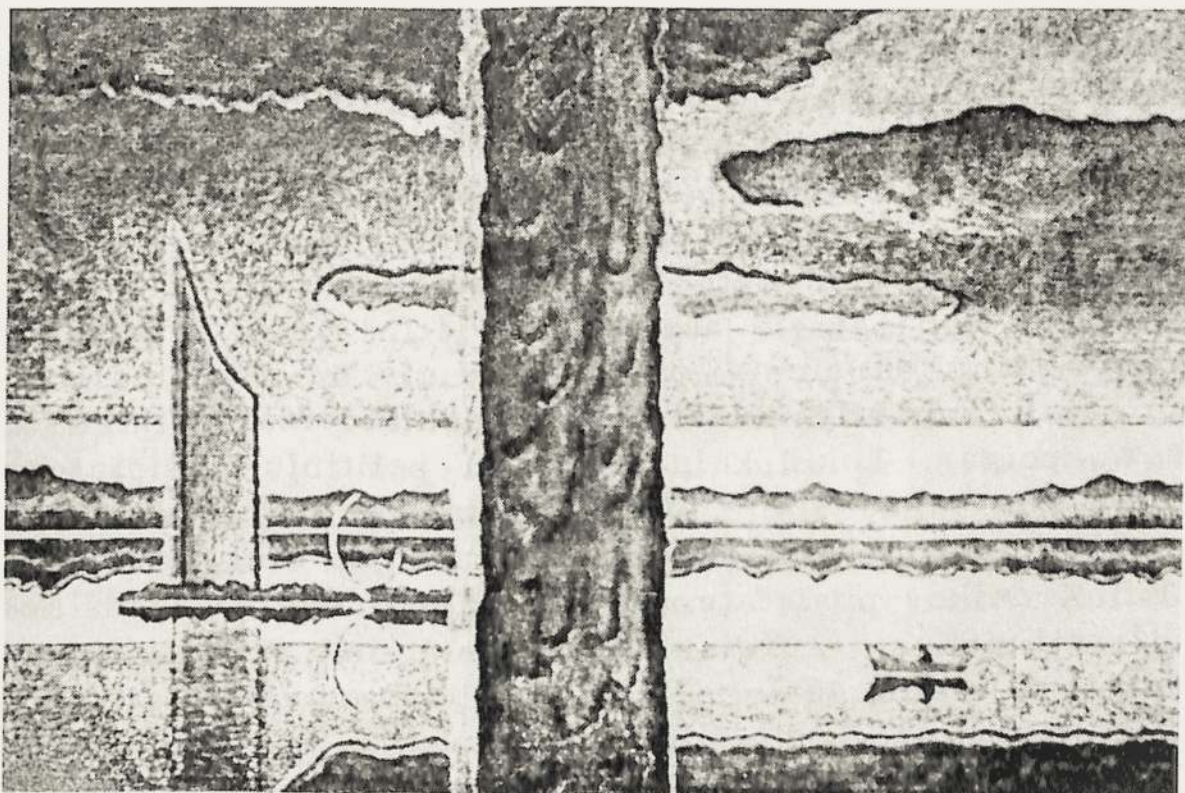
Pagal Vakarų demokratijų istorinį patyrimą, kovoje prieš despotizmą, o tuo labiau prieš modernų totalitarizmą, yra būtina apsiginkluoti pranašesniais idėjiniais ir materialiniais ginklais, kurių atgyventos epochos atstovai neįstengia sukurti. Kaip matėme iš Vakarų korespondentų pokalbio su lietuvių demokratinio pogrindžio disidentais, atpasakoto "Perspektyvoje", jie jau samprotauja Vakarų filosofijos kategorijomis ir gan tiksliai nusako religijos vaidmenį lietuvių tautos laisvės kovoje. Katalikų ideologija atstovauja atgyventai Viduramžių epochai, ir, nežiūrint jos pastangų prisitaikinti prie modernaus pasaulio, savo dvasioje lieka nepakitusi. Todėl katalikų pogrindis, kaip ir nacionalistinis, galėjo ir gali užimti vien pasipriešinimo pozicijas prieš komunistinę ofenzyvą ir besiginant laukti iš Vakarų Pasaulio ateinančios pagalbos. Visai tikslu tokių pasipriešinimo būdą vadinti tautos rezistencija, nes jis gina praėjusios epochos santvarką ir vertybes.

Vienok kasdieninės kovos sąlygose katalikai, kaip ir kitos religinės grupės ar ideologiniai sąjūdžiai, rūpinasi pirmon eilėn išsaugoti savo tautinę tapatybę, pasitenkindami mažais laimėjimais. Tam tikslui yra išnaudojamas priespaudos atoslūgis, kurio dėka buvo galima pasinaudoti bent dalinai Sovietų konstitucijos teisėmis.

LKB Kronika, palygindama dabartinio laiko Lietuvos padėtį su Stalino laikais, nusako skirtumą "kaip dieną nuo nakties", bet tai nereiškia, kad tokia padėtis negali būti staigiai pakeista. Sąryšyje

su Afganistano pagrobimu, Lenkijos įvykiais ir ypačiai pasikeitus Amerikos valdžiai, galima laukti staigaus posūkio pasaulinėje politikoje, kurio išdavoje sugrįžtų šaltasis karas. Tuo atveju Lietuvos sugrįžtų Stalino eros teroras nukreiptas prieš mažiausius lietuvių pasipriešinimo poreiškius; būtų užgniaužti visi pagrindžio sąjūdžiai ir jų spauda, nutrūktų ryšiai su išeivija ir vėl tamsi naktis apgaubtų visą kraštą.

Tokių galimumą numato ne tik LKB Kronika, bet ypatingai Vatikanas ir naujai išrinktas popiežius Jonas Paulius II, vengiąs antagonistinės politikos prieš Sovietų Sąjungą ir bendrai prieš komunizmą. Jei pradžioje LKB Kronika drąsiai jungė religinę kovą su tautine ir reikalavo okupacijos pašalinimo ir nepriklausomybės atstatymo, tai pradedant 1976 m. pasuko prisitaikymo keliu. Tuo klausimu skaitome labai būdingą pasisakymą:

Idilija

Dail. inž. Vyt. Trečiokas, Ottawa, Kanada.

"Kaip rodo Rytų Europos socialistinių valstybių patyrimas, didesnės Bažnyčios laisvės suteikimas ne tik nepakenkė socializmo statybai, bet dar padėjo. Iš visų Rytų Europos šalių aukščiausių gyvenimo lygių yra pasiekusi Vokietijos demokratinė respublika, kuri per karą daugiausiai nukentėjo. Šitai šaliai būdingas aukštas produkcijos lygis ir gera kokybė. VDR tikintieji nėra taip persekiojami, bažnyčios neuždarinėjamos, eina katalikų ir protestantų laikraščiai... Kaimyninėje Lenkijoje tikintieji leidžia daug knygų, turi savo mokyklų, o valstybinėse mokyklose dėstoma tikyba tiems

vaikams, kurių tėvai nori. Panaši padėtis yra Jugoslavijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje... " (LKB Kronika, Nr. 23).

Būdinga Kronikai, kad padariusi virš cituotą religijų padėties apžvalgą satelitinėse valstybėse, bet neminėdama Sovietų Sąjungos, rado reikalą pacituoti ištrauką iš L. Brežnevo pasakytos Helsinkio konferencijoje kalbos, kurios užbaigą perdavė stambiomis raidėmis: "ŠTAI KODĖL ATĖJO LAIKAS PADARYTI IŠ ISTORIJS PATYRIMO NEIŠVENGIAMAS KOLEKTYVINES IŠVADAS", kurioms pritarusi toliau taip dėsto savo argumentus:

"Lietuvos katalikai iš valstybės nereikalauja to, ko nedera reikalauti. Jie nori, kad valstybės aparatas nebūtų nukreiptas prieš Katalikų Bažnyčią ir jos teises Konstitucijos patvirtintas, nes politinė bendruomenė ir Bažnyčia savo srityje yra nepriklausomos. Abi šios institucijos, tegul ir skirtingais pagrindais, tarnauja tų pačių žmonių asmeniniam ir socialiniam pašaukimui. Šis tarnavimas bendram labai bus juo sėkmingesnis, juo labiau abi institucijos gerbs sveiką bendradarbiavimą vietos ir laiko sąlygomis (II Vatikano Susirinkimo Nutarimai, Vilnius 1975, p. 185)" (t. p.)

Reiškia, LKB Kronika pasisako už bendradarbiavimą su Sovietų valdžia jau pasiremdama II Vatikano Susirinkimo nutarimais ir Vatikano Rytų politika. Per visus sekusius numerius LKB Kronika vengė bet kokios konfrontacijos su sovietine santvarka ar komunistų partija, bet išskiria ateistus ir vietinės valdžios pareigūnus, kuriuos kaltina daromais prasižengimais su įstatymais, neleidžiant katalikams ir jų dvasininkams nekliudomai atlikti savo bažnytines apeigas. Tokia kaina ir tokiu politiniu nusistatymu LKB Kronika tikisi apsaugoti Lietuvos Katalikų Bažnyčią nuo sunaikinimo, kad galėtų atlikti savo misiją tautoje.

LKB Kronikos nusistatymas remiasi prielaida, kad Sovietai, spaudžiami vidaus ir užsienio nesėkmių, bus priversti pripažinti Bažnyčiai religines laisves, kaip kad buvo priversti giliai įsiveržus Wehrmachto armijoms į Rusijos gilumą.

Ne veltui pasaulietinis pagrindis, nuo tautinio iki liberalinio ir kairiojo, jaučia nepasitenkinimą LKB Kronikos užimta pozicija, nes ji tikrumoje atsisako nuo išsilaisvinimo iš komunistinio pavergimo ir eina prie sambūvio politikos, kad bendromis pastangomis išlaikius esamą santvarką ir status quo.

Šiuo klausimu visai priešingai pasisako kita katalikų pagrindžio dalis, kuri atmeta bet kurį galimumą surasti bendravimą su komunistiniu ir skelbia beatodairinę kovą jų primestai santvarkai, okupacijai ir visiems lietuviškiems talkininkams ir pritarėjams. Jų pagrindžio organe "Dievas ir Tėvynė" aiškiai pasisakoma:

"Tačiau kova už sąžinės laisvę, už teisę tikėti į Dievą ir yra kova prieš materialistinę pasaulėžiūrą, prieš marksizmo-leniniz-

mo filosofinį pagrindą, jo esmę, prieš valdančią komunistų partiją, Tarybų Sąjungos politinę sistemą - žūtbūtinė politinė kova". (D. T. No. 6, 1978 m.).

Katalikų ideologai, gindami LKB Kronikos pozicijas, aiškina, kad nė viena pogrindžio srovė negali veikti bent dalinai neprisitaikius prie esamų sąlygų, kas neišvengiamai veda į kompromisus su sovietine santvarka ir savo sąžine. Po pralaimėto partizaninio karo, lietuviams, besigelbstint nuo atplūstančių kolonistų, reikėjo užimti visus galimus postus administracijoje, švietime, kultūrinėje veikloje ir bendrai visuomeniniame gyvenime, bet kelias į šiuos postus ėjo per komunistų partiją, komjaunimą ir kitas tarybines organizacijas. Kad šiuo keliu einant dalis inteligentų virto karjeristais ar tiesioginiais savo tautos išdavikais, tai buvusi neišvengiama gyvenimo blogybė.

Išeidami iš šios padėties katalikų ideologai toliau aiškina, kad prisitaikius Bažnyčiai prie sovietinės santvarkos galės išlaikyti tautoje religinę sąmonę, kuri suteikia dvasinę stiprybę, dorovingumą, ištvermę ir pasiaukojimą tautai, kovojančiai už išlikimą ir laisvę. Tuo pagrindžiama ir pateisinama LKB Kronikos kompromisinė politika.

Patiektas argumentas susiduria su kitu faktu. Pagal naujai patvirtintus "Religinių susivienijimų nuostatus - religiniai susivienijimai, pagal tarybinę teisę, turi griežtai ribotas funkcijas, nes religinės bendruomenės sudaromos tik kultų atlikimui" (LKB Kronika No. 29).

Prieš šį religijos degradavimą iki kulto praktikavimo, nerandame Kronikoje jokio protesto, o vėlesniuose leidiniuose jau "kovojama už religinio kulto laisves", arba atskirais atvejais viešuosiuose pareiškimuose valdžiai, pasirašoma: "Kaip einantis kulto tarnautojo pareigas B. Talaišis" (LKB Kronika, No. 24).

Išmetus iš krikščionių ar žydų religijos Senojo ir Naujojo Testamento apreikštų tiesų pažinimą, atsisakius nuo Evangelijų dvasios įsisavinimo, pasitenkinant vien tik kulto apeigomis, bažnytinių švenčių tradicijomis ar religinių papročių prisilaikymu, savaimė nužengiama į dvasinį primityvizmą.

Degradavus krikščioniškas bažnyčias į kulto namus, o dvasininkus į kulto tarnus, susitaikius su tokia padėtimi, neįmanoma perėti tikintiesiems tų dvasinių ir dorovinių vertybių, kurias skelbia judaizmas ar krikščionybė. Tai paliudija Lietuvos gyvenimo tikrovė.

Visoje pogrindžio spaudoje, ypačiai katalikiškoje nusiskundžiama, kad visas kraštas skęsta alkoholyje, klesti paleistuvybė ir įvairūs kriminaliniai nusikaltimai, už kurių klestėjimą atsakomybė suverčiama sovietinei valdžiai, komunistams ir ateistams. Jei

faktiškai būtų įrodyta, kad nusikalsta vien nusigręžę nuo religijos lietuviai, tuomet toks kaltinimas būtų pagrįstas. Tačiau gyvenime tariamai tikintieji neatsilieka nuo netikinčiųjų savo dorovės nuosmukyje.

Be paminėto dorovinio nuosmukio, iš tėvynės pasiekia žinios apie didėjančią neapykantą okupantams, pirmon eilėn rusams ir kitiems svetimšaliams. Kylanti tautinė ar religinė neapykanta tauotoje pagimdo fanatizmą, kuris dar labiau pabrėžia nutolinimą nuo krikščionybės principų.

Religinė tikrovė Lietuvoje gali turėti dvejopas pasekmes. Viena, paskandina tikinčiuosius misticizme, beviltiškume ir rezignacijoje, nes kulto religija nesuteikia žmogui dvasinių jėgų, tikrovės supratimo ir išminties surasti sprendimą ar paskatinimą protinškai veiklai. Antra, kulto religija besiremndama vien emocijomis gali pastūmėti žmogų į desperatiškus aktus, kaip Kalantos ir kitų susideginimus, kurių žygiais tikėtasi laimėjimo.

Tokiu savo nusistatymu ir siekais LKB Kronika iššaukė griežtą pasipriešinimą konservatyvių katalikų sluoksniuose, kaip matėme pogrindžio "Dievo ir Tėvynės" savilaidos pareiškimuose. Dar didesnis priešingumas kyla iš tautinių, liberalinių ir kairiųjų lietuvių srovių, nes LKB Kronikos laikysenoje ižiūrimas bendradarbiavimas ar pataikavimas Lietuvos okupantui, tikslu kitų sąskaiton laimėti savo Bažnyčiai geresnes egzistencijos sąlygas ir ko gero

Nuotraukoje matosi veidai, iš k. į d.: V. Kregždienė, J. Kregždė, J. Šernienė, gale stalo V. Karosas, dr. D. Fricke, J. Kuzas, R. Cinka, R. Pipynė, P. Variakojis, V. Variakojis, inž. J. Variakojis, sol. Br. Variakojienė ir kt.

tapti komunistinės santvarkos partneriu, kaip satelitinėse valstybėse.

Aptariant Katalikų Bažnyčios vaidmenį Lietuvos laisvės kovoje, dar tektų atsižvelgti į jos istorinį vaidmenį lietuvių tautoje. Visoje Vakarų Europos istorijoje Katalikų Bažnyčia vaidino dvejomis vaidmenimis, paskirų valstybių susidaryme ir jų kultūrų išsivystyme. Tose valstybėse, kuriose Katalikų Bažnyčios siekiai kovoje už savo egzistenciją sutapo su tos pačios valstybės siekiais, kaip Ispanijoje-kovoje prieš arabus ir žydus; Airijoje - kovoje prieš anglus ir protestantizmą; ar Lenkijoje - kovoje prieš Rusiją ir Vokietiją, kur drauge buvo kovojama prieš pravoslaviją ir protestantizmą, katalikybė suaugdavo su tos valstybės civilizacija ir tautos kultūra į vienalytį kūną.

Visai kitokią vaidmenį vaidina Katalikų Bažnyčia tose tautose, kurios buvo pavergiamos katalikiškos valstybės. Čia pati Bažnyčia buvo panaudojama pavergtos tautos nutautinimui ir suvirškinimui.

Pirmieji krikštytojai kryžiuočiai ir kalavijuočiai kardų ir ugnimi sunaikino prūsus ir pavergė latvių gentis. Prieš lietuvių gentis iškilo ta pati grėsmė. Mindaugas už krikštą turėjo ordinui užrašyti Žemaitiją, o vėliau už "tėvišką" globą donacijomis užrašyti ir likusią DLK dalį. Jogaila už krikštą perleido Lenkijai visą didžiulę Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją ir per Bažnyčią prasidėjo sistemingas lietuvių tautos lenkinimas ir jos tautinės kultūros naikinimas. Nuo tautinės mirties lietuvių tautą išgelbėjo atėjusi Reformacija. Žlugus Lietuvos reformacijai vėl atgijo beatodairiškas lietuvių kalbos ir tautinės kultūros naikinimas, svarbiausia panaudojant tam tikslui Katalikų Bažnyčią. Prasidėjęs XIX am. tautinis atgimimas rado atramą protestantiškoje Mažojoje Lietuvoje ir Apšvietos amžiaus idėjose, bet sutiko didelį pasipriešinimą sulenkėjusioje dvasininkijoje. Tik maža katalikų kunigų dalis buvo išsijungusi į tautinį atgimimą. Dėl tos priežasties katalikybė lietuvių tautoje nevisai sutapo su tautišku.

Pasirodęs pirmas LKB Kronikos numeris, kuriame kun. J. Zdebskis teisme prabilo krikščionybės ir lietuvių tautos gynėjo vardu, sukėlė entuziazmą ir evangelikų tarpe. Tas pats pasakytina apie didvyrišką Nijolės Sadūnaitės ar Viktoro Petkaus laikyseną teisme ir kalėjimuose. Tuo laiku LKB Kronika buvo griežtai pasmerkusi Vatikano pataikūnišką Rytų politiką, išdrįso mesti tokią kaltinimą:

"Vatikanui suteikus kai kuriems tarybinei valdžiai "lojaliems" kunigams monsinjorų titulų ir tuo pačiu tarsi aprobavus jų elgseną, nominavus vyskupais valdžios parinktus kandidatus, tylint

apie skaudžią tikinčiųjų padėtį Lietuvoje, pasigirdo balsų - Vatikanas suklaidintas! Čekistai prasiskverbė į Romos kuriją! Mes išduoti!" (LKB Kronika, No. 4).

Taip tvirtai pradžioje laikėsi katalikiškas pogrindis, kol susigaudė Vatikano Rytų politikos posūkyje, ieškoti sambūvio komunistinėje santvarkoje. Panašiu posūkiu pasuko didžioji katalikų dalis išeivijoje, kas sukėlė skilimą ir kietas vidujines kovas lietuvių tautoje. Sunku numatyti kuria kryptimi nuriedės tolimesnės vidujinės kovos, nes jų pakrypimas viena ar kita linkme, priklausys nuo pasaulinės politikos raidos.

Vykstą gretimoje Lenkijoje įvykiai gali iš pagrindų pakeisti pasaulinę politiką, nutraukiant dotentę ir sugrąžinant šaltąjį karą. Tuo atveju Lietuvai ateitų sunkios dienos, nes Maskva sunaikintų bet kurią pogrindžio veiklą, palaidodama po ta pačia velėna visas besiveržiančias pogrindžio sroves ir sąjūdžius. Vėl kapų tylą apgaubtų kraštą.

Bet yra ir kitas galimumas. Afganistanas ir Lenkija akivaizdžiai įrodė Maskvai būtinumą surasti modus vivendi su dominuojančiomis religijomis tuose kraštuose, norint jas užvaldyti ar išlaikyti juose komunistines santvarkas. Lenkijos Katalikų Bažnyčia ta proga laimėjo naujas privilegijas ir tikisi jų daugiau laimėti už paramą stabilizuoti Varšuvos komunistinės vyriausybės politinę padėtį. Spauda pranešė, apie daromas nuolaidas Sovietų Sąjungos mahometonams, atidarant kai kurias mečetes ir leidžiant atspausdinti religines knygas. Tai daroma su aiškiu tikslu paveikti į Afganistano ir visų kitų Islamo tikėjimo kraštus ir apraminti jų kietą pasipriešinimą Sovietų skverbimuisi į Artimuosius Rytus.

Jei Maskva numato plačiau panaudoti religinių laisvių manevrą, tai jis pirmon eilėn turėtų būti pritaikytas Lietuvos Katalikų Bažnyčiai. Priėjus prie susitarimo, katalikai atgautų gan plačias laisves, bet tuo pačiu būtų likviduotas katalikiškas pogrindis ir bet kuris pasipriešinimas sovietinei valdžiai.

Kitu atveju, prasidėjęs idėjinis skilimas lietuvių tautoje ir vidujinės kovos pasiektų politinio kraštutinumo ir prilygtų skilimui tarp socialdemokratų ir komunistų Spalio revoliucijos išvakarėse. Vis aštrėjanti idėjinė kova Lietuvoje ir išeivijoje pamažu išryškina dvi priešingas stovyklas, kurios visai skirtingai pramato Lietuvos ateitį. Modernūs katalikai ir kairiojo sparno sąjūdžiai susitauko su mintimi, kad ateitis priklausos komunizmui ir socializmui, prie kurių reikia iš anksto prisitaikyti, norint išlaikyti savo Bažnyčios ir tautos egzistenciją. Tuo tarpu antroje stovykloje telkiasi lietuviškos partijos ir sąjūdžiai, kurie numato komunizmo žlugimą ir demokratijos idėjų pergalę.

Lietuvos tautinis ir demokratinis pogrindis neskiria didelės

reikšmės katalikų pastangoms atgauti religines laisves, nes jas laimėjus daug kas nepasikeistų Lietuvos gyvenime, paliktų okupacija ir nepakeista komunistinė santvarka. Nežiūrint prieštaravimų ir religinės kovos ribotumo, visos religijos sudaro viešąją atsparą galutiniam krašto sukomunistinimui ir rusifikacijai. Tautinio ir demokratinio pagrindžio jos yra vertinamos, kaip pasyvaus pasipriešinimo veiksnys bendroje kovoje už tautos išlikimą ir jos laisvę.

Tik tokios religinės bendruomenės, ar jose pasireiškę disidentiniai sąjūdžiai, kurie išlaiko judaizmo-krikščionybės apreiškias dvasines vertybes, sudaro didelę moralinę jėgą, būtiną kovoje už žmogaus laisvę, ką įrodo visos žmonijos istorija. Kaip tik šio momento pasigendame skaitydami Lietuvos katalikų pagrindžio spaudą, kurioje visas dėmesys yra nukreiptas į bažnytinių tradicijų išlaikymą.

J. Kregždės 75 m. pagerbimo pobūvyje šnekučiuojasi, iš d. į k.: J. Kuzas, M. Tamulėnas, A. Devenienė, kun. S. Neimanas, inž. K. Klybas, J. Šernienė, J. Kregždė, V. Kregždienė, R. Klybienė, kun. P. Dilys, D. Bobelienė, kun. E. Gerulis ir kt.

HALINA DILIENĖ

KUN. POVILO DILIO EKUMENINĖ VEIKLA

Per keturiasdešimt mano vedybinio gyvenimo metų su mano

vyru kun. Povilu Diliu turėjau progos susipažinti su jo pažiūromis į tarptautinius protestantų Bažnyčių santykius. Man t. p. nėra sve-tima vyro ekumeninė veikla Vilniuje, 1930-1939 m., kai jis dirbo Vilniaus Ev. Reformatų bažnyčioje. Neseniai buvo paminėta kun. Dilio 50 metų veikla bažnyčioje. Gal būt "Mūsų Sparnų" skaityto-jams būtų įdomu sužinoti, kokia iš tikrųjų buvo jo veikla toje sri-tyje per jo kunigavimo laiką.

Reikia pažymėti, kad Bažnyčios istorijos laikotarpis nuo 1930 m. buvo labai palankus visiems darbuotojams ekumeninėje srityje. Kun. Dilio įsitikinimas, kad jis yra ant teisingo kelio galėjo tada stiprėti metai iš metų. Tai buvo laikai, kada pastangos tarp evan-gelikų Bažnyčių suartėti ir bendradarbiauti, arba viename krašte, arba tarptautiniai buvo gyvi ir remiami iš visų pusių. Povilas, jau teologinių studijų metu, 1925-1930 turėjo progos giliau susipažinti su sąjūdžiu - rasti kelią dvasiniai suvienyti atskiras protestantų šakas. Tuomet keturi ekumeniniai sąjūdžiai padarė jam, būsimam evangelikų teologui, išaugusiam kalviniškose ir liuteroniškose tra-dicijose, neužmirštamą įspūdį.

1. Susipažinimas su Pasaulio Reformuotų Bažnyčių sąjun-gos istorija (Alliance of Reformed Churches Holding the Presby-terian System). Ta Sąjunga, įsteigta 1875 m., pradėjo aktyviau veikti po Pirmojo Pasaulinio karo.

2. Liuteronų Pasaulinės Federacijos (Lutheran World Fe-deration) suorganizavimas 1923 m. Eisenache, Vokietijoje, ir jos pirmojo prezidento dr. John A. Morhead iš New Yorko veikla.

3. Pasaulinės Sąjungos Draugiškam Bažnyčių Bėndradar-biavimui (Weltbund für Freundschaftsarbeit der Kirchen) suorga-nizavimas 1914 m.

4. Pasaulinis Bažnyčių Suvažiavimas Stockholme, Švedijo-je 1925 m., taip vad. "Life and Work" konferencija.

Jau kaip studentas, o paskui kaip kunigas Vilniuje, Povilas no-rėjo, kad ir Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia aktyviau dalyvautų tos srities siekiuose. Tuo metu kun. Dilys nežinojo, kad Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia, kun. prof. Povilo Jakubėno ir dr. Martyno Yčo dėka, jau buvo užmezgusi ryšius su ekumeninėmis protestan-tų organizacijomis. Tos Bažnyčios delegacija net dalyvavo "Life and Work" suvažiavime. Kaip žinome, tarp pasaulinių karų (1920-1939) tarp Vilniaus ir Biržų beveik nebuvo jokio kontakto. Kun. Di-lį labai giliai paveikė 1926 m. Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčios pastangomis sušauktas Vilniuje visų 6 protestantiškų Bažnyčių Lenkijoje suvažiavimas, tikslu nustatyti bendrą evangelikų liniją tame krašte. Tas suvažiavimas įkūrė taip vad. Evangelikų Baž-nyčių Tarybą Lenkijoje. Tuo metu buvo negirdėtas įvykis ir pasi-sekimas. Čia reikia priminti, kad kaip tik tarp protestantų Lenki-

joje tautinis klausimas - lenkai, vokiečiai - buvo labai aštrus ir beveik beviltiškas jų pozityviai išspęsti.

Tuo būdu, galima sakyti, kad kun. Dilys pradėdamas savo ganytojiškąjį darbą 1930 m., buvo gana gerai ekumeniniai paruoštas ir pradėjo veikti su planu ateičiai.

Dilių šeimos namų nuotaika padėjo jam galvoti ekumeniškai. Tėvas, Juozapas, lietuvis, reformatas iš Biržų krašto; motina, Eugenija, prancūzų-vokiečių kilmės, ev. liuteronė iš Liepojos, Latvijoje, - išaugino sūnų bendroje evangelikų dvasioje. Kiekvieną sekmadienį tėvas ir sūnus dalyvavo pamaldose abiejose bažnyčiose. Povilas, dar gimnazistu, o paskui studentu būdamas aktyviai dalyvavo evangelikų liuteronų jaunimo ratelyje, o paskui studijavo evangelikų liuteronų fakultete. Jau tuomet jis ir jo šeimos nariai nedarydavo skirtumo tarp liuteronų ir reformatų.

Pirmieji devyni metai kun. Dilio kunigavimo Vilniuje liudija, kad jis nemažai laiko skirdavo ekumeninei idėjai. Jis ta tema skaitydavo paskaitas Vilniuje ir Varšuvoje. Jis buvo išrinktas nuolatinio savo Bažnyčios atstovu į Sąjungą - Skleisti Draugystę tarp Bažnyčių. Šiai organizacijai priklausė taip pat ir Stačiatikių Bažnyčia Lenkijoje.

Jis reprezentavo Vilniaus Bažnyčią 1936 m. Ženevoje, kada visas miestas šventė 400 m. kalviniškos reformacijos priėmimą. 1938 m. jis kartu su gen. sup. dr. K. Kurnatausku atstovavo Vilniaus Bažnyčią Larvike, Norvegijoje, tarptautiniame suvažiavime, - Skleisti Draugiškumą ir Taiką. Ten jam teko susitikti su dideliu pacifistu ir vienu to judėjimo organizatorium prof. F. Siegmund-Schultze, kuris ragino daryti kas tik galima, kad nekiltų Antrasis

Ekumeninių pamaldų dalyvių pobūvis 1981.I.25 d. Liet. Ev. Reformatų bažnyčioje, Chicago.

Pasaulinis karas. Vilniaus atstovai - prof. dr. K. Kurnatauskas ir kun. P. Dilys buvo giliai paveikti desperatiško šaukimo Vokietijos reprezentantų, kurie maldavo kitus kraštus priimti persekiojamus jų krašte žydus.

Antrasis Pasaulinis karas, 1939-1945, neabejotinai buvo žingsnis atgal ekumeniniame sąjūdyje. Suplanuotas Pasaulinis visų Bažnyčių suvažiavimas, išskyrus Romos Katalikų Bažnyčią, kuri tuo metu atsisakė oficialiai dalyvauti, buvo atidėtas. Be to, neapykanta tarp tautų augo. Tik po karo ekumeninė idėja pamažu atgavo savo dvasines jėgas. Kai išėivijoje susiformavo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia, šaukdama sinodą Klein-Wittensee, Vakarų Vokietijoje, 1947 m., kun. Dilys vėl galėjo reikštis tarptautiniame bažnytniame darbe. Po prof. dr. P. Jakubėno susirašinėjimo (jis tada gyveno Schleswig-Holsteine, Vakarų Vokietijoje) su protestantiškomis organizacijomis (Alliance of Reformed Churches, Holding the Presbyterian System - gener. sekretorius dr. M. Pradervand ir World Council of Churches in Formation - gener. sekretorius dr. W. A. Visser's Hooft) kun. Dilys buvo pasiūstas delegatu į du svarbius suvažiavimus: į XVII Pasaulio Prezbitėriėnų Bažnyčių - Ženevoje, 1948 ir į I-ji Pasaulio Bažnyčių Tarybos (in Formation) visuotini suvažiavimą - Amsterdame, 1948 m. Reikia pažymėti, kad mūsų Bažnyčios delegacija tada atstovavo ir Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčią okupuotoje tėvynėje. Suvažiavime Ženevoje kun. Dilys padarė ilgesni pranešimą apie susidariusią po Antrojo Pasaulinio karo naują padėtį. Jam teko aiškinti, kodėl taip daug Bažnyčios narių pasitraukė į Vakarus. Kai kurie suvažiavimo dalyviai tada viešai apkaltino mūsų Bažnyčios narius bendradarbiavimu su fašistais. Suvažiavime Amsterdame aš dalyvavau su mano vyru, kaip Bažnyčios atstovė-pavaduotoja (alternate delegate). Be to, kun. Dilys kartu su kuratoriais: dr. Mykolu Deveniu ir inž. Kostu Klybu reprezentavo mūsų Bažnyčią Princeton, N. J. 1954 m. Reformuotų Bažnyčių kongrese, o su kuratorium Hermanu Paviloniu - Pasaulio Bažnyčių Tarybos II-me visuotiniame suvažiavime Evenston, Ill. 1954 m.

Laikui bėgant, mūsų Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia išėivijoje pasidarė reprezentante tik lietuviių reformatų, gyvenančių laisvajame pasaulyje. Kun. Dilys buvo Sinodo paskirtas atstovauti šią Bažnyčią Pasaulio Reformatų Bažnyčių sąjungos, Vakarų sekcijoje. Tos Sekcijos suvažiavimai, kuriuose susirenka apie 150 delegatų iš Šiaurės ir pietų Amerikos, Kanados ir Karaiėbų srities šalių, posėdžiauja kasmet. Delegatai yra gerai painformuoti apie mūsų padėtį. Viename suvažiavime kun. Dilys, asistuojant kurt. V. Karosui, padarė platesni pranešimą apie mūsų Bažnyčios istoriją, dartinę padėtį ir viltį ateičiai. Kun. Dilys, buvo išrinktas tos Sek-

cijos Teologinės komisijos nuolatinis narys, ir jau eilė metų, kartu su kitais teologais, svarsto santaikos klausimą, - santaikos tarp Dievo ir žmonių, ir žmonių su Dievu. Su ta problema jungiasi klausimai socialinio, sociologinio, ekonominio ir politinio pobūdžio, pav. : Pasaulio ateitis (futuresologija), senatvės apraiška, darbo etika ir pan. Komisija paskelbė atsišaukimą į visą žmoniją apie Dievo santaiką su žmogumi atominiam amžiuje. Pasaulinės Reformuotų Bažnyčių sąjungos vykdomasis komitetas 1980 m. pakvietė kun. Dilį į savo posėdį, kad jis geriau ir giliau supažindintų sudabartinę padėtį lietuvių reformatų Lietuvoje ir Vakarų pasaulyje.

Nežiūrint pažengusio amžiaus, mano vyras yra pasiryžęs ir toliau, su Dievu pagalba, dirbti toje ekumeninėje srityje mūsų Bažnyčios labai ir dar pagilinti mūsų santykius su pasaulio protestantais ir jų organizacijomis.

Tėviškės parap. Tarybos pirm. Julius Kuzas ir Hilda Kuzienė Moterų dr-jos sekret.

HERMANAS TUMAS

KRISTUPAS DONELAITIS

(200 m. mirties sukaktis)

Man yra suteikta nepaprastai didelė garbė, ir asmeniškaitas duoda malonumą, kaip gimusiam kaizerio Vokietijos ir Prūsijos karalijos valstybėje, Gumbinės apygardoje, senprūsių lietuvininkui, pratarti Donelaičio minėjimo proga keletą žodžių apie tą didį senprūsių lietuvininkų poetą ir kunigą Kristijoną Donelaitį, kuris

neturėdamas savosios literatūros tradicijų, laisvo lietuviško valstybinio gyvenimo, sukūrė apie senprūsių lietuvininkus valstiečius, vadinamus "būrus", lietuvių literatūroje nemirštamą poemą "Metai".

Mums, lietuviams, turėtų būti ypatingai džiuginantis istorinis faktas, kad ir šiais laikais Donelaičio vardas yra gretinamas su didžiausiais pasaulio meno kūrėjais.

Tikriausiai Donelaitis, kurdamas minėtą poemą, nesvajėjo apie tarptautinius įvertinimus ir net savo raštų gyvas būdamas nepausdino. Tik vėliau, jau miręs, išplaukė į tarptautinius vandenis su senprūsių lietuvininkų būrų laivu.

Donelaičio 200 metų mirties sukaktuvių minėjimo proga nors prabėgomis pasidalinsiu su jumis mintimis, apie tuometinę senprūsių lietuvininkų valstiečių-būrų istorinę, socialinę, politinę, kultūrinę ir ekonominę padėtį užkariautoje Prūsijos karalijos valstybėje ir apie problemas, kurios iškilo, kada Donelaitis kunigavo ir kūrė savo poemą.

Iš esmės, minėtos problemos yra labai sudėtingos ir gan sunkiai suprantamos mums ir jaunesniosios kartos tautiečiams, ypač išeivijoje.

Atsiminkime istorinį faktą, kad lenkų valdovų pakviestas vokiečių ordinas senprūsius ir senprūsių lietuvininkus, kurie tuomet buvo dar pagonys, krikščionybės vardu žiauriausiai nukariavo, įvesdamas tais laikais genocidinę baudžiavą.

Nukariautieji neturėjo jokių asmeninių teisių: neturėjo teisės mokytis, užsiimti amatu, prekyba, žvejojimu ir t. t. Jie buvo visiškai pririšti prie ordino įkurtų dvarų, kur buvo priversti ordino riteriams eiti dirbti - atlikti lažą. Be to, baudžiauninkai nuo savo mažos ūkio nuosavybės, turėjo mokėti riteriams didelius mokesčius. Senprūsių lietuvininkai dėl to žiauraus engimo ir sunkios dalios labai suvargo.

Reikia pastebėti, kad vokiečių ordino nuo 13 šimtmečio įvesta genocidinė baudžiava tęsėsi beveik 600 metų ir buvo skirtinga nuo didžiosios Lietuvos baudžiavos.

Senprūsijos įvestos ordino baudžiavos ponai buvo užkariautojai -vokiečių ordinas, kurio tikslas ir siekimas buvo senprūsius ir lietuvininkus išnaikinti, apgyvendinant jų vietoje kolonistus vokiečius. Tuo tarpu did. Lietuvos baudžiavos ponai buvo daugiausia dalinai sulenkėję lietuviai bajorai, vis tiek jie buvo savo tautos žmonės, Antra, did. Lietuvoj baudžiava įvesta šiek tiek vėliau, nors ji tęsėsi ir ilgiau. Panaikinta 1864 metais. Be to, atsiminkime faktą, kad senprūsiai ir lietuvininkai nuo Lietuvos valstybės buvo karaliaus Mindaugo, vėliau Lietuvos valdovo Vytauto Didžiojo ir Lenki-

jos karaliaus Jogailos atskirti nuo giminės kamieno. Jie buvo palikti valdyti be jokių autonominių teisių užkariautojams - vokiečių ordinui, Prūsijos karaliams, Vokietijos kaizeriams, Vokietijos - Prūsijos prezidentams ir galiausiai Hitleriui iki 1945 metų.

Potsdamo susitarimu Prūsija buvo panaikinta ir vokiečiai neteko tų žemių. Deja, lietuviai tų žemių irgi neatgavo, nors tuoj po II-ro pasaulinio karo, atrodo, buvo galimybių kai kurias senprūsių lietuvininkų sritis su kamieniu sujungti, perimant tarybinei Lietuvai jų administravimą. Dėl anksčiau minėto senprūsių ir lietuvininkų atskyrimo nuo kamieno per kelis šimtus metų, atsirado neginčijamai įrodyta istorinė tikrovė, būtent: neišvengiami ne tik istoriniai, kultūriniai, ekonominiai, bet ir psichologiniai skirtumai tarp vakarų ir rytų lietuvių, vadinamųjų lietuvininkų.

Po vokiečių valdžia gyvendami senprūsiai lietuvininkai gyveno skirtingose sąlygose, negu rusų pavergtieji didž. Lietuvos lietuviai. Reikia pastebėti, kad iki šiol nebuvo skelbta, nei surinkta išsamių mokslinių šaltinių apie senprūsių lietuvininkų valstiečių tikrąją istorinę būklę, kurią prieš kiek laiko patvirtino ir žinomas lietuvių istorikas prof. Jakštas dr. Anyso knygos "Kova dėl Klaipėdos" recenzijoje. Nežiūrint tų paminėtų žiaurių socialinių sąlygų, senprūsių lietuvininkų kraštas buvo savo laiku lopšys, kuriame vystėsi po 1525 metų ne tik tikiybinė, bet ir pasaulietiška lietuvių literatūra. Po minėtų metų atsirado maža prošvaistė senprūsių lietuvininkams ir ji davė pradžių lietuviškos sąmonės gimimui, kai paskutinis vokiečių ordino magistras Albrechtas, numesdamas ordino vienuolio abitą su įsiūtu kryžium, pasidarė protestantu ir Prūsijos valdovu.

Dėl neišaiškintų istorinių aplinkybių Albrechtas, matydamas kaip žiaurus buvo senprūsių lietuvininkų dvasinis gyvenimas, įsteigė nemažai mokyklų ir bažnyčių senprūsių lietuvininkų krašte. Jis taip pat išleido savo pastangomis ir lėšomis lietuvininkų kalba parašytą katekizmą ir dėjo visas pastangas išversti iš lotynų kalbos į lietuvininkų kalbą Šventąjį Raštą. Paruošti mokomam personalui Albrechtas įsteigė 1547 metais Karaliaučiaus universitetą ir iš 24 stipendijų 12 paskyrė lituanistinėms studijoms. Donelaitis taip pat pasinaudojo ta universiteto stipendija. Tą patį universitetą lankė Bretkūnas, Kuršaitis, Rėza, Zauniai, Gaigalaitis, aš ir kiti.

Gaila, kad toji senprūsių ir lietuvininkų švietimo prošvaistė tęsėsi tik iki didžiojo maro - 1709-11 metų.

Senprūsių lietuvininkų krašte maras išnaikino apie 160, 000-200, 000 lietuvininkų. Tuo būdu maždaug apie 3500 sodybų liko be gyventojų. Šia proga pasinaudojo Prūsijos valstybės karaliai. Nuo 1713 iki 1732 metų jie atgabeno apie 17, 000 kolonistų iš Vokietijos gilumos, Šveicarijos, Austrijos ir kitų šalių. Juos apgyvendino mirusių

lietuvninkų ūkiuose. Šie kolonistai Prūsijos karalių buvo ypatingai globjami ir proteguojami. Jiems buvo draudžiama su lietuvninkais draugauti ir kalbėti vietine kalba. Dauguma senprusių lietuvninkų nuo kolonistų atsiribojo, kadangi didelė dalis atgabentų kolonistų buvo tinginiai, girtuokliai ir žemos moralės. Lietuvninkai laikė juos žemesnės rūšies žmonėmis ir pravardžiavo vadindami juos paikais vokiečiais.

Galutinėje išvadoje, po maro ir prarastos kolonizacijos, lietuvninkų nenaudai pasikeitė tautybių santykis ir atsirado naujas kultūrinio ir socialinio gyvenimo vaizdas.

Keletai metų praėjus po minėto maro ir pradėtos kolonizacijos, Gumbinės apylinkėje gimė Kristijonas Donelaitis. Tęsiamos kolonizacijos metu, jis baigė Karaliaučiaus universitetą ir pradėjo klebonauti Tolminkiemio parapijoje, kur jis iki savo mirties vedė kovą su Prūsijos karalių pareigūnais dėl daromų skriaudų lietuvninkams valstiečiams.

Baigdamas noriu pasakyti, kad tolaikinė socialinė padėtis senprusių lietuvninkų Prūsijos karalijos valstybėje buvo labai liūdna ir sunki.

Donelaitis savo asmenybe, pastoracija ir darbais, galima sakyti, prisidėjo nepaprastai daug prie tautinės lietuviškos sąmonės atsiradimo, kuri vėliau išryškėjo ir liko įamžinta senprusių lietuviškame himne:

Donelaičio simpoziumo dalyviai 1980.IX.27 d. Los Angeles, iš k. į d.: dr. J. Izokaitytė, H. Tumas, Ed. Balceris, prof. dr. E. Tumienė, Pr. Visvydas, dr. J. Skirius, K. Baltrušaitytė, B. Brazdžionis ir kt.

TĖVIŠKĖS HIMNAS

Lietuvininkai mes esam gimę,
Lietuvininkai mes turim būt,
Tą garbę gavome užgimę,
Tą ir neturim leist pražūt.

Kaip ažuol drūts prie Nemunėlio,
Lietuvininks nieko tik n'atbos,
Kaip eglė ten prie Šešupėlio
Ir vėtroj ir žiemoj žaliuos.

Kad ir kelintas apsiėmė
Nieku paversti mus visus,
Lietuvininkų vaisinga žemė
Tik vis gimdys lietuvininkus.

Drūtai laikyk, drūtai stovėki,
Lietuviškoji giminė,
Drąsiai lietuviškai kalbėki,
Tegu supyksta nežinė.

Kad debesiai ir susitraukia
Ir vėtros grumzdž mus išardyt,
Kad ir kelintas pykdams šaukia
Ir kalbą mūs nor išvaryt.

Tegu supyksta, kas nežino,
Kalba senoji kaip miela,
Kurioj mus "Tėve mūs" mokino
Tėtužis miels ir motina.

Lietuvininkai mes esam gimę,
Lietuvininkai mes norim būt:
Tą garbę gavome užgimę,
Tą ir nenorim leist pražūt.

ALEKSANDRA VAISIŪNIENĖ

RŪBAS PUOŠNUS, BET DARBAS SUNKUS

Imigravus į Pietų Amerikos žemyną, Venecueloje pirmiausiai patekome į pereinamąją stovyklą. Ten pagyvenome tol, kol mus visus paskiepijo nuo įvairių tropikinių ligų, sutvarkė dokumentus, išdavė pasą, išmokėjo po 10 dolerių asmeniui ir paleido į laisvę.

Ateities gyvenimas sukėlė rūpesčių: neturėjimas išteklių pragyvenimui ir nemokėjimas ispanų kalbos. Atvykę į Caracą, apsigyvenome pigiame imigrantų viešbutyje.

Sekančios dienos rytą išėjau ieškoti sveikatos Ministerijos. Su prancūzų kalbos pagalba, kuri turi panašumo į ispanų kalbą, šiaip taip išsiaiškinau, kad noriu dirbti gailestingos sesers darbą. Ministerijoje man pasakė, kad čia pas juos yra tokia tvarka, jei užsienietė nori dirbti sesers darbą kokioje nors privatinėje ar vals-

tybinėje ligoninėje, turi atlikti džiovininkų sanatorijoje pusės metų praktikos darbą. Išdavė raštą, sanatorijos adresą ir liepė sekančios dienos rytą prisistatyti sanatorijos direktorei.

Džiovininkų sanatorija stovi už Caraco miesto priemiestyje. Išlipus iš autobuso, tenka dar gerą kelio galą, virš kilometro, eiti pėsčia. Prisistačius direktorei, paaiškino, kad darbas prasideda 7 val. ryte, atlyginimas 50 dolerių mėnesiui ir nemokamas tris kart į dieną maistas.

Grižus į namus, pasiruošiau sekančios dienos darbui. Keltis turėjau 5 val. ryto, kad laiku nuėjus į darbą. Sanatorijos direktorė paskyrė mane į H. 3 vyrų palatą, kurioje gulėjo 25-26 ligoniai. Parodė seserų poilsio kambarį ir nuvedė į atskirą pastatą kieme. Ten buvo daktarų ir seserų valgykla.

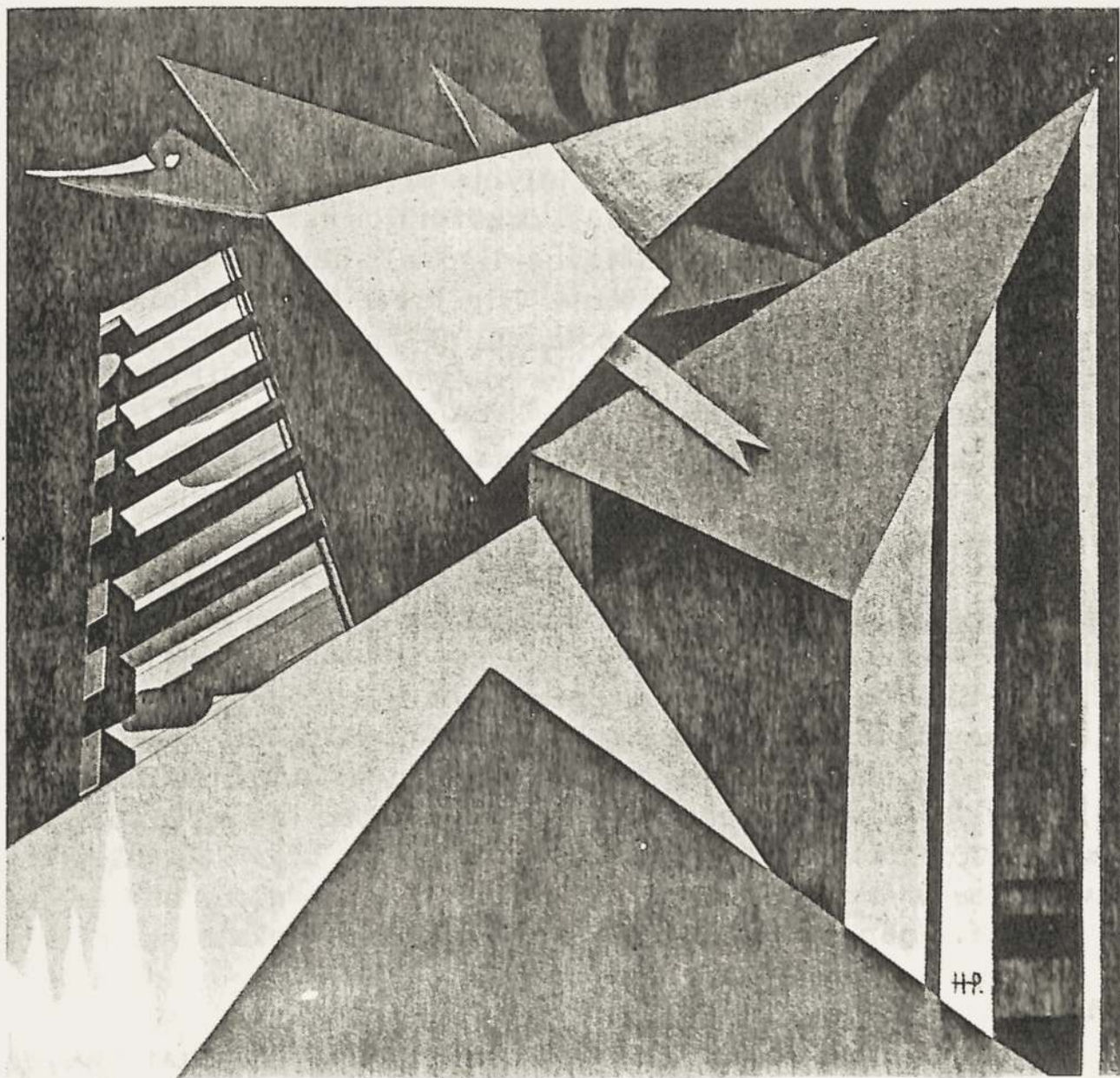
Mano darbas buvo: lovų perklojimas, ligonių apiplovimas, įteikimas vaistų, švirkštų suleidimas pagal gydytojų nurodymus, matavimas temperatūros, pulso, kvėpavimo, kraujo spaudimo ir žaizdų perrišimas. Daugumas turėjo negyjančias žaizdas, duobėtas, pūliuojančias. Po pietų ligonių priežiūra, jei kas iššaukia skambučiu ir tos dienos ligų eigos įrašymas į kiekvieną ligonio istoriją.

Sanatorijoje susipažinau su mūsų tautiečiu Vytautu Švabinsku,

Aleksandra Vaisiūnienė, gailest. sesuo, Caracas, Venezuela.

kuris darydavo džiovininkams radiografijas. Jo darbas buvo ypatingai pavojingas, nes teko dirbti tamsiame, be langų, blogai ventiliuojamame kambaryje, kur praleisdavo didžiąją dienos dalį su džiovininkais. Daug kartų pagalvojau, ar tik Vytas neužsikrės

„Computer'io“ išperėtas paukštis.

Dail. H. Pavilionis.

džiova. Vytas buvo jaunas vyras, gabus, gerai atrodamas, su geru išsilavinimu. Praėjus keletai metų taip ir buvo. Vytas apsikrėtė džiova. Vieną kartą nuvažiavo atostogų į Perlų salą Margaritą. Grįždamas namo sunegalavo. Pakeliui turėjo atsigulti mažo miestelio ligoninėje. Pradėjo kraujuoti ir po poros dienų mirė.

Vyto nepaprastai visi gailėjomės, nes tai buvo jauno, gabaus vyro, sunkaus darbo pirmoji auka. Pažinojau gerai jo motiną, su kuria vėliau net susidraugavome, nes ji taip pat buvo gailestingoji sesuo, baigusi mokyklą Latvijoje ir vėliau, atvykusi į Lietuvą, ištekėjo už notaro Švabinsko.

Džiovininkų sanatorijoje darbas labai nemalonus. Nors ir plau- ni rankas ir keiti rūbus, tačiau vis atrodo, kad vaikštai ir nešioji masę mikrobus su savimi. Gal būtų, jau šiandieną džiovininkų išgiji- mo sąlygos yra pasikeitusios į gerąją pusę, tačiau anais laikais, kai aš dirbau, visi žinojome, kad didžioji dalis šių ligonių yra pa- smerkti mirčiai. Palengvindavo tik naujai atsiradęs streptomici- nas.

Atlikus praktikos skirtą laiką, ligoninės direktorės buvau pra- šoma tęsti darbą toliau, bet jau su dvigubu atlyginimu ir apmoka- mu transportu ten ir atgal. Pasiūlymą priėmiau, kadangi man dar- bas jau buvo pažįstamas. Visus sanatorijos tarnautojus kas kelis mėnesius skiepydavo nuo džiovos ligos. Paskutinį kartą paskiepi- jus, man jau skiepai neprisiėmė. Direktorė apgailestaudama man pranešė, kad pagal jų darbo potvarkį aš jau nebegalėsiu dirbti jų ligoninėje, nes man grėsia didelis pavojus užsikrėsti džiova. Sana- toriją turėjau palikti.

Sekantis darbas buvo didelėje, naujai įrengtoje, moderniškoje, daugiaaukštėje, privatinėje "Centro Medico" ligoninėje. Joje darbo sąlygos buvo žymiai geresnės ir atlyginimas didesnis. Kiekvienai seseriai buvo paskirta aptarnauti 5-6 kambariai, bet kadangi ligo- ninė brangi ir privati, tai viename kambaryje regulėjo daugiau, kaip po vieną ligonį.

Šioje ligoninėje darbas su pora ligonių man pasiliko atmintyje, nes skyrėsi nuo kitų normalių darbų. Vienas ligonis, kariškis turė- jo pilną kūną didžiulių žaizdų, jau net išpuvusių gilių duobių galvo- je ir kitose kūno dalyse, kurios kėlė nemalonų kvapą. Man susidarė toks įspūdis, kad aptarnaujantis personalas bijojo įeiti į jo kam- barį ir laukė tik tos dienos, kada jis mirs. Tuo metu aš dar nebu- vau tvirta ispanų kalboje, bet supratau seserų pokalbį, kad jis sir- go lepros liga. Skambutis ilgą laiką skambėdavo, tačiau niekas ne- norėdavo įeiti į jo kambarį.

Man teko nemažai dirbti su juo. Labiausiai kliudė tai, kad įėjus į jo kambarį tuojau turėjai keisti rūbą ir išeinant vėl užsidėti sa- vo senąją uniformą. Jam mirus, jo kambarį dezinfekavo. Iš to sprendžiau, kad jis sirgo užkrečiama liga.

Kitas ligonis buvo kinietis. Sirgo vidurių vėžio liga. Operacijos piūvis negijo, žaizda išsiplėtusi, atvira, iš kuriosėjo nemalonus puvėsių kvapas, viduriai išsipūtę, pridengdavome tik merle ir va- tos gabalais. Jo draugai kiniečiai žinojo, kad jis nepasveiks, todėl atnešdavo jam nusiramimui narkotikų, kuriuos aš po jo pagalve ar spintelėje surasdavau. Man prisiartinus, dėkingumo ženklan, mano ranką suspausdavo. Šis jo padėkos išreiškimas mane labai sujaudindavo, nes jame išžiūrėjau nelaimingą, sergantį gyvą žmogų. Jį slaugiau iki paskutinių jo gyvenimo valandų.

Darbe tekdavo dažnai apsirikti. Nemokėjimas kalbos labai trukdė, nes turėjau viską atspėti. Jei gydytojas prašo nuvežti ligonį į apačią, nesupratus gerai - vežu į viršų, ar atvirkščiai. Tas pats būdavo ir ligonio kambaryje, jei sergantis prašo kokio nors man nesuprantamo patarnavimo, keliu jį iš lovos ir vedu į vonios kambarį. Tačiau kasdien darbas ėjo lengvyn.

Toje pačioje ligoninėje teko susipažinti su vienu iš pačių garsiųjų ano meto universiteto profesoriumi, medicinos srities įžymybe. Jis pakvietė mane dirbti į jo privatų medicinos institutą, kuriame dirbo apie 27 gydytojai. Pasiūlymą priėmiau. Ten mano darbas jau buvo daug įvairesnis. Dirbau sesers ir klinikos administratorės darbą. Pirmoji ateidavau į darbą ir paskutinioji išeidavau. Dirbdavau kasdieną apie 10 valandų, veik be sustojimo.

Mano šefas buvo sugyvenamo būdo, dešimties medicinos ir kitų knygų autorius, plačiai žinomas visuose ispanų kalba kalbančiuose kraštuose. Dažnai ligoniams patekus į Ispaniją, ten jų gydytojai atsakydavo:

- Ko jūs čia atvažiuojate gydytis, jei pas save turite tokį puikų medicinos srities specialistą?

Jo gimtame mieste įsteigtas universitetas pavadintas jo vardu.

Paprastai dirbdavau dienos metu, bet ekonominių sunkumų verčiama, dėl menko atlyginimo, eidavau po dienos darbo slaugyti ligonius dar nakties metu. Dažnai miegodavau tik po dvi valandas į parą.

Vieną kartą teko slaugyti įdomų ligonį. Mano šefas vieną dieną nusiuntė mane nakties darbui pas vieną milijonierių. Turtingame miesto rajone suradau jo puošnią vilą, apaugusią girliandomis, lyg nutysusiais apyniais. Paskambinus skambutį, duris atidarė baltomis pirštinėmis apsimojęs juodosios rasės tarnas. Prisistačiau kas esu ir ko atėjau. Paprašė įeiti ir atsisėsti. Po keletos minučių matau prieš mane ateinantį apsirengusį šilkiniu pusšvarkiu, koki tai poną. Pasikalbėjus su juo paprašiau, kad jis mane nuvestų prie ligonio. Mano nustebimui jis man sako:

- Aš pats esu ligonis.

Maloniai buvau nustebinta matydama vaikščiojantį ligonį. Pagalvojau, gal šiandien turėsiu laimės, nes ligonis neatrodė, kad būtų sunkus. Toliau jis man sako:

- Tamstai nieko nereikės man daryti, tik retkarčiais pamatuoti kraujo spaudimą.

Pakvietė vakarienei. Tarnas patarnavo, kaip iškiliai viešniai. Po to savininkas aprodė keliolikos kambarių vilą ir nusivedė į specialiai jo namuose įrengtą trisdešimt vietų kino salę. Toliau sako:

- Dabar žiūrėsime filmą, šiandien atsiuntė naujus, nematytus

filmus.

Kraujo spaudimą teko pamatuoti per tą laiką tik vieną kartą. Pabaigus žiūrėti vieną poros valandų filmą, pradėjo rodyti antrą. Mane jau buvo pradėjęs imti miegas ir nuobodulys. Retkarčiais pastebėjau, kad mano ligonis vis ko tai po baro stalu pasilenkęs ieško. Po kiek laiko pastebėjau, kad jo balsas keičiasi. Pasirodo, jo būta alkoholiko. Staiga jis man dingo. Suieškojau ir pakėliau šoferį. Abu pradėjome po visą namą ieškoti, net peržiūrėjome ir palovius, tačiau niekur jo nesuradome. Staiga man šoferis sako:

- Nueisime, ponias, į garažą, jis dažnai mėgsta ten pasislėpti ir atsigulti niekeno netrukdomas. Taip ir buvo. Nuėjus į garažą, matau mano ligonį miegant apsikabinus automobilio padangą. Prikelti jau nebeapsimokėjo, nes aušo rytas. Saulės pakilimą jis sulaukė garaže. Iš viso pas jį dirbau tik vieną savaitę.

Dirbant dvidešimt du metus medicinos srityje, cheminių vaistų gydymu labai nusivyliau, nes tie vaistai ligonių nepagydydavo. Tie patys ligoniai pas mus gydėsi kelioliką metų ir taip vienas po kito neišgiję mirdavo. Tą patį patyriau ir pati ant savęs. Nuo sunkaus darbo pradėjau stipriai negaluoti. Vaistai ir gydymas man nekainavo, tačiau vis ėjo blogyn ir blogyn, kol priėjau visai iki kritiškos padėties. Svėriau tik apie 46 kg ir ligų turėjau apie 10.

Nusivylusi pradėjau studijuoti ir išdomautis natūralios mitybos gydymu. Supratau, kad susergame tik nuo netinkamo maisto naudojimo. Pirkau daugelio kraštų įvairiomis kalbomis įžymių gydytojų natūristų, vegetarų knygas. Sustabdžiau visiškai vaistų naudojimą. Atsidaviau vien tik vegetariškai mitybai ir, žinovų išstudijuotų, gyduolėmis, vaistažolėmis. Tik po keletos metų pradėjau atsigauti ir sustiprėti. Šios mitybos dėka, dar ir šiandien esu gyva ir gyvenu. Priėjau išvados ir galiu visiems patarti, jei norime išsilaikyti sveiki, turime atsisakyti "lavoninio" maisto ir maitintis vegetariškai, o proteinų papildymui, vartoti augalinių migdolų bei riešutų pieną, kuris atstoja mėsą, nes turi natūralų augalinių riebalų.

Per dvidešimt dvejus darbo metus mačiau tik ašaras, skausmus, ligas ir mirtį. Išvargusi ir su gerokai pašlijusia sveikata iš ligoninės darbo pasitraukiau.

Patekus į normalų išorinį gyvenimą, pirmoje eilėje panorau užmiršti "Baltuosius rūmus" bei balto aprėdalo gyvenimą. Nebematyti kasdien kenčiančiųjų veidų, nebegirdėti artimųjų verksmo ir amžinybėn išeinančių pažįstamų. Sesers darbas labai sunkus, surištas su didele atsakomybe, gailesčiu ir humaniškumu, nes yra reikalaujama padėti artimui jo sunkiausioje gyvenimo valandoje.

Ligoninės personalo gyvenimas yra atskirtas nuo išorinio gyvenimo. Durys dieną ir naktį atsiveria ir užsiveria. Vieniems įėjus, atnešama nauja gyvybė ir jų tėvams džiaugsmas, kitus, išei-

nančius į amžinybę, palydima su užuojauta.

Po tiek metų darbo, pagaliau pirmąsias Kūčias ir šventes galėjau ramiai atšvęsti namuose, be vaistų kvapo, baltų rūbų bei dejuojančių garsų. Taip man ir vėl prašvito laisvos dienos rytmetis, atnešdamas džiaugsmą ir viltį ateities gyvenimui.

Caracas, 1980 m. lapkričio mėn. 27 d.

Senovės lietuvių kanklininkas.

Dagys

Rašytoja Žemaitė — lietuvė.

Dail. DAGYS

MANO VAIKYSTĖ

(Autobiografija)

Aš nestatau namų, aš nevedu tautos, -
Skaptuoju aš figūras mirusios gamtos
Ir vis stengiuos, kad būt' lyg gyvos jos.

Dagys a la H. Radauskas

Jei "Mūsų Sparnų" redaktorius prašė, reikia kai ką parašyti. Bet ką? Oficialioji ir gana ilga mano biografija yra knygoje "Dagys dejuoja ir dainuoja", arba mano skulptūrų knygoje trumpa ir aiški. Pabandysiu pasakyti ką nors privataus.

Gimiau 1905 m. pabigoje Šlepščių sodžiuje. Turėjau vis į darbus įnikusių, blaivų ir gana religingą tėvą ir motiną, Dirvonakių Kriukėnaitę, linkusią į išdidumą, realistinį pasaulio supratimą ir mažai religingą. Aš, atrodo, po truputį paveldėjau jų abiejų būdo savybes.

Dail. Dagio motina (1883-1960),
krištiškai galvojanti sodietė moteris. Nuotr. apie 1935 m.

Gausioje jų šeimoje buvau antrasis iš eilės. Tėvų supratimu ir dvasiniai pasilikau pas juos antruoju, nes pirmasis jų sūnus ką bedarė ir kaip elgėsi vis buvo gerai. O ką aš dariau ir kaip elgiausi, vis buvo blogai: aš vis buvau laikomas padykusiu, neklaužada, tinginiu. Todėl buvau vis peikiamas, baramas, ujamas ir dažnai pešiojamas ar skaudžiai plakamas. Gal todėl buvau tokiu laikomas, kad aš nesugebėjau greitai skaityti, o brolis, kaip ropę graužė - greitai ir garsiai skaitė, kaip koks kunigas. Tatai tėvas labai vertino ir tuomi žavėjosi. Mane bardavo gi, kad tingiu, kad nesidomiu knygomis. Taip mane puolant aš susijaudindavau, akys pasruvdavo ašaromis, - aš beveik visai nebeįžiūrėdavau raidžių, nebevaliodavau paskaityti. Tapdavau tikra jo koronės auka.

Kartą tėvas sugalvojo mane išmokyti daugybės lentelę. Tada mes jau gyvenome vienkiemyje, mokyklos arti nebuvo, reikėjo na-

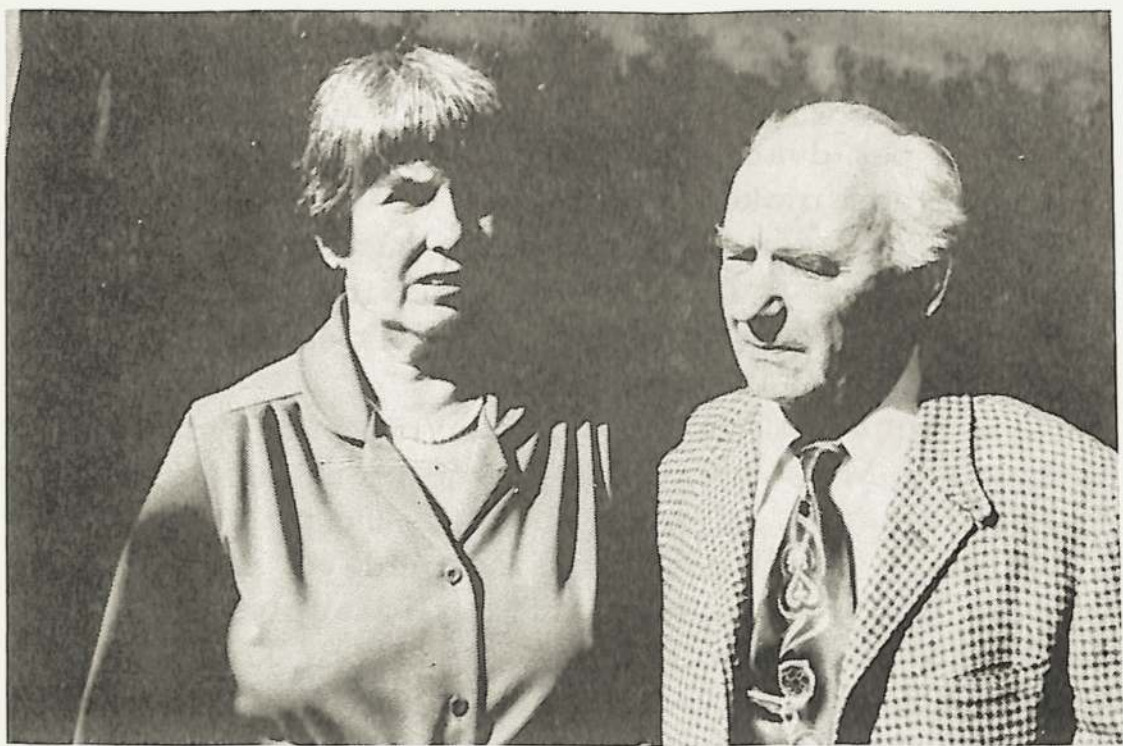
mie mokytis. Tėvas buvo lankęs rusišką mokyklą, tai "nusimanė" apie mokslą. Iš ryto, prieš išvykdamas į darbą, man perskaitydavo iš daugybės lentelės skaitlines rusiškai "dvaždi dva četyre" ($2 \times 2 = 4$) arba "piatiu pet dvadset pet" ($5 \times 5 = 25$) ir t. t., ir išvykdavo. Gi aš nei rusų kalbos mokėjau, nei žinojau kaip reikia išmokti. Tos daugybės neišmokdavau. Grižęs tėvas klausdavo, o aš nė žodžio tinkamai neištardavau. Ir vėl plaukų pešimas, ausies sukimas ir "tinginy, tu tinginy" žodžiai. O man ne tik sušlapdavo akys, bet ir veidai nusiplaudavo ašaromis.

Žinoma, aš nebuvo šventas: jų manymu padarydavau nedovantinių nusikaltimų. Mano prigimtis stūmė mane judėti, bėgioti ne tik po kiemą, bet ir daržą, laiptoti į medžius ar ant šiaudų kūgių ir išbandyti nežinias. Todėl motina išmėtinėdavo, kad greitai sudėviu rūbus, kad jie "ant manęs, kaip ant baslio suplyšta". Dabar dėl to nieko nekaltinu, tik prisiminęs tai, stebiuosi, kodėl taip būdavo. Man, užaugusiam, motina yra išsireiškusi: "buvau jauna ir nekantri, tai gal ir be reikalo bausdavau"...

Aš buvau judrus ne tik fiziniai, bet ir dvasiniai jautrus: sąmoningai niekam blogo nedarydavau. Dar mažam būnant, sodžiuje gyvenant, žmonės kalbėdavo, kad radus lizde mažus paukščiukus nereikia į juos kvėpuoti, nes tą užuodusi jų motina juos pamesianti. Aš į rastą lizdelį bežiūrėdamas sustabdydavau kvėpavimą, o mano vienaamžis kaimynas, išsiėmęs paukščiuką iš lizdo, pridėjęs jį prie burnos, pūsdavo į jį net parausdamas. Suprask - žiūrėk koks aš drąsus...

Kartą, bevaikščioldamas po sodelių, slyvos viršūnėje tarp šakų pamačiau tamsią kuokštelę. Parūpo sužinoti kas tai yra. Gavęs liekną kartelę, tą kuokštelę iškrapščiau. Kai ji nukrito žemėn, žiūriu joje sudužęs kiaušinėlis ir besivystančio paukštelio kūnelis su dideliais tamsiais akių gumbeliais. Supratau, lizdelio būta, dėl smalsumo nuskriaudžiau paukštelius. Kitą kartą darže radau jauną, dar nesugebantį skristi, špokiuką. Pradėjau jį globoti, su juo žaisti. Norėdamas turėti daugiau įdomumo, o jam suteikti malonumo, nusiskyniau didelį lapūšniko lapą ir jį paklojęs sodželkoje ant vandens, ant jo užtupdęs tą paukštelį, lapą ant vandens sukiojau ir savo auką vežiojau, manydamas, kad jam suteikiu malonumą. Greit pastebėjau, kad tas paukštelis sušlapęs suglemba. Pagailo jo: ryžaus gelbėti. Patupdžiau jį darže tarp grumstų prieš kaitrią saulę, kad jis sudžiūtų ir atsigautų. Bet veltui - jis nebejudėjo, nors aš jo labai gailėjau.

Kai paaugau ir pramokau skaityti, ne kartą skaičiau straipsnelį vaikams apie širmelį ir du juodbėrėlius. Jie augo pas ūkininką, jo vaikai juos mylėjo, - jie buvo laimingi, bet... Pagaliau vieną jų ūkininkas pardavė miesto sunkių prekių vežiotojui. Tas jį menkai

Dail. Dagys su žmona Lois 1981 m.

maitino, o nepatraukiant vežimo žiauriai mušė. Nuo tų smūgių arkliukas krito ir nebepajudėjo. Tatai beskaitydamas aš apsiliedavau ašaromis. Taip bėgo keistos, dar mažai patyrusio gyvenime, dienos.

Gal būtų ir teisingai tėvų buvau laikomas negabiu, bet, pagaliau, buvau leidžiamas į mokyklą, kad kiek pasimokyčiau, kad nelikčiau tikru "bulvonu". Ten stūmiausi iš klasės į klasę be jokios intencijos baigti gimnaziją ar toliau ką nors studijuoti. Būnant vidurinėse gimnazijos klasėse įsibrovė mintis nebegrįžti į tėvų ūkį, o siekti kokio tai neaiškaus gyvenimo, kur rasčiau dvasinį pasitenkinimą. Netrukus kai kurie mokytojai pastebėjo mano sugebėjimą papaišyti, kas verta ir kitiems parodyti, ar parašyti kai ką vertingesnio ir originalesnio, ką literatūros mokytojas bandydavo paskaityti klasėje, kaip pavyzdį kitiems, ar tai iš mano dienoraščio kokių prasiųmanymų, ar išvedžiojimus duotos temos rašinyje. Tada, mažai bekreipdamas dėmesio kitoms mokslo šakoms, su didžiausiu ūpu veržiausi į šias, mane savo grožiu viliojančias, lankas.

Kartą mokyklos knygyne pastebėjau didelę knygą, vokiečių kalba "Die Blätter und Blüte deutscher Poesie und Kunst", pilną vokiečių poezijos ir grafikos paveikslų. Knygyno vedėjas jos man nebūtų davęs, tai paprašiau ten esantį aštuntoką, kad jis ją paimtų savo vardu. Ta knyga, kaip kokia brangenybe, džiaugiaus, skaičiau ir kopijavau kai kuriuos jos paveikslus. O matematika visai nesidomėjau, todėl dabar kai kada sapnuose ji mane persekioja: turiu rašomąjį darbą ir jokių būdu nesugebu jo padaryti... Mano prisi-

jaukinti tie du "arkliukai" su manimi pasiliko per visą mano gyvenimą, ant kurių tai ant vieno, tai ant antrojo užsėdu ir pajoju, kuris tinkamiau prisitaiko prie esamų sąlygų ir geriau mane paneša į mano svajonių šalį.

Po daug įvairiausių išgyvenimų mano pavasario, vidurvasario ir ankstyvo, niuraus rudens, - mano vėlyvojo laiko dienos yra man palankiausios iš visų seniau buvusiųjų. Už šį malonumą turiu būti dėkingas likimui, kuris man davė puikią žmoną Lois.

JURGIS JAŠINSKAS

FANATIZMAS IR TOLERACNIJA

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 49)

1946 m. gegužės 30 d. (per Sekmines) Vakarų Vokietijoje, Wiesbadene, įvyko lietuvių evangelikų suvažiavimas. Į tą suvažiavimą buvo pakviestas ir kanauninkas Feliksas Kapočius, Šv. Sosto delegatas lietuviams Vokietijoje ir Austrijoje.

Kanauninkas F. Kapočius evangelikų suvažiavimo įgaliotinių pakvietimą priėmė ir į jį atvykęs, pasakė pasigėrėtinai tolerantišką sveikinimą, tardamas:

"Mieli broliai evangelikai,

Man nepaprastai džiugu šiandien, atitrūkus bent valandėlei nuo skubių ir neatidėtinų reikalų, atsirasti Jūsų tarpe ir Jus, susirinkusius svarbių savo reikalų aptarti, pasveikinti ir Jums visiems, Jūsų šeimoms ir visoms Jūsų tikinčiųjų bendruomenėms palinkėti Dievo palaimos.

Nors Šv. Sosto Delegatūra tiesiogiai skirta lietuvių katalikų reikalams, tačiau Jūs gerai žinote, kad Šv. Tėvui rūpi viso pasaulio krikščionys, kaip žmonės, kaip to paties Dievo vaikai ir Kristaus broliai. Visi mes sąmoningai ar nesąmoningai priklausome vienai ir tai pačiai Kristaus įsteigtai visuotinajai bendruomenei... Šito tikėjimo vedini mes pajutome, kaip svarbus mums bendradarbiavimas vienu su antrais toj pačioj kovoj už Dievo teises mūsų tautoj ir visoj žmonijoje. Man bus nepaprastai malonu artimiausia proga pranešti Šv. Tėvui apie šį taip gražiai beužsimezgantį lietuvių tautos gyvenime naują meilės dvasios vaisių... "

Panašiomis, tarpusavio tolerantiškumo ir broliško sugyvenimo mintimis buvo persunktas visas tas ilgokas aukšto Romos Bažnyčios įgaliotinio žodis. Neabejotina, kad kanauninko F. Kapočiaus sveikinimas ir kartu pranešimas aname Sekminių dieną įvyku-

siame evangelikų suvažiavime buvo nuoširdžiausiai priimtas ir pagirtas.

Tas Šv. Sosto išeivijos lietuviams katalikams įgaliotinio įdiegtas grūdas, nesulaukęs iš lietuvių pasauliečių intelektualų ir katalikų dvasiškių pusės reikalingos paramos, praėjus po to grūdo pasėjimo aštuoneriems metams, 1954 metais buvo pakartotinai paskelbtas viešumai "Mūsų Sparnų" žurnale Nr. 6-7, su šiuo priedašu:

"Šitie gražūs bei kilnūs aukšto katalikų dvasininko lietuvių pasakyti žodžiai lietuviams evangelikams reiškia šią tiesą: jei anais senesniais laikais katalikų dvasininkų būtų buvę su tokia meile ir taip lietuviškai galvojančių, nebūtų buvę padaryta tiek skriaudos lietuviams protestantams; tik būdamas jautrios lietuviškos sielos, atsipalaidavęs nuo įsivaizduotų tikybinių prerogatyvų, galėjo taip broliškai sveikinti. Iš to seka, kad nežiūrint pasaulėžiūrų, geros valios lietuviai visuomet gali sutarti tautos gerovės darbui.

Bet lietuvių katalikiškoje spaudoje ir naujai leistame žodyne vartojamas ("Lietuvių Kalbos Vadovas". Sudarė prof. dr. Pr. Skardžius, St. Barzdukas ir J. M. Laurinaitis 1950 m.) koliojimo žodžio "bambizas" pažymėti lietuvių protestantų, arba jų kunigų vadinti "pastoriumi", o jų bažnyčią - "Kirke", rodo, kad tūlas lietuvis katalikas dar nėra išsilaisvinęs iš viduramžių netolerancijos prietarų. Už tai kalba ir tokie reiškiniai, kad katalikų dvasininkas net po keliolikos metų mišrią porą, sutuoktą evangelikų Bažnyčios apeigomis, stengiasi perkalbėti, kad tokios sutuoktuvės esančios netikros ir turinčios būti būtinai pakartotos kataliko dvasininko. Lietuvių evangelikų bažnyčia mišriai porai, sutuoktai katalikų bažnyčios apeigomis, jokių priekaištų nedaroma... Šių eilučių rašytojui tremtyje net teko pergyventi toks netikėtumas, kad jaunas, uolus katalikų dvasininkas lietuvis teigė, jog Donelaitis buvo "katalikas".

Ne vien išeivijoje, bet ir laisvoje Lietuvoje būta keistų netolerantiškumo pavyzdžių. Štai, vienas kitas tokių:

Nepriklausomos Lietuvos laikais Biržų mieste buvęs stambus prekybininkas, po II-jo Pasaulinio karo atvykęs į JAV, papasakojo:

"Susitaręs su mano mylima mergaite sukurti šeimyninį gyvenimą, nuėjau pas katalikų parapijos kunigą ir paprašiau jį sutuokti mus katalikų bažnyčioje. Kadangi mano sužadėtinė buvo reformatė, kunigas sutiko mus sutuokti viena sąlyga: sutuoktusių apeigų metu aš, kaip katalikas, stovėsiu prie Dievo stalo, o mano būsimoji žmona priesaiką priims stovėdama už pertvaros. Tokią sąlygą griežčiausiai atmečiau ir pasakiau kunigui eisiąs į reformatų bažnyčią, kuri mišrioms poroms sutuokti jokių sąlygų nestato. Tada ir katalikas kunigas savo reikalavimą atsiėmė ir mudu sutuokė be jokių sąlygų". Ši pora pavyzdinai užaugino, išauklėjo ir

„Ant ežerėlio rymoju“ — akvarelė.

Dail. Alfa Pažiūrienė.

į mokslus išleido savo vaikus, kurie sukūrę savo šeimas, savo gimdytojams suteikė malonumą dar ir dabar džiaugtis anūkėliais.

Lietuvos Nepriklausomybės kovų metu, dėl kai kurių karininkų vestų prieš jų intrygų, kariuomenės vadas generolas Silvestras Žukauskas (jis buvo reformatas) buvo atleistas iš pareigų ir kariuomenės vadu prezidentas A. Smetona paskyrė generolą ltn. Juozą Stanaitį. Apie jų buvęs krašto apsaugos ministru plk. ltn. K. Žukas savo atsiminimų knygoje "Žvilgsnis į praeitį" šitaip pasakoja:

"... Vieton gener. Žukausko kariuomenės vadu prezidentas paskyrė tik iš Rusijos atvažiavusių mūsų kovose nedalyvavusių genr. Stanaitį (1922. II. 11). Keistas tai buvo žmogus. Per inspektorinį dalyų apžiūrėjimą jis tiesiog siuto, jei pas kurį nors kareivį ant kaklo nebuvo rožančiaus ar škaplierių. Sužinoję tokią jo silpnybę, gudurūs kuopų vadai uždėdavo rožančius ar škaplierius ir nekatalikams..." (403 psl.).

1977 m. gruodžio 1 d. New Yorke mirė biržietis, evang. liuteronų kun. dr. Petras Dagys. Apie jį "Tėvynės" 1977 m. gruodžio 17 d. Nr. 19 buvo atspausdintas ilgokas rašinys, kuriame vienoje vietoje pateiktas toks liudijimas:

"... Lietuvai atgavus pajūri, buvo suruoštos dvi "Jūros Dienos". Viena Šventosios uoste, kita - Klaipėdoje. Pirmojoje Jūros Dienoje dalyvavo Valstybės prezidentas ir visas ministrų kabinetas; antrojoje - Klaipėdoje, be oficialių pareigūnų, ir didelė minia žmonių, suvažiavusių iš visos Lietuvos. Abiejose šventėse teko kalbėti kun. P. Dagiui..."

Dėl šių Jūros Dienų švenčių kun. P. Dagys iki pat mirties valandos pergyveno karčius prisiminimus. Šventosios uoste bendras pamaldas atlaikė su Palangos klebonu prel. Šniūkšta ir šventė praėjo labai gražiai ir nuotaikingai. Bet Klaipėdos Jūros Dienoje bendros pamaldos, vyskupo parėdymu, buvo uždraustos. Vyskupas Staugaitis pamaldas atlaikė šeštadienį, o kun. P. Dagys antrąsias pamaldas - sekmadienį. Tas į Klaipėdos krašto (aišku, kad ir iš Didžiosios Lietuvos atvykusius J.) gyventojus įnešė didelę disharmoniją ir nepasitenkinimą... Po Klaipėdos Jūros Dienos vyko Jau nalietuvių suvažiavimas, kuris turėjo prasidėti bendromis pamaldomis Kareivinių aikštėje. Bet į šias pamaldas buvo uždrausta atvykti ir jas bendrai atlaikyti katalikų kapelionui. Kiek pavėluotai tas pamaldas atlaikė vienas kun. Petras Dagys..."

* * *

Šiamerašinyje suminėti apgailėtini ir visiems protestantams labai skaudūs netolerancijos pavyzdžiai rodo, kad tokius veiksmus atlieka išsimokslinę pasauliečiai katalikai ir jų kai kurie dvasininkai. Nesunku suprasti ir įsivaizduoti, kokios aršios grumtynės

vyko Lietuvoje kontrreformacijos laikotarpiu, kada fanatiškai nusiteikusių intelektualų kurstomi ir skatinami, į tas grumtynes buvo įsijungę paprastos liaudies masės...

Laiko slinktis ir bendros gyvenvietės tuos nepakantos skirtingų tikėjimų žmonių tarpe pažiūras ir jausmus ataušino ir tos liaudies masės susirado būdų tolerantiškai tarpusavyje gyventi. Šito teigimo teisingumą akivaizdžiai įrodė Biržų krašto gyventojai, kuriame reformatai ir liuteronai pajėgė išsilaikyti katalikybės potvynyje. Iliustracijai kviečiu skaitytoją pasižiūrėti į mano gimtojo kaimo gyventojų religinę sudėtį.

Mano gimtasis kaimas buvęs vienas didžiausių, o gal ir pats didžiausias Biržų krašte. Jis savo ilgiu buvo išsiklojęs iš pietų į šiaurę. Pietinėje dalyje, kurią nuo šiaurinės skyrė Apaščios upė, tekanti iš rytų į vakarus ir už pusvarsčio įsiliejanti į agarais pagarsėjusį Kilučių ežerą, buvo įsikūrę stambesni ir smulkesni ūkininkai. Tuo tarpu šiaurinėje dalyje "viešpatavo" kaimo proletariatas - visiškai smulkūs ūkininkėliai ir paprasti bežemiai-grytelninkai. Jų teritoriją kirto, lygiagrečiai su Apaščia iš rytų į vakarus platus vieškelis, einęs nuo Papilio miestelio į vakaruose, trijų km atstume nuo kaimo esančią garsiųjų Radvilų sostinę - Biržus.

Kiek šiame Kilučių kaime buvo gyventojų, neskaičiuosiu. Užteks paskirų šeimų sodybų paminėjimo, kuriose gyveno, viena greta antros reformatų ar katalikų šeimos. Tų šeimų pavardės buvo skirtingos, bet netrūko ir tokių, kurios turėjo tas pačias pavardes. Kaimiečiai buvo išradingi ir bendrapavardžius pakrikštydavo pavardėmis. Todėl šitame sąrašė, dėl aiškumo, prie tikrosios pavardės paminima ir pravardė. Skirtingų religijų šeimos pažymimos raidėmis: R-reformatas, K - katalikas, L - liuteronas.

Kaimas pietinėje ir šiaurinėje dalyje turėjo sodybų atsišakojimus: iš rytų į vakarus, tačiau tie atsišakojimai šiame sąrašė įliėjami į pagrindinę viso kaimo kryptį - iš pietų į šiaurę. Sąrašas pateikiamas dviem eilėmis. Tas reiškia gatvės puses: buvusios sodybos, įvardintos dešinėje eilėje, yra buvusios dešinėje gatvės pusėje, o kairėje - kairiojoje gatvės pusėje, žiūrint į jas iš pietų į šiaurę.

Kilučių kaimo sodybų ir jose gyvenusių šeimų pavardžių sąrašas ir tų šeimų religinis pasiskirstymas; grytelninkai - bežemiai pažymėti gr.

Lapienė Petras (K),	Skeberdis Jonas-Tupinys (R, gr.),
Kulbis Jonas (R, gr.),	Matuzevičius Jurgis-Galinis (K),
Pelanis Petras (R, gr.),	Mėženskas Jonas (K),
Jašinskas Mykolas (R, gr.),	Sprindys Jonas (R),
Nastopka Stasys (R),	Ruplėnas Jonas (R),
Mėžanskas Petras-Ilgasis (K),	Jievaltas Jonas (K),

Sprindys Petras (R),
 Sprindys Adomas (R),
 Kateiva Jonas (K),
 Purželis Julius (L, gr.),
 Jievaltas Adomas (K),
 Matuzevičius Jokūbas-Jakūbytė (K),
 Matuzevičius Juozas-Juozė (K),
 Matuzevičius Jokūbas-Pasurednikas (K),
 Dagys Jonas (R),
 Vileišis Jonas-Fedpebėlis (R),
 Misiūnas Jonas (R),
 Jašinskas Juozas (K),
 Krikščikas Jurgis (R),
 Lapienė Juozas (K),
 Vegys Jonas-Mūrininkas (R),
 Vegys Adomas (R),
 Jašinskas Jonas-Paupės (R, gr.),
 Vegys Jonas-Kalnelio (R, gr.),
 Skeberdis Jokūbas (R, gr.),
 Klybaitė Ona (R, gr.),
 Kruminis Artūras (L, gr.),
 Skeberdis Jonas-Kalnelio (R, gr.),
 Mažuolis Stasys (K),
 Jašinskas Stasys-Ūlytelčikas (R, gr.),
 Klybas Jonas (R, gr.),
 Matuzevičius Povilas-Starasta (K),
 Matuzevičius Jonas-Jonyta (K),
 Dagys Stasys (R),
 Vileišis Jonas-Trirublis (R),
 Atkočiūnas Jonas (K),
 Nemanis Petras (K),
 Mažuolis Petras (K),
 Kaika Jonas (K),
 Kvedaravičius Jonas (R, gr.),
 Reikelis Mykolas (R, gr.),
 Vileišis Jonas-Didysis (R),
 Vileišis Martynas (R),
 Vileišis Petras-Petrytė (R),
 Griciūnas Jonas (K, gr.),
 Kučinskas Petras (K, gr.),
 Gražinis Jonas (R, gr.),
 Pelanis Jonas (R, gr.),
 Valunta Jonas (K, gr.),
 Viederis Jonas (R, gr.),
 Verkelys Petras (K, gr.),
 Suveizdys Jonas (R, gr.),
 Sprindys Petras (R)
 Sprindys Adomas (R)

Šiame sąrašė yra įvardinta 60 savo sodybose kadaise gyvenusių lietuviškų šeimų. Dabar to kaimo nė žymės nebėra palikusios, nes jis - tas kaimas 1929 m. išsiskirstė į viekiemus, vien tik vardą palikdamas. Jame gimęs ir "Ūlytelčiko" tėvo bei motulės augintas ir jame vaikystės metus praleidęs, surašiau savo gimtojo kaimo "istoriją", nežinodamas jo įsikūrimo eigos.

Kiek teatsimenu, kad tame skirtingų tikėjimų mišriame "kolektyve" religinėmis temomis aštrių ginčų nebūdavo. Kas be ko, kartais piemenys vienas kitą pasipravardžiuodavo: katalikas sviesdavo jį supykinusiam reformatui - "tu bambizas", o šis atsikirsdavo - "o tu katalikas - velnio ridikas"; ir senų moterėlių tarpe retkarčiais panašių "pasišvilpavimų" pasitaikydavo. Bet aplamai imant, viso kaimo gyventojai tarpusavyje tuo atžvilgiu tolerantiškai ir draugiškai sugyvendavo. Jaunimas žiemos metu bendrai rinkdavosi į "vakaruškas", o vasaros laiku - į gegižines. Čia linksmindavosi, šokdami, žaisdami ir kitokias išdaigas susigalvodami. Nestokodavo ir įsimylėjimų, kurie baigdavosi mišriomis vedybomis ir darniu šeimyniniu gyvenimu. Kaimynai vienas kitam talkindavo skubiuose darbuose ir, kokiai bėdai ar nelaimei ištikus,

stengdavosi nukentėjusiems pagelbėti.

Vieni į kitų religines apeigas nesikišdavo ir jų neniekindavo: didžiųjų švenčių - Kalėdų, Velykų ar Sekminių ankstyvais rytmečiais kaime dvasiniai vadovai - "švintėjai" savo "parapijonus" susišaukdavo pamaldoms, vadinamoms "poteriais", būgnavimu: ir reformatų, ir katalikų dvasiniai vadovai eidavo iš vieno kaimo galo iki kito ir vėl grįždami atgal, mušdavo būgną skirtingu taktu ir rytmečio laiku. Paprastai reformatų būgnavimas prasidėdavo anksčiau, o po jo - katalikų būgno garsai. Tų būgnavimų pažadinti kaimo gyventojai žinodavo laiką ir vietą, į kurią reikia susirinkti "poteriams".

Gegužės mėnesį katalikai pavakariais švęsdavo "mojavas". Šios apeigos būdavo atliekamos kurio nors ūkininko kieme, kuriame būdavo pastatytas kryžius, arba toliau nuo kaimo taip pat prie ten esančio kryžiaus. Į tas "mojavines" apeigas susirinkdavo ir nemažas skaičius reformatų, ypatingai jaunimo.

Birželio mėnesį, Joninių dieną Biržuose būdavo iškilmingos pamaldos reformatų Sinodo suvažiavimo proga. Į tas pamaldas būdavo pakviečiami žymieji Lietuvos menininkai - solistai ir muzikai, o taip pat Lietuvos vyriausybės atstovai. Tų iškilmingųjų pamaldų programos pamatyti ir jos pasiklausyti į bažnyčią suplūsdavo ne vien reformatų minios, bet ir katalikų bei žydų tikėjimo išpažinėjų. Taip tada reiškėsi Biržuose tikibinė tolerancija, nors ją ir tada retkarčiais aptemdydavo kurio nors kataliko fanatizmo šešėlis.

Šiandien ateistinės Maskvos okupuotoje Lietuvoje visų religinių konfesijų nariai yra plakami ir naikinami ateistinės rykštės. Tuos kirčius vienodai skaudžiai pergyvena katalikai, reformatai, liuteronai, metodistai ir visi kiti krikščionys.

Reikia pagerbti tuos Lietuvos katalikus, kurie sugeba "Katalikų Bažnyčios Kronikos" pavidale laisvajam Pasauliui paskelbti žinias apie ten vykstančius persekiojimus. Katalikų tikinčiųjų ir dabar tebėra dauguma, todėl ir jų pastangos atsispirti persekiojimams esti ryškesnės. Tuo tarpu protestantai, vengdami galutino išnaikinimo, priversti tylomis nešti, komunistinio ateizmo užkrautą persekiojimų našta. Antai, prieš keletą metų komunistinėje spaudoje buvo išgarsinta Klaipėdos krašto gyventojams Šilutėje iškelta byla už religinę veiklą. Ten buvo teisiama vadinami "Dievo Žodžio" sakytojai ir kartu su jais religingos liuteronės moterys, besistengusios savo kaiminystėje išlaikyti savo protėvių ir tėvų tikėjimą. Kaltinamieji už savo tikėjimo išpažinimą ir pastangas jų išlaikyti buvo nubausti po 2-3 ir daugiau metų kalėjimo. Laisvajame pasaulyje esantieji protestantai to "nepastebėjo" ir šis ateistinių fanatikų pasielgimas liko nepaminėtas. Tą gėdingą faktą priminus, tenka išeivijoje esantiems klaipėdiečiams pasiūlyti peržiūrėti komu-

nistinės "Laisvės" laikraščio komplektus ir ten buvusią minėtos bylos aprašymą paskelbti nekomunistinėje išeivijos spaudoje.

Sunku atspėti būsimos laisvos Lietuvos santvarkoje Romos Bažnyčios pareigūnų laikyseną kitų konfesijų išpažinėjų atžvilgiu. Jeigu bus laikomasi "...Krikščionių vienybės" dokumento, ypatin-
gai jo 11 punkto, kurį 1964 m. spalio 6 d. visuotinis Katalikų Baž-
nyčios sinodas patvirtino 2.076 balsai prieš 92 Bažnyčios vardu,
tada laisvoje Lietuvoje bus broliška darna tarp visų skirtingų ti-
kėjimų išpažinėjų. Tą "Krikščionių vienybės" dokumentą pasiūlė
popiežius Povilas VI, 1964 m. rugsėjo mėn. 29 d., atidarydamas
Vatikano susirinkimo antrąją sesiją. Jame tarpe kitų vienybę ir
toleranciją siūlančių punktų, yra ir šitoks - 11-sis: "Mes atsipra-
šome Dievo ir mūsų atsiskyrusių brolių už savo nuodėmes, kurio-
mis nusikaltome prieš juos..."

Bet jeigu išsilaisvinusioje Lietuvoje Romos Bažnyčios įgalioti-
niai laikysis 1952 metais Romoje išleistos brošiūros - "Lietuvos
Rymo Katalikų Episkopato Direktyvos Katalikams" nuostatų, tada
nepriklausantiems Romos Bažnyčiai krikščionims nebus nė kiek
lengvesnė niekinimo ir persekiojimo našta už tą, kurią šiandien
visi krikščionys neša ateistinėje vergijoje.

1981. IV. 10

So. Boston, Mass.

(Pabaiga)

SPAUSDINTO ŽODŽIO LAUKUOSE

J. Burkus "Laisvojoje Lietuvoje" (1980 m. Nr. 14) rašo: "Daugis
rašo ir kalba apie protestantų dvasiškį Kr. Donelaitį, "Metų" auto-
rių, jo dviejų šimtų metų mirties proga. Gražus dalykas yra ver-
tinti šį jo kūrinį. Arba plačiai buvo rašyta apie kitą protestantų
dvasiškį, M. Mažvydą, kuris parašė liuteronišką katekizmą lietu-
viams atitraukti nuo "stabmeldiškos katalikybės", o jis pats nie-
kad net savo pavardės nepasirašė lietuviškai, nes jam daugiau
rūpėjo lietuvių laimėjimas liuteronizmui, negu jų tautiškumas."

Tuo tarpu "Lietuvių Dienose" (1981 m. Nr. 1) rašytojas Juozas
Kralikauskas taip atsako į kun. Pr. Gaidos klausimą (Koks impul-
sas ar akstinas paskatino rašyti romaną "Martynas Mažvydas Vil-
niuje?"): "Daugiausia nusvėrė nuostaba. Toks gi didis mūsų tautos
talentas, iškilęs ir apsireiškęs taip nepaprastai ir lemtingai! Vie-
nas didžiųjų mūsų tautos pranašų bei kelrodžių. Ir kad problemos,
dėl kurių jis kentėjo ir grūmėsi, nė trupučio nepaseno: tebėra labai

opios ir šiandien. Dėl mūsų meto dinamikos bei tempo šios problemos juo labiau aštrios ir pavojingos. Štai, negandos akivaizdoje Martynui Mažvydui lietuvių kalba - tai šventas paveldėjimas tautai išgelbėti ir lietuviui išganyti. Jam liaudies kalba - tai tautos išlikimo garantija, tarsi pats kraujas, pati gyvybė. Pagal Mažvydą - kelias į tiesą ir šviesumą, į Dievą bei amžinybę - per gimtąjį žodį. Kad jis dėl lietuviško žodžio tiek kentėjo, triūsėjo, šitiek vargelio turėjo pakelti, jaučiu su metais jam vis gilesnę pagarbą ir dėkingumą. Ir kad jo žodis - tai iš nuoširdžiausio įsitikinimo, grynas sąžinės balsas. Literatūros darbui buvo atsidėjęs visą gyvenimą. Tad atsišlieji tarsi į atramą. Sustiprina, paguodžia, paryškina prasmę tavo darbo bei rūpesčio. Didelio humanistinio išsilavinimo, gerai mokėjęs keletą kalbų (ypač klasikinę lotynų kalbą), didis mokytojas ir žodžio žynys. Metai po metų jis man buvo tarsi koks labai gerbiamas profesorius, brangus ir mylimas. Svetur gyvendamas jis iki mirties išlaikė tautinę sąmonę. Iki mirties jam lietuvių kalba buvo "mūsų lietuvių kalba". Šią temą išsirenkant nusvėrė didžiulė bei daugiopa pirmosios lietuvių knygos reikšmė".

Tokia pat pavarde autorius J. Burkus yra parašęs knygą "Artitikslo". Knyga pasakoja apie vėles ir jų kentėjimus skaistykloje, apie tų kentėjimų ilgumą ir stiprumą. Išreiškia nepasitenkinimą Liuteriu, Zvingliu, Kalvinu, kam jie atmetė skaistyklos teoriją. Jie taip susiaurino krikščionybę, kad nebeliko vietos skaistyklai (psl. 45)".

"Mažiausiai bus pareikalauta iš žmonių, kurie ne dėl savo kaltės nežino Dievo valios - jo įsakymų ir neturėjo progos jos sužinoti, bet turėjo gerą valią patikti Aukščiausiajai Esiybei ir buvo nuolankūs. Imant krikščionis, skaudžiausiai bus nuplakti nepaklusnūs katalikai, nes jie turi visas priemones: pilną tikėjimo lobyną, sakramentus, šv. Mišias ir jų nenaudoja, ko neturi kitų šakų krikščionys, kurie ne dėl savo kaltės oficialiai nepriklauso Katalikų Bendrijai, bet gera valia stengiasi patikti Dievui ir Jį mylėti (psl. 79)".

Knygoje prirašyta daug stebuklų apie tą keturių aukštų skaistyklą. Ši knyga buvo recenzuota "Pasaulio Lietuvyje" (1980 m. Nr. 4) šitaip:

"Paties autoriaus patarimu, knyga skaitytina kasdien po truputiuką, nuo pradžios iki galo (ne priešingai!). Pirmasis skyrius gali atrodyti sausokas, bet tai teneatbaido nuo knygos skaitymo, nes toliau kiekvienas skyrius yra vis įdomesnis ir naudingesnis. Pvz. knygoje nurodoma, kaip sudaryti testamentą, rašoma apie sudarymo naudą ir nusakomos vykdytojui pareigos.

Knyga susideda iš 15 skyrių, įskaitant šventųjų bendravimą, asmeninį teismą ir gyvųjų nuotaikas, skaistyklos vardą, supratimą, reikalingumą, skaistyklos vietą ir padalas (Pvz., ar žinojote, kad

pragaras yra žemės rutulio centre? Ar žinojote, kad yra keturios skaistyklos rūšys, pati sunkiausiaji prie pat pragaro, o lengviausiaji žemės paviršiuje?), kentėjimus skaistykloje, trukmę, kentėjimų priežastis, pagalbą skaistyklių vėlėms ir t. t.

Autorius ryžtasi skelbti kaip teisybę lengviau ir sunkiau įtikėtinus aiškinimus, pagrįstus kartais abejotinos vertės privačiais apreiškimais, o kartais paimtus tiesiog iš Dantės Dieviškosios komedijos (RK ir RS)".

J. B.

JONAS JOKUBČIS

PAPILIEČIŲ PADAVIMAI

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 44)

KUBILIŲ SODŽIAUS NAUJAKURIAI

Jau buvo praėję Nauji Metai. Apie vidurių sausio Zorba sumanė važiuoti į savo gimtinę kraštą - Gudiją. Paprašė savo kaimynų Švedų, kad prižiūrėtų jo namus bei gyvulius, o ypatingai prašė kuo geriausiai prižiūrėti jo seną motiną.

Sužinoję dvaro pareigūnai, kad Zorba važiuoja į gimtinę, atvažiavo pas jį prašyti, kad gautų keletą Kubiliams gyventojų. Už paslaugą žadėjo gerai atsilyginti. Kaimynams gi aiškino, kad turi naudingų padargų ir nori atsivežti. Jis niekam neminėjo savo svarbiausio kelionės tikslo. Jis manė ten nuvažiavęs tuoj apsivesti ir padaryti staigmeną savo kaimynams. Kada jis gyveno savo krašte, tai jam piršosi keletas našliukių ir keletas netekėjusių merginų, kurios jau buvo išėję iš jaunystės metų. Taip pat kaimynams nesakė, kad jis stengsis gauti Kubiliams gyventojų. Jam atrodė, kad tas reikalas yra tikrai tarp jo ir dvariškių. Zorba išvažiuodamas iš Kubilių savo kaimynams sakė, kad sugrišiąs už poros savaičių.

Nuvažiavęs į savo gimtinę kraštą - Gudiją, tuojau paleido gaudus, kad atvažiavo apsivesti. Jis manė, kad po keletos dienų atsišauks bent kelios iš jų. Pradėjo ieškoti Kubiliams gyventojų. Ir tas nesisekė, kaip kad jis norėjo. Šešių dienų laikotarpyje pasisekė surasti tris, kurie įdomavos. Du iš jų buvo entuziastai keltis gyventi į Kubilius. Tai buvo Feodoravičiai - Aleksander ir Michail. Visai ne giminės. Trečias - Matvei Marčiuk buvo gerokai abejingas, tik jo žmona labai norėjo keltis į Lietuvą gyventi, ji buvo lietuvių kilmės. Ieškodamas Kubiliams gyventojų praleido daugiau laiko negu jis norėjo praleisti.

Per tą visą laiką nė viena nedavė jam žinios, kad sutiktų už jo tekėti. Buvo jau praėjęs sutartas grįžimo laikas. Jis sumanė kreiptis prie jų asmeniškai. Praleido dar keturias dienas, bet negalėjo susirasti sau pačios. Beveik visos būtų už jo sutikę tekėti, jei jis gyventų vietoje. Kuomet reikėjo išvažiuoti iš gimtojo krašto, tai nė viena nesutiko. Zorba buvo labai nusivylęs, kad nerado sau pačios. Susikrovė visus padargus į du vežimus ir visi keturi vyrai išvažiavo Kubilių link.

Zorbos kaimynai Kubiliuose pradėjo šiek tiek rūpintis. Jau buvo praėję dvi savaitės ir keturios dienos nuo Zorbos išvažiavimo. Praėjo ir trys savaitės, ir dar keturios dienos, o Zorbos vis nėra. Kaimynai rimtai susirūpino, kad nepasidarytų jiems labai sunkiai išsprendžiama padėtis. Ketvirtos savaitės penktoje dienoje sugrižo Zorba su dviem vežimais visokių padargų ir kiti trys vyrai. Zorba tuojau supažindino savo kaimynus Švedus su atvykusiais vyrais: Aleksander Feodorovič, Michail Feodorovič ir Matvei Marčiuk. Supažindinęs Zorba pasakė, kad tie vyrai būsią mūsų kaimynai Kubiliuose. Likusią dienos dalį praleido apžiūradami visas sodybas.

Kitą dieną ėjo apžiūrėti lauko. Praleido visą pusę dienos apžiūradami visą Kubilių žemę. Pietus padarė abi Švedienės. Po pietų nusiskubino į dvarą, kad pabaigus visus susitarimus. Nuėję į dvarą kiek per anksti rado pareigūnus papietavus ilsintis. Turėjo progos pasikalbėti su dvare dirbančiais žmonėmis. Vieni gąsdino, kad epidemijos ligos dar nesą išvalytos visai, kiti apgailėstavo, kad jie negalėjo užimti Kubilių sodybų. Atėjūnai pradėjo abejoti. Tada Zorba jiems užtikrino sakydamas, kad jis jau beveik du metus gyvena toj sodyboj, o Švedai jau daugiau kaip metai gyvena, bet nė vienas nesusirgo.

Jiems bediskutuojuant, atėjo pareigūnai prie savo stalų. Sužinoję, kad čia yra atvažiavęs Zorba ir tie kiti trys vyrai, pavadino juos eiti į vidų. Zorba tuoj pristatė savo sėbrus pareigūnams ir pasakė, kad jie nori būti Kubilių gyventojais. Dvaro pareigūnas nusišypsavo ir paklausė:

- Su kuriuo pradėsime?

- Su Aleksandru Feodorovič, - atsakė Zorba.

Pareigūnas, surašęs viską paklausė, kurią sodybą jis norėtų imti? Zorba, kaip perkalbėtojas, už jį atsakė:

- Pirmutinę nuo rytinio galo.

Pareigūnas, pabaigęs tvarkyti Aleksandro popierius, paklausė:

- Tur būt, antrąją sodybą norės Michail?

Vėl Zorba įsikišo į kalbą pasakydamas, kad Feodorovičiai yra ne giminės, kad jie nebendruoja vienas su kitu. Geriau būsią, kad antroji sodyba būtų duota Marčiukui. Pareigūnas sudarė popierius

antrai sodybai iš rytų galo Matvei Marčiuk. Trečiam naujajam gyventojui davė šeštą sodybą nuo rytinio sodžiaus galo. Taip sudarė šešis kaimo gyventojus, betūko dar dviejų.

Naujieji Kubilių gyventojai, gavę sodybų popierius, išsiskubino Kubilių link, kad prisirengus važiuoti atgal į Gudiją pasiimti šeimas bei padargus ir sugrižti pirma, negu visai suges rogių kelias. Nepraėjus penkiom savaitėm, atvažiavo Feodorovičiai ir Marčiuk su šeimomis ir padargais. Kiekvienas atsivežė po du vežimus pilnai prikrautus padargų ir keletą vaikų nuo vienerių metų amžiaus iki dvylikos.

Atėjo pabaiga kovo. Prasidėjo šiltos, saulėtos dienos. Naktimis truputį pašaldavo. Dienomis šilta pavasario saulė ištirpdė sniegą per trumpą laiką. Pradžiūvo laukai bei keliai. Kaimiečiai pradėjo arti pavasarinei sėjai. Vieną ankstyvą popietę atvažiavo vienas iš dvariškių, o paskui jį atsekė keturi vežimai, kiekvienas dviejų arklių traukiamas. Vežimai buvo prikrauti visokių padargų ir ant kiekvieno sėdėjo daugiau kaip vienas žmogus. Dvariškis, pravažiavęs penktą kiemą iš rytų kaimo galo, sustojo pakely. Pirmus du vežimus pasiuntė į penktą kiemą, o antrus du į ketvirtą. Buvę namie kaimiečiai atėjo pažiūrėti, kas čia dabar atvažiavo. Jie nebuvo matę kaimiečių važinėjant pakinkius po du arklius prie vieno vežimo. Dvariškis tuoj liepė susipažinti su jais:

- Štai yra naujas Kubilių gyventojas Enrikas T-homas.

Naujasis gyventojas tuoj pataisė dvariškį, kad raidė "h" būtų tariama beveik negirdimai, bet galima tarti ir visai išleidžiant raidę "h" - Tomas. Dvariškis truputį susigėdo, kad jo tarimas buvo pataisytas. Vėliau jis tarė:

- Jūs patys susitvarkykite, kaip vienas kitą vadinti.

Po to pristatė penkto kiemo gyventoją:

- Štai yra Mataušas Baltaūsis.

Šitaip buvo pripildytas gyventojais aštuonių ūkių Kubilių sodžius.

ZORBOS VESTUVĖS

Ta vasara Kubilių gyventojams buvo labai sunki, nes negalėjo gauti samdinių. Per vėlai pradėjo ieškoti. Beveik visi buvo jau apsiėmę tarnauti. Iš laimingesnių buvo Zorba. Jam pasisekė pasamdyti tris našlaičius: vyresnioji buvo visai suaugusi - jau buvo virš trisdešimt metų. Jos seselė buvo beveik septyniolikos, o broliukas - tik peršokęs penkioliktus metus. Nors ne visai užteko darbo jėgos, bet dirbdami sunkiai, darbus atliko. Abu Švedai gavo samdinius iš Latvijos. Kitų gi labai nukentėjo ūkio darbai. Apie vidurių vasaros Zorba ir jo vyresnioji samdinė pradėjo vienas į kitą meiliau žiūrėti.

Atėjo ruduo. Laukų darbai buvo pabaigti. Zorba ir jo vyresnioji samdinė susitarė vestis. Jam reikėjo šeimininkės, o jai, jos seselei ir broliukui pastovių namų. Abu jautėsi, kad ką nors laimi. Vieną dieną nuėjo jie į Papilį, kad susitarus su kunigu dėl šliūbo. Kunigas pasakė, kad jis negalys duoti jiems šliūbo.

- Ji katalikė, o tu sentikis. Mano bažnyčia draudžia sujungti jus į vieną šeimą.

Tada Zorba paklausė kunigą, kas reikia jam daryti, kad galėtų apsivesti.

- Turi persikrikštyti į katalikų tikėjimą, - atsakė jam kunigas.

- O kur aš galiu tą padaryti? - Zorba paklausė kunigo.

- Mes galime tuoj dabar tą padaryti. Tavo sužadėtinė bus už krikšto motiną, aš pašauksiu zakristijoną, jis bus už krikšto tėvą ir viskas ko reikia.

Zorba buvo pakrikštytas kataliku. Jis gavo naują tikėjimą, pasidarė katalikas. Gavo naują pirmą vardą - Andriejus. Pavardė buvo pakeista iš Zorbos į Zurbą, kad tos apylinkės lietuviams būtų geriau išstarti. Dėl vedybų kunigas jam paaiškino:

- Dvare aš sutvarkysiu pakeitimą tavo vardo, kad nepasidarytų nesusipratimo. Šį sekmadienį padarysime pirmus užsakus, kitą sekmadienį bus antri, o dar už savaitės - pirmadienį galėsite eiti prie šliūbo.

Kunigas davė visus paaiškinimus kas reikės daryti ir visą su-tuoktuvių eigą.

Už trijų savaičių buvo vestuvės. Nuvažiavo į šliūbą keturi viename vežime: Zorba, jo nuotaka, jos seselė ir brolis, kaip pamergė ir pajaunys. Jie nemanė kelti vestuvių, tai ir neparengė nieko. Kaimynai žinojo, kad nebus jokio vestuvių pažmonio, tai paslapčia jie susitarė padaryti Zurbams nuostabą. Prisigamino maisto, o vyrai pasirūpino gėrimo. Kuomet Zorba su nuotaka, pamerge ir pajauniu sugrižo į namus, įėję į vidų buvo labai nustebinti. Rado stalus paruoštus pobūviui, o viduje nieko nebuvo. Nespėjo atsipeikėti, kaip kaimynai suvirto į vidų ką nors nešini. Bematant stalai buvo apkrauti maistu bei gėrimu. Jaunavedžius pasodino į iš anksto pri- rengtą jiems vietą, o jų palydovus pasodino - pamergę prie jauna- vedžio, o pajaunį prie nuotakos. Prieš pradėdant puotą, kaimynai kilę iš Gudijos, sugiedojo porą giesmių, pritaikytų tam reikalui. Jaunamartė buvo labai susijaudinusi ir linksma, negalėjo nė žo- džio pratarti, tik ašaros riedėjo. Jaunavedys taip gi buvo susijau- dinęs, nuliūdęs ir piktas. Atsiprašė kaimynų, kad jis neparuošė vedybinės puotos, nes esą dar per mažai susipažinę. Tada pats vė- liausias kaimynas Baltaūsis jam atsakė, kad po šitos puotos jie būsiągeresni kaimynai. Jie visi esą linksmi ir patenkinti, kad ga- lėjo padaryti tokią paslaugą pirmutiniam gyventojui. Pasivalgę,

pasikalbėję grįžo kiekvienas į savo namus. Atsisveikindami linkėjo jaunavedžiams laimės. (Bus daugiau)

Kalėdinės eglutės pobūvyje, 1980.XII.13 d. Los Angeles giedant kalėdines giesmes, matome: Ed. Balcerį, H. Balcerienę, kun. E. Gerulį, J. Kutrą, A. Devenienę ir kt. Foto M. V. Glažės.

DEŠIMTMETIS LIET. PROTESTANTŲ S-GAI KALIFORNIJOJE

1970 m. balandžio mėn. 26 d. įvyko steigiamasis susirinkimas Ist Lutheran Church, W. 6th St., L. A., salėje. Atsilankė arti 30 asmenų. Buvo nutarta susiburti į organizaciją, pavadinant ją Liet. Prot. S-ga, įtraukiant ne tik lietuvius evangelikus, bet ir mišrių šeimų narius. Valdybon buvo išrinkta - dr. M. Devenis, J. Glažė, E. Balceris, M. Čėsna, H. Petkienė ir E. Sinkys.

Buvo suprasta, kad LPS Kalifornijoje yra dr. M. Devenio 1943 m. įkurtos Connecticut valstijoje "Lithuanian Protestant Ass'n" tęsinys. Šios organizacijos rūpesčiu buvo atvežta bene virš 100 lietuvių - karo pabėgėlių šeimų.

L. P. S-gai septynerius metus vadovavo dr. M. Devenis. Jam pasitraukus 1977 m., S-gos pirmininku buvo išrinktas teis. J. Kutra, kuris tebeina šias pareigas ligi šiolei. Dr. M. Devenis yra S-gos garbės pirmininkas. Valdyboje be minėtų asmenų dalyvavo pakaitomis dr. P. Pamataitis, V. M. Glažė, inž. H. Pavilonis, M. Kiršonienė. Revizijos komisiją sudaro dr. Alg. Devenis, E. Sinkys ir H. Pavilonis.

Visą laiką Sąjunga domėjosi ir rūpinosi dr. J. C. Noremu, buv.

Amerikos atstovu Lietuvai. Jis buvo išrinktas S-gos garbės nariu, dalyvaudavo mūsų parengimuose. Dabar jo sveikata yra gerokai pašlijusi.

Iš parengimų paminėtina yra dr. V. Sruogienės paskaita apie Lietuvos kunigaikščius Radvilas, kuri sutraukė virš 200 dalyvių, 1971 m. vasario mėn. Buvo parodyta, kad mes gyvename gražioje eukumeninio amžiaus dvasioje, bendradarbiaujame su visais.

Rengėme ir gegužines - pabendrauti, papildyti mūsų kasai. Pirmoji buvo surengta Canoga Park Aukštkalnių sodyboje 1970 m. liepos mėn. Vėliau kelis kartus buvome susirinkę St. Andrews Lutheran Church (buv. kun. J. C. Noremo) žalioje pievelėje. Viena iš sėkmingiausių gegužinių buvo pr. metais surengta Santa Monikoje E. J. Sinkių rezidencijoje, kuri davė S-gai arti 1000 dol. gryno pelno.

Ed. Balceris pasitinka kun. E. Gerulį
Los Angeles aerodrome 1980.XII.12 d.

M. V. Glazė, vienas iš Liet.
Protestantų S-gos veikėjų L.A.

Rengėm ir Kalėdų eglutes, daugiausia advento metu, su menine programa, bendromis giesmėmis, first Lutheran Church patalpose. Pr. metų eglutė buvo gal sėkmingiausia, į kurią atsilankė virš 80 svečių, dalyvavo ir kun. E. Gerulis. Mūsų eglutės tapo visuomenės laukiamu įvykiu.

Organizavome Reformacijos Dienos, Lietuvos Nepriklausomybės šventės minėjimus, su pamaldomis, kartą net su latvių ir estų kunigais. Pagerbėme dr. J. C. Noremo sukaktį. Prisidėjome prie a. a. dr. M. Devenio akademijos 1979 m. rugsėjo mėn., kunigo poeto Kr. Donelaičio minėjimo 1980 m. (dalyvavo E. Balceris su pranešimu).

Šelpėme ir evangelikų spaudą, ypač "Mūsų Sparnus" ir "Svečią".

Nepamiršome ir Vasario 16-tos gimnazijos evangelikų ratelio, gelbėjome evang. teologijos studentams. Paskyrėme aukų kun. J. C. Noremui, gen. suprnt. St. Neimanui, kun. P. Diliui, mirusio "Mūsų Sparnų" redaktoriaus J. Kregždės šeimai ir kt.

Kol buvo gyvas kun. M. Preikšaitis, turėdavome kas mėnesį, vėliau nereguliariai pamaldas įvairiose bažnyčiose. Jis leido dvasinio turinio laikraštį - "Aukštyn Širdis". Staiga jo netekome 1980 m. pradžioje. Pradėjome kviesti evangelikų kunigus iš Čikagos, tuo būdu aprūpindami mūsų kolonijos dvasinius reikalus ir pagyvindami mūsų veiklą. Iki šiol pas mus buvo atvykę su pamaldomis kun. Trakis, kun. J. Juozupaitis ir kun. E. Gerulis. Visos pamaldos praėjo labai sėkmingai. Esame pasiryžę nenuleisti rankų ir viltingai žiūrėti į ateitį.

H. Y. P.

VALERIJA ANYSAS

PAŽYMĖTINI METAI

Viešėdama Jungtinėse Amerikos Valstybėse, sužinojau, kad 55 mylios nuo Vašingtono ir 3 mylios nuo Hollywood, Md., yra vietovė Sotterley, buvusi nuo 1729 metų Platerių šeimos nuosavybė. Plateriai yra kilę iš Westfalijos, bet jų didelė šeima įleido savo šaknis į daugelio kitų kraštų žemes. Nuo XV šimtmečio viena šaka apsigyveno Pabaltyje ir Lenkijoje. Kitas tos šeimos atžalynas, George I vardu, atsidūrė Anglijoje. 1729 metais George, tarnavęs

Platerių gyvenvietė Sotterley, Maryland, JAV

prie lordo Baltimoro, iškeliavo į kolonijas ir apsigyveno Maryland, užvedė plantaciją ir pastatęs namą (manson), pavadino tą vietą Sotterley, žmonos šeimos nuosavybės Anglijoje vardu. Vienas iš tos šeimos, George III buvo 1791-92 metais Maryland gubernatorium.

Šiandien tai yra muziejinė vietovė, turistų atrakcija. Bibliotekoje pripuolamai aptikau dr. Syskio aprašymą, kuriame jis atžymi, kad viename iš kambarių, ant komodos, jis atpažino "mūsų", atseit lenkiškos, heroinės Emilijos Plater portretą. Tai buvo atvaizdas gerai žinomas lenkams, nes prieš karą Lenkijoje kursavo 20 zlotų banknotas su tuo atvaizdu. Lenkai pasisavino sau Emiliją, bet iš tikrųjų ji buvo Lietuvos šakos Platerytė ir, pagal davinius, buvo stipriai suaugusi su lietuvių tauta: rinko liaudies dainas ir įdomavosi jos papročiais.

Prieš akis stovi Emilijos Platerytės vaizdas: kariškoj unifor-

Ejlilija PLATERYTĖ, 1831 m. sukilimo dalyvė.
Vilnius 1806.XI.13 — 1831.XII.23, Justinavos dv.

moj, drąsiai vedančią savo lietuviškus dalinius į išlaisvinimo kovą.

Gal bus įdomu prie tos progos prisiminti Lietuvos- Lenkijos istorinę padėtį XVIII-XIX a. Lenkijos karalystė ir Lietuvos Didž. kunigaikštystė XVIII šimtmetyje pergyveno įvykius ir karus Europoje, kurie privedė prie jų galutinio 3-čio padalinimo 1795 metais.

Po Augusto III Saksoniečio (1733-1763) Lenkijos karaliaus ir Didž. Lietuvos kunigaikščio mirties reikėjo rinkti naują karalių. Viena dalis aristokratijos norėjo rinkti karalių iš Prancūzijos, nes karaliaus Leščinskio duktė Marija buvo ištekėjusi už pran-

cūzų karaliaus Liudoviko XV, o kita dalis, ypač Lietuvos didikai su kunigaikščiu Čartoriskiu priešakyje, buvo linkę ieškoti užtari- mo pas rusus. Ekaterina II išnaudojo progą ir pasodino į Lenkijos sostą savo favoritą, gražuolį Stanislovą Poniatovskį (1764-1795), Čartoriskių giminaitį.

Bet nei Poniatovskis, nei Lietuvos-Lenkijos patriotai negalėjo pasipriešinti įvykiams ir 1772 m. įvyko I-as Lietuvos - Lenkijos padalinimas. 1791 metais iškilo didelis herojus - Tadas Kosčiuško. Jis buvo gimęs 1746 m. Naugarduko vaivadijoje, gudų kilmės bajo- ras, kuris skaitė save lietuviu. Kosčiuško gavo labai nuodugnų ka- rinį išmokslinimą. Baigęs Kadėtų korpą Varšuvoje, išvyko į Vokie- tiją ir vėliau į Paryžių tobulintis kariniuose moksluose. Grįžęs į Lietuvą buvo apsivylęs politine padėtimi ir iškeliaavo į Ameriką. Ten jis nepaprastai pasižymėjo jų išsivadavimo kovose, už ką bu- vo apdovanotas pinigais ir gavo generolo laipsnį. Grįžęs į Lietuvą buvo paskirtas į Lenkijos kariuomenę. Jo vadovybėje įsiliepsnojo Lenkijoje sukilimas. Jam pasisekė sutelkti aplink save gana didelę kariuomenę, ypač lenkų garsią kavaleriją, ir pradėjo drąsius žy- gius prieš rusų kariuomenę. Rusų kariuomenė, daug gausesnė, su- mušė sukilėlius. Kosčiuško su kitais patriotais pasitraukė į užsie- nį. 1793 metais įvyko II Lietuvos-Lenkijos padalinimas. Bet suki- lėliai ir toliau organizavosi ir 1794 metais Kosčiuško vėl atsirado Krokuvoje, kur prasidėjo revoliucija. Prūsai ir austrai susijungė su rusais malšinti sukilimą. Po pusės metų žiaurių kovų, rugpiū- čio mėn. krito Vilnius, spalio dešimtą dieną buvo sumušta Kos- čiuško armija prie Maciejovice, netoli Varšuvos. Kosčiuško pats, sunkiai sužeistas ir be sąmonės, pateko į rusų nelaisvę ir buvo iš- vežtas į Peterburgą. Lapkričio 5 d. gen. Suvorovo vedama armija žiauriausiu būdu numalšino Varšuvos pasipriešinimą. Buvo daug nužudytų ir ištremtų Sibiran. Sąjungininkai skubiai susitarė dėl III ir paskutinio padalinimo 1795 m. Carui Povilui įžengus į Rusijos sostą (1796-1801), sukilėliai buvo amnestuoti. Kosčiuško, atgavęs laisvę, caro paskolintais pinigais, išvažiavo į Ameriką.

Nauja viltis sužibo Napoleonui Bonopartui iškilus ant politi- nės arenos. Patriotai pradėjo net slaptus pasitarimus su Anglija ir Prancūzija, Talleyranui tarpininkaujant. Napoleonas, siekdamas savo tikslų, susidomėjo Lenkijos ir Lietuvos kraštais. 1807 m. įvy- ko garsus Tilžės susitikimas ir susitarimas dviejų monarchų - Aleksandro I ir Napoleono I. Susitikimas buvo, neva, netikėtinais draugiškas. Netrukus Napoleonas paskelbė Saksoniją su Lenkija ir dalimi Lietuvos Varšuvos kunigaikštyste (Varshauer Herzogtum). Napoleonas naujoje kunigaikštystėje panaikino baudžiavą ir įvedė prancūziškus įstatymus - garsųjį Napoleono Kodeksą.

Imperatorijų draugystė nesitęsė ilgai. Jau 1812 metais jie stovė-

jo priešinguose lageriuose. Lenkija ir Lietuva atsidūrė Prancūzijos pusėje. Kunigaikštis Jozef Poniatovski (1768-1813) įsijungė su savo legionais į Napoleono kariuomenę. Napoleono žygis prieš rusus buvo su džiaugsmu sutiktas lenkų ir lietuvių didikų ir aristokratų. Napoleonas žadėjo jiems pilną nepriklausomybę ir užmezgė artimus ryšius su lenkais. Istorijoje yra plačiai žinomas romanas su grafiene Valevska. Jeigu tikėti istoriniams gandams, ji pagimdė jam sūnų.

Jozef Poniatovski, karaliaus Stanislovo Augusto broliavaikis, dalyvavo karuose ir žuvo 1813 m. mūšyje prie Leipcigo.

Napoleonas grįžo iš savo žygio prieš Rusiją pralaimėjęs. Visos lenkiškos-lietuviškos viltys buvo sunaikintos. Europos aliantai privertę Fontainebleau Napoleoną atsižadėti sosto, išsiuntė jį į Elbę, ir lengvai atsiduso. Buvo sušauktas 1815 metais garsusis Vienos kongresas, gavęs pavadinimą "Kongresas šoko". Caras Aleksandras I žavėjo lenkų ir lietuvių ponias elegancija ir kurtuzija. Jis šoko ir žadėjo visoms, kad lenkai ir lietuviai valdys patys savo kraštus, o jis bus tenai tik vienas rusas, jis - caras Aleksandras. Nors caras, daugelio pranešimu, linksminos ir šoko, bet reikalų neapleido ir savo naudai pasuko kongreso aktus. Varšuvos Kunigaikštystės žemės įėjo kaip Lenkijos Karalystė (Carstvo Polskoje) į Rusijos valdymą. Caro pažadai didikų ponioms nepasitvirtino. Į Varšuvą buvo atsiųstas caro atstovas, did. kunigaikštis Konstantinas, caro brolis, su visu štabu aukštų pareigūnų. Lengvabūdiška aristokratija ir toliau baliavojo su rusais. Tuo tarpu patriotai sąjungininkai slaptai organizavosi.

Mes turime žinių, kad Emilija Platerytė su motina buvo nuvažiavusi į Varšuvą, bet labai nusivylė aristokratijos sluoksnių lengvabūdišku gyvenimu. Aleksandras I savo valdymo pradžioje, ypač būdamas įtakoje patarėjo ir draugo Speranskio, davė daug lengvatų Suomijai, Baltijos kraštams, Lietuvai-Lenkijai. Jos turėjo savo pinigų, savo kariuomenę ir išrinktąjį seimą. Rusai tikėjo, kad lenkai buvo patenkinti savo padėtimi ir dėl to buvo užklupti netikėtai kada 1830 m. lapkričio 29 d. užsiliepsnojo sukilimas. Karo veiksmai greitai išsiplėtė, ypač pasižymėjo garsi lenkų kavalerija. Liaudis irgi prisidėjo prie išsilaisvinimo karo. Nikolajus (Nikolai) I-as (1825-1855) išsiuntė prieš sukilėlius generolą Dibičą, kuriam tikrai vasario 25 d. pasisekė pirmą sykį sumušti lenkus prie Grochno.

Sukilimas persimetė į Lietuvą ir jau 1831 metais, kovo 29 d., Emilija Platerytė su pusbroliu Cezariu, atvirai pradėjo sukilimą Dusetuose.

Emilija Platerytė buvo gimusi 1806 m. lapkričio 13 d. Vilniuje. Jos tėvas grafas Ksaveras Plateris, o motina Ona, gimusi von

Mohl.

Kaip minėjau, Plateriai yra kilę iš Westfalijos, bet jau nuo XV šimtmečio gyveno Pabaltyje. Jie turėjo savo žemės Kuržemėje ir Lietuvoje. Emilija buvo kilusi iš Dusetų linijos, gyvenusios rytų Lietuvoje, Dusetų apylinkėje. Lietuvos ir Lenkijos istorijai Plateriai yra davę daug tautinių patriotų.

Plateriai labai gyvai atjautė Lietuvos nepriklausomybės netekimą. Vienas Emilijos pusbrolis Mykolas buvo ištremtas į Sibirą. Kitas jos pusbrolis Cezaris, kuris su Emilija planavo sukilimą šiaurės rytų Lietuvoje, buvo pasižymėjęs kaip lietuviško sukilimo vadas ir kartu su Emilija kovojo iki sukilimo pabaigos. Trečiasis pusbrolis, Vladislovas, Cezario brolis, taip pat sukilimo dalyvis, veikęs kaip Rožickio adjutantas. Abu Plateriai po sukilimo negalėjo pasilikti Lietuvoje, gyveno iki mirties užsienyje. Jų turtai buvo rusų konfiskuoti. Emilijos motina, dėl vyro savimeilės ir išlaidumo, persiskyrė ir 1815 m. su dukterimi išvyko pas savo gimines į Linksnos dvarą, apie dešimt km į pietus nuo Daugpilio, ant dešinio Dauguvos kranto. Gera buvo Emilijai Linkсноje. Jos judėjimo laisvė nebuvo suvaržyta. Ji turėjo savo arklių, jodinėjo ir važinėjo apylinkėje. Bejodinėdama Emilija įsigijo daug simpatijų apylinkės gyventojų tarpe. Ji labai mylėjo liaudį ir padėdavo visiems bėdon patekusiems. Emilijos išsimokslinimas buvo labai kruopštus. Daugiausiai ją domino istorija, ypač Lietuvos. Su dideliu susijaudinimu ji klausydavo apie Lietuvos ir Lenkijos padalinimą. 1830 metais po ilgos ligos mirė Emilijos motina, kurios mirtį ji skaudžiai pergyveno. Po šito smūgio atėjo kitas. Vilniuje gyvenęs tėvas, pas kurį ji vyko, atsisakė ją priimti. Vienintelė Emilijos meilė liko Dievo ir tėvynės meilė. Ji visą savo tolimesnį gyvenimą paaukojo tėvynės reikalams.

Lenkų sukilimo vadas Chlapovskis iš pradžių tikėjo, kad prie atviro karo neprieisią, kad rusai darysią tam tikrų lengvatų bei nuolaidų, bet rusai mobilizavo 250.700 vyrų kariuomenę ir nerodė noro nusileisti. Kova pasidarė neišvengiama. Kai revoliucinė ugnis iš Lenkijos persimetė į Lietuvą, Emilija dvasiniai jau buvo pilnai pasiruošusi aukoti save revoliuciniam gaisrui. Emilijos užsidegimas išaugo iš jos patriotiškų jausmų. Būdamą artima liaudžiai, ji pradėjo agitaciją tarp kaimiečių, kviesdama tvertis ginklo ir kartu su lenkų kariuomene išvaryti okupantus iš Lietuvos. Ta agitacija radusi tinkamą dirvą tarpe lietuvių sodiečių. Ypač, kad jie laukė baudžiavos panaikinimo. Prieš Lietuvą žygiuojąs rusų generolas Dybič, savo raporte 1831 m. balandžio 23 d. carui Nikolajui pranešė, kad neramumai Vilniaus gub., susisiekimo pertraukimas, valgio trūkumas ir išsigalėjusios choleros ligos, esąs priverstas sustoti prie lenkų karalystės sienų.

Vilniuje jau gruodžio mėn. buvo įsteigtas revoliucinis komitetas, kuris turėjo paruošti ginkluotą sukilimą ir pradėti veikti atėjus tinkamam laikui. Bet šis komitetas vis delsė. Pirmasis Emilijos kariškas planas buvo didelis ir drąsus. Buvo susisiepta su Daugpilio tvirtovėje esančiais karo mokyklos kariūnais, kurių tarpe buvo nemažai lietuvių, ir nutarta, sukilėliams prisiartinus prie Daugpilio, pulti tvirtovę iš vidaus, atidaryti sukilėliams kelią į tvirtovę, paimti arsenalą, tinkamai apsiginkluoti, tvirtovėje iškelėti Lietuvos vėliavą su vytimi ir ereliu ir toliau plėsti sukilimą. Emilija iškilmingai pasižadėjo sukilėlius pati vesti į Daugpilį, o ten esančios karo mokyklos kariūnai pasižadėjo sukilti ir tvirtovę sukilėliams išduoti. Šie nutarimai pasibaigė iškilminga priesaika. Kariūnai pakėlė Emiliją į riterius, pareikšdami, kad naujas riteris yra pirmas lietuviškas sukilėlis. Šis planas skamba romantiškai, o vis dėl to po kelių savaičių pasirodė, kad šitos priesaikos virto rimtu reikalu. Emilija Platerytė tapo sukilimo karžygė, o Daugpilio kariūnai sau užsitarnavo garbingą atsiminimą dėl drąsaus žygio. Kovo 29 dieną į Dusetų miestelį atėjo 4 jaunos merginos, lydimo s kelių vyrų. Jos įsimaišė į ten esančią minią. Jų vadovė dėvėjo vyrišką kario uniformą, turėjo trumpus plaukus ir buvo pilnai apsiginklavusi. Ji sustabdė savo arklių ir prabilo į minią. Žmonės ją pažino ir pradėjo šaukti: "Tegyvuoja mūsų grafaite Emilija, tegyvuoja mūsų šviesiausia panelė Emilija". Su ja buvo atvykęs ir jos pusbrolis Cezaris Plateris. Emilijos kalba buvo šaukimas į ginkluotą sukilimą prieš rusus okupantus. Iš to galima spręsti, kad ji kalbėjo lietuviškai. Jos žodžiai buvo karštai priimti. Daug žmonių iš susijaudinimo verkė. Sukilimui pritariančiai pradėjo ginkluotis medžiokliniais šautuvais, kardais ir dalgiais. Toks primityvus apsiginklavimas iš kariškos pusės žiūrint, buvo naivus užsimojimas kovoti su gerai apginkluota rusų kariuomene. Emilijos dalinys, kurio adjutantė buvo jaunoji Marija Prunšinskaitė, galutinai susiorganizavęs išžygiavo Daugpilio link vykdyti su kariūnais sutartą planą. Jų dalinių sudarė 340 raitų partizanų ir keletas šimtų dalgiais apsiginklavusių pėstininkų. Pakeliui Dangėlių pašto stotyje buvo paimta dar šešiasdešimt valdiškų arklių. Po keleto dienų Emilijos dalinys susitiko su rusų pėstininkų kuopa ir 1831 m. balandžio mėn. 2 d. po atkaklios kovos rusai atsitraukė ir sukilėliai išžygiavo į Zarasus. Čia Emilija Platerytė įrašė sukilimo aktą į miesto knygas.

Tuo tarpu Dybičio armija žygiavo Vilniaus link. Platerių daliniai balandžio 19 d. sumušė rusus ir privertė juos iš Utenos pasitraukti. Deja, sukilėliai pritrūkę šovinių turėjo sustoti. Tai pastebėję rusai prasimušė ligi Anykščių, kur įvyko kautynės. Rusų, gen. Širmano dalinys atlaikė sukilėlių puolimą, perėjo per Šventąją, su-

degino tiltą ir nužygiavo į Žemaitiją. Emilija, perdavusi savo būrio vadovavimą Cezariui Plateriui, kartu su savo drauge Prušinskaite, nuvyko pas Karolį Zaluskį prie Panevėžio.

Gegužės 2 d. Zaluskis gavo žinią, kad prieš jį atvyksta didelės rusų jėgos. Zaluskio korpusas ėjo iš Smilgių į Šeduvą. Potvynio sugadinti keliai ir tiltai sunkino sukilėlių žygiavimą. Jie sustojo tarp Šeduvos ir Baisiogalos. Emilija buvo priskirta raitųjų partizanų daliniui. Partizanai, gavę paramos iš Kozakovskio vedamų šaulių, su dideliu pasišventimu, nebodami rusų smarkios ugnies, puolė rusus ir privertė juos atsisakyti nuo apsupimo plano. Sukilėlių korpusas greit žygiavo Baisogalos link. Ten rusai puolė juos didele jėga. Iš rusų pusės dalyvavo du pulkai raitelių, viena pėstininkų brigada ir tuzinas sunkaus kalibro patrankų. Prieš tokią jėgą, aišku, sukilėliai negalėjo laimėti, bet kovojo didvyriškai. Per visą kovos laiką Emilija buvusi pirmose eilėse. Ji nešusi mirtį priešams, o saviesiems įkvėpus drąsos. Reikėjo gelbėti gyvybę, jeigu ne sau, tai bent draugams. Pasitraukimas, dėl permerktų nuo lietaus kelių, buvo sunkus. Visai išsisėmusi, nusilpusi ir nusivylusi Emilija pakeliui buvo nuvirtusi nuo arklio. Draugai jai suteikė greitą pagalbą ir paguldė vienoje ūkininko trobelėje. Atsigavusi, nežiūrint draugų patarimo, ji vėl išėjo iš partizanų dalinio ir perėjo į Parčevskio pulką. Emilija ten irgi vedė dalinį, kuriame dalyvavo Vilniaus akademikai ir Oginskis.

Tokiame trumpame aprašyme neišmanoma suteikti smulkesnių žinių apie visas sukilėlių kovas su rusais, tai apsiribosiu tik įvykiais, kuriuose dalyvavo mūsų karžygė. Iš Lenkijos laukiama pagalba atėjo vėlai. Gen. Chlapovski tik gegužės 22 d. peržengė Nemuną prie Zielionos ir iš Varėnos žygiavo Trakų link. Lietuvoje jis susijungė su Oginskio daliniu. Emilija buvo entuziastingai sutikta. Chlapovski paskyrė ją pirmojo lietuviško pulko, pirmosios kuopos vadu, kapitonu. Iš Lenkijos persikėlęs ir Gedgaudas, iš Lietuvos kilęs bajoras. Turėdamas aukštesnį karinį laipsnį, generolas Gedgaudas perėmė visą karinę vadovybę Lietuvoje. Platerytė su savo kuopa buvo pasiūsta į Kauną, kuri buvo užėmusi lenkų kariuomenė, Kernickio vadovaujama. Prieš jį stoji didesnės rusų pajėgos. Rugpiučio 25 d. Kernickis stoji į mūšį su rusais. Mūšio metu, sulaukydama didelį rusų puolimą, Platerytė buvusi pavojuje patekti į priešo nelaisvę. Ją išgelbėjęs kitas karininkas, atiduodamas jai savo arklių. Už savo riteriškumą jis pats patekęs į rusų nelaisvę. Po pralaimėto mūšio lenkų kariuomenė su lietuviais partizanais pasitraukė į Raseinius, kur išretintos eilės buvo papildytos naujai stojančiais žemaičiais. Po pralaimėto mūšio Vilniuje, atžygiavęs ir gen. Gedgaudas. Generolai buvo nutarę pulti Šiaulius. Šiaulių link buvo išsiūsta gurguolė, jos apsaugą pavedė 25

pulkui, kurio kuopos vadas buvo Emilija Platerytė. Pasislėpę rusų kareiviai, puolė gurguolę ir palydą. Įvyko sunki kova. 25 pulkas po žymių nuostolių pasitraukęs Kuršėnų link ir susijungė su pagrindine kariuomene. Šiose kautynėse Emilija parodžiusi nepaprastą kovos dvasią, taip buvo pranešta gen. Gedgaudui. Bet šios kautynės buvo paskutinis Emilijos karinis žygis. Gedgaudas, neva susirgęs, atidavė vyriausią vadovybę generolui Rolandui, o pats su savo kariuomenės dalimi žygiavo į Kuržemę. Emilija labai aukštai vertino gen. Chlapovskį ir su savo kuopa stoji jo vadovybėn, bet buvo skaudžiai apvilta.

Gen. Chlapovskia, nustojęs vilties laimėti, perėjo Vokietijos sieną ir pasidavė su ginklais vokiečiams. Emilija į Prūsiją nėjo ir savo ginklų nepadėjo. Su drauge Rašanavičiūte, pusbroliu Cezariu ir keliais ištikimais draugais, jie tikėjosi sutikti dar kokių partizanų būrį. Kovodami su sunkumais ir badu, jie vilkosi per pelkes ir miškus, visą laiką bijodami patekti į kazokų rankas. Vienuoliktą dieną Emilija sukritusi be sąmonės. Draugai ją nunešę į artimą sodiečių trobelę, ją atgaivino. Ji turėjo aukštą temperatūrą ir negalėjo nė vieno žingsnio žengti. Cezaris sužinojęs, kad ta vieta priklauso Ablamavičiams, nuėjo pas juos prašyti pagalbos. Ji buvo perkelta į dvaro rūmus ir Ablamavičiai su nepaprastu širdingumu ją rūpinosi. Marija Rašanavičiūtė pasiliko prie ligonės. Platerytė ten buvusi Korvinskaitės vardu. Priėmus šv. komuniją, ji prašiusi jai ant lovos padėti jos kardą, kurią ji laikiusi ligi mirties. 1831 m. gruodžio 23 d. pasibaigė didelės Lietuvos karžygės gyvenimas. Ji yra palaidota Kapčiamiestyje. Jos atminimui yra pastatytas paminklas - didelis akmeninis stulpas su kryžiumi viršuje.

Sukilimo dalyviai-tremtiniai pakeliui į Sibirą.

ALENA DEVENIENĖ

SANTA MONIKA. 1981 m. gegužės 24 d. giminės, artimieji ir draugai suruošė kurt. Alenai Devenienei jos gyvenimo ir veiklos pagerbimą-paminėjimą. Kartu buvo paminėtas jos gimtadienis ir vardadienis.

Kurt. A. Devenienė savo gyvenimo kelyje, nuo pat jaunystės dienų, visa savo turtinga asmenybe buvo įsijungusi į lietuvių tautos laisvės kovas, veikdama ir dirbdama visuomeninio, kultūrinio ir politinio veikimo baruose.

Jubiliatė yra įdėjusi daug širdies, pasišventimo ir lietuviams reformatams. Drauge su savo vyru kurt. dr. Mykolu Deveniu, padėdant ir jaunajai kartai, daug prisidėjo prie atkvietimo reformatų, ir kitų tremtinių iš DP stovyklų į JAV bei atkūrimo Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios tremtyje. Jų abiejų auka ir pasišventimu įkurtas Devenių Kultūrinis Fondas, įkurta ir vėliau atgaivinta Lietuvių Protestantų Sąjunga, kuri šandie gražiai reiškiasi Los Angeles. Minėto Fondo dėka gyvai vyksta lietuvių evangelikų organizacinis ir kultūrinis darbas. Šia proga linkėtina kurt. A. Devenienei dar daug skaidrių dienų ir stiprios sveikatos ateičiai.

V. K.

Alena Devenienė taria žodį. Nuotr. M. Nagio

SKAITYTOJŲ ŽODIS

NESVEIKA KRITIKA

V. Prūsas praeitame "M.Sp." numeryje, kritikuodamas J. Kregždės knygą "Reformacija Lietuvoje", užsipuolė ant manęs kritikuodamas Lietuvos žemėlapių knygos viršelyje, kuriame valstybės sienos yra nurodytos taip, kaip buvo Nepriklausomybės laikais. Kritikas, matyt, serga didybės manija, norėdamas, kad Lietuvos sienos apimtų visą Rytų Prūsiją, rytuose nuo Volgos, pietuose iki Juodųjų jūrų ir šiaurėje iki Suomijos įlankos.

Jo tvirtinimas, kad žodis "Prūsija" yra vokiečių sugalvotas, irgi yra nesąmonė. Prūsų ir Prūsijos vardu didžiuojasi visa mūsų tauta, siekiant tolimą praeitį ir niekas negali įrodyti, kad vokiečiai tą vardą nukalė.

Pikčiausią kritiką Prūsas sviedė man asmeniškai sakydamas: "Jei Stalinas pypke būtų nuvedęs sieną nuo Kybartų . . . į Zarasus, tai ir tuomet . . . gerb. inžinierius ir tą sieną žemėlapyje nubrėžtų". Ponas Prūsai, kodėl esi taip tikras, kad aš būčiau toks naivus Stalino pakalikas tokią kvailybę nubrėžti? Atseit, apkaltini mane esant jo įtakoje, kažkoku nesubrendėliu. Man, kaip patriotui, buvusiam šauliui, Klaipėdos sukilimo dalyviui, tokie epitetai yra persūrūs ir aš reikalauju atsiprašymo.

Kritika, paremta asmeniškais įžeidimais, o ne rimtomis diskusijomis, yra nesveika.

Hermanas Pavilionis

* * *

Gerbiamieji,

Siunčiu Jums 12 dol. pašto perlaidą už knygą "Reformacija Lietuvoje". Kas liks nuo knygos, pasilaikykite "Mūsų Sparnams" kaip mano auką.

Knygą "Reformacija Lietuvoje" atydžiai perskaičiau tris kartus, o kai kurias vietas ir dar kartą. Skaičiau tą knygą su dideliu malonumu ir kartu su liūdesiu pergaltodamas, kiek mūsų žmonės skaudžiai yra nukentėję nuo katalikybės. Malonu, kad tokia knyga buvo, nors pavėluotai, išleista. Skaudu, kad žmonija be jokio reikalo buvo skaudžiai kankinama. Tą knygą turėtų perskaityti ne tik istorijos mėgėjai, bet visi lietuviai, ką aš nuoširdžiai linkiu.

Lieku Jums linkėdamas viso geriausio!

Edmonton, Kanada

Stasys M.

* * *

Nuoširdžiai dėkojame už "Sparnus"!

Gaivinančiai nuteikia straipsniai apie Biržus, biržiečius . . . Linkime naujam redaktoriui sėkmingai vykdyti Amžinybėn iškeiliavusio Jokūbo Kregždės darbą, o "Sparnams"-tobulėti ir bujoti.

Skaitytojai M. ir P. L.

JONAS SUVEIZDIS-SUVIS

Jonas Suveizdis-Suvis mirė širdies infarktu 1981 m. sausio 25 d. JAV, Summit mieste Overlook ligoninėje, netoli nuo jo gyv. vietos - Chatham miestelio, New Jersey state.

Gimė 1916 m. birželio 4 d. Biržų aps., Papilio vls., Mikalių km. ūkininkų Jono ir Elzbietos Variakojtės-Suveizdžių šeimoje, turėjusioje dvi dukteris ir du sūnus. Jonas, kaip jauniausias, buvo visų daugiau mylimas ir lepinamas. Nors jis dažnai padarydavo įvairių išdaigų, bet jo už tai niekas nebausdavo ir nebardavo. Jis mokėdavo viską paversti šposais ir visuomet visus prajuokindavo. Jis ir užaugęs turėjo jumoro. Mėgdavo juokauti fantazuodamas.

Tėvų ūkis pagal žemės plotą buvo vidutinis, bet dirbamos žemės turėjo tik penktą dalį. Su šeima nelengvai vertėsi ir tėvas visuomet ieškodavo papildomų pragyvenimo šaltinių: buvo nusisamdęs pašto vežiku, valsčiaus pastotinininku, remontuodavo mokyklas, tiltus ir t. t. Vaikai nuo pat mažens turėjo padėti tėvams ne tik vi-

Inž. Jonas Suveizdis-Suvis,
Mikaliai 1916.VI.4 — Chatham (NJ), JAV, 1981.I.25.

suose ūkio darbuose, bet ir tėvo pareigose, todėl tik vienas Jonas pasiekė aukštesnį išsilavinimą.

Jonui dar belankant pradžios mokyklą, tėvai buvo nusprendę jį leisti toliau mokytis, bet jam baigus pradinę 1928 m., Lietuvos šiaurės-rytų krašte užėjusios liūtys prigirdė visą laukų derlių. Todėl tais metais Jonas liko namuose. O 1929 m. jis įstojo į Biržų gimnazijos II-rą kl. ir baigė ją 1936 m.

Gimnazijoje priklausė gimnazijos dūdų orkestrui, su kuriuo net dalyvavo sesers vestuvėse. Apie tolimesnį jo gyvenimą nedaug ką galiu pasakyti, nes pavojai ir skaudūs pergyvenimai padarė jį vis daugiau užsidariusį.

1936 m. Jonas įstojo į Karo Mokyklą. 1939 m. rugsėjo mėn. gavo leitenanto laipsnį ir buvo paskirtas į Plungėje esantį 4-tą artilerijos pulką.

1941 m., vokiečiams pradėjus karą prieš sovietų S-gą, jų pulkas stovėjo Pabradės poligone. Iš ten buvo varomas į rytus. Čia Jonas pakliuvo į didelį pavojų ir vos liko gyvas. Vėliau, tais pačiais metais, pradėjo dirbti Zarasų Draudimo Inspekcijoje inspektoriaus pareigose.

1943 m. rudenį, grįžtant iš tėviškėj praleistų atostogų, buvo draugų perspėtas, kad į Zarasus nebegrižtų, nes ten vokiečių pareigūnų yra paieškomas.

Sugrižęs į namus sužinojo, kad ir tėvai buvo tardomi apie jo buvimo vietą. Nedelsdamas išvyko į Kauną ir nesiregistravęs apsigyveno pas draugą. Iš ten laisvu klausytoju lankė Kauno Universiteto Technikos Fakulteto paskaitas.

1944 m. birželio 10 d., pamatęs supant namą kuriame gyveno, iššokęs pro langą ir apšaudomas bėgo. Šokant per tvorą pargriuvo ir buvo sugautas civiliai apsirengusių gestapininkų ir slaptai uždarytas po Darbo Rūmais įrengtame kalėjime. Jis buvo patalpintas į mažą, siaurą vienutę, kurioje per dienas turėjo stačias stovėti, o naktimis buvo vedamas tardymams. Iš ten išėjo vokiečiams pasitraukus iš Kauno.

Toliau ryšys tarp mūsų visai nutrūko. Tik po daugelio metų viena kita žinia atklydo apie jo buvimą gyvųjų tarpe. Girdėjau, kad jis pateko į Austriją. Vėliau, iki 1948 m., gyveno pietų Vokietijoje ir Austrijoje. Gulėjo nervų ligų ligoninėje. Iš ten jį išėmė jo geras draugas p. A. Mačionis, kuris jį lankė ir parsivežęs pas save rūpinosi ir slaugė jį.

Pagal rastą dokumentą iš 1947. IX. 25, Karlsruhe baigė Aukšt. Technikos Mokyklą ir apgynė diplomus mašinų gamyboj iš: geometrijos, elektrotechnikos išangos ir chemijos bei fizikos dalykų, kuriuos jis išklusė Kaune ir Insbruke.

1948 m. senos emigrantės (motinos sesers) iškviestas atvyko į

JAV ir pas ją apsigyvenęs, gydėsi nuo plaučių tuberkulozės.

Susiradęs darbą, pradžioje baldų fabrike, vėliau braižykloje, ir vėl pradėjo mokytis. 1959 m. rugsėjo 1 d. gavo diplomą iš "The College of the City of New York School of Technology", bachelor of Mechanical Engineering.

Jonas Suveizdis, Biržų gimnazijos mokinys, orkestro muzikantas, sėdi kairėj pirmas iš eilės.

1964 m. birželio mėn. 30 d. jis buvo priimtas pilnateisiu nariu "The American Society of Mechanical Engineers". 1977 m. rugpiūčio mėn. 10 d. gavo pažymėjimą, kad "Jonas Suveizdis-Suvis is duly registered as a Profesional Engineer in Control System Engineering".

Jis dirbo keliose bendrovėse. Žinau, kad 1971 m. dirbo New Yorke: "Hoechst-Uhde Corporation Instrument Engineer" pareigose, kur tuo laiku planavo didelį cheminių fabriką (rodos, 60 mil. dol. vertės). Jis vadovavo aštuoniems inžinieriams ir nusiskundė kai kurių darbo neatydumu, dėl ko jis turėjo tikrinti jų darbą po darbo valandų ir savaitgaliais. Atrodo, kad toks nervinis įtempimas, ištiesai be pertraukos sėdimas darbas, iššaukė jam širdies ataką. Išėjęs iš ligoninės po mėnesio, dar pilnai neatstatyta sveikata, vėl pradėjo dirbti, nes nedaug laiko buvo likę iki projekto užbaigimo termino.

1973 m. perėjo dirbti ir dirbo iki paskutinių dienų "Foster Wheeler Energy Corporation, Process Plants Division, Livingston, New Jersey, Senior Instrument Engineer" pareigose.

Paskutinėje darbovietėje taip pat dirbo labai daug, nors džiaugėsi, kad turi gerą padėjėją, bet laisvalaikį irgi mažai beturėjo. Jis net negalėjo gauti normalių atostogų - pasiimdavo tik po kelias dienas savaitgaliais. Su juo susitikdavau, maždaug, porą kartų į

metus ir tik trumpam laikui. Telefoniniai mūsų pasikalbėjimai būdavo trumpi, - tik svarbesniais klausimais.

Man atvažiavus į Kanadą, jis buvo pirmas artimas žmogus, kuris, susitaręs su mano vyru, pasitiko mane Montrealio aerodrome ir atlydėjo į Hamiltoną. Bet čia ne jis man, bet aš jam pasakojau beveik ištisai, nes jis buvo ištroškęs žinių apie tėvynę, įvykius, pažįstamus. Apie save kalbėti, kaip ir visuomet, atidėdavo, todėl tam niekuomet nebelikdavo laiko.

1977 m. lapkritį, Houston, TX, turėjo aortos operaciją - pilvo srityje. Jos vietoj įdėjo plastikinę. Iki to laiko jis nesijautė gerai, o nuo 1979 m. džiaugėsi gera savijauta ir visais sveikatos analizais.

Be tarnybinio darbo, jis dar ruošė projektus naujų išradimų: vieną, kaip pagerinti būdą alyvai iš akmens anglies gauti ir antrą, - kaip gaminti elektrą iš vandenyno bangavimo. Jis kalbėjo, kad ne tik New Yorkas, bet ir New Jersey būtų pilnai ir labai pigiai aprūpinti elektros energija. Tuos projektus žadėjo užpatentuoti išėjęs į pensiją.

Jonas nebuvo mėgėjas dažnų, didesnių pobūvių - ypatingai pramoginių. Visuomeninėje veikloje - lietuviškose ir mokslinėse organizacijose pats asmeniškai nedirbo, bet pritarė ir gausiai rėmė.

Jis buvo tvirtai įsitikinęs lietuvis - patriotas. Karštai mylėjo Tėvynę ir didžiausią savo palikimo dalį paskyrė lietuviybės palaikymui ir lietuvių mokslo reikalams. Mėgo muziką - ypatingai klasišinę. Turėjo daug plokštelių - kasečių. Nemažai paveikslų, meniškų medžio ir kitokių dirbinių, daug gerų ir vertingų knygų. Savo namą ir aplinką buvo labai gražiai, skoningai ir jaukiai sutvarkęs, nors buvo viengungis.

Jonas turėjo gyvenimo tikslą, pats savim pasitikėjo, buvo gabus ir per savo tvirtą valią labai daug pasiekė. Jis ne tik vadovavo darbe savo skyriui, darydamas naujus projektus, bet buvo siunčiamas ir į tarptautines konferencijas.

Jis vengė paslaugų iš kitų žmonių. O jei būdavo būtinas reikalas kieno pagalbos, atsilygindavo su kaupu. Jis nenorėdavo, kad kas dėl jo trukdytųsi. Net prieš paskutinę gyvenimo dieną, gydytojų paklaustas: "Gal nori, kad pakviestumėm gimines, draugus?" Atsakė: "Neverta jų trukdyti". Negalvojo ir labai dar nenorėjo mirti. Sakydavo: "Aš mirties nebijau, bet man gaila gyvenimo!.." Buvo nusprendęs - kaip tik atsigaus po infarkto, daryti širdies operaciją. Bet, pavargus širdis sustojo, nutraukdama jo gyvenimo siūlą, nusinešdama kartu visas jo svajones, planus ir nebaigtus darbus, palikdama skausmą artimųjų ir draugų širdyse...

1981 m. sausio 29 d. Chatham W. A. Bradley laidotuvių namų koplyčioj buvo atliktas paskutinis jam patarnavimas - atsisveiki-

nimas. Susirinko nemažai draugų ir bendradarbių. Religines apeigas atliko ev. liuteronų kun. Daniel Leslie. Atsisveikindamas Inžinierių ir Romuvėnų D-jų vardu, labai gražią kalbą pasakė inž. p. G. Zabelskis, aukštai iškeldamas jo asmenybę ir jo darbus. Po to, kalbėjo jo draugas p. Kiznis. Labai gerai atsiliepė apie Joną jo ankstyvesnis ir dabartinės darbovietės viršininkai, atvykę su juo atsisveikinti.

Sekančią dieną, sesers D. Jankūnienės, jo pusbrolio J. A. Pearson šeimų ir kelių draugų jo kūnas buvo nulydėtas į Somerset Hills Crematory, kad būtų išpildyta jo paskutinė valia.

Jis išėjo ten, iš kur nebegrižtama... Mūsų visų laukia toks pat likimas, tik nežinia kada išmuš toji valanda...

SUMAINYTI AUKSO ŽIEDAI

Jaunavedžiai-docentai: dr. Raminta Lampsatyte ir Michael Kollars, sutuokti Ev. Liuteronų bažnyčioje Hamburge-Lohbruegge, V. Vokietijoje. Už jų kairėje stovi dr. Pašaitienė ir jos sūnus, o dešinėje — viena iš šešių gėlių barstytoja. Foto J. Lampsacio.

RAMINTA LAMPS ATYTĖ gimė 1950 m. Chicagoje. Studijavo Valparaiso universitete muziką ir vokiečių literatūrą ir už abu gavę po bakalauro laipsnį. Gavusi Fulbright stipendiją, studijas tęsė V. Berlyne, gaudama čia muzikologijos doktoratą. Nuo 1978 m. gyvena ir dirba Hamburge, V. Vokietijoje. Dėsto, vadovauja ir pati dalyvauja kamerinės muzikos ansambliuose. Aplankė su kamerinės muzikos ansamblių koncertais (ir kaip akomponuotoja) daugelį kraštų: V. Vokietiją, Francūziją, Didž. Britaniją, Austriją, Belgiją, Kanadą ir JAV.

MICHAEL KOLLARS gimė 1952 m. Eisenach, Vokietijoje (ten, kur buvo gimęs J.S. Bach). Nuo mažens groja smuiku. Būdamas 15 me-

tų buvo priimtas į aukštesniąją muzikos mokyklą Hamburge. Mokėsi pas profesorius: Helmut Hetter, Michael Goldstein ir Nelly Sorégi. Gavęs 1978 m. diplomą, studiją gilino New Yorke pas Eugene Sarbu. Nuo 1980 m. tęsė studijas pas Yfrah Neaman Londone. Michael Kollars koncertavo V. Vokietijoje, Austrijoje, Anglijoje, Suomijoje ir JAV.

Rita ir Rimas Geruliai.

RITA IR RIMAS GERULIAI

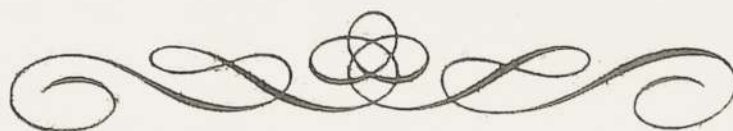
Rimas Illinois universitete, Circle Campus, baigė biologiją. Nuo 1976 m. dirba investavimų srityje (commodities). Išlaikė National Association of Security Dealers egzaminus. Rita irgi dirba toje pačioje srityje nuo 1975 m.

Abu jaunieji yra lanke lituanistines mokyklas. Rita yra buvusi skautė, ateitininkė, "Grandies" taut. šokių grupės narė. Rimas tebežaidžia krepšinį "Lithuanicos" sporto klubo rinktinėje.

Rita yra Broniaus ir Jadvigos Bartkų dukra, Rimas yra kun. Eugeniaus ir Valės Gerulių sūnus.

Naujai šeimai linkime Dievo palaimos!

Redakcija

IŠ MAMOS DIENORAŠČIO

Kaip kasmet su menininkais palydovais, taip ir šįmet (1981), mūsų Raminta (jau su vyru) praleido savo tarpsemestrines atostogas gastroliuodama su koncertais po JAV, tačiau neužmiršo ir savo tėvų Chicagoje bei pusbrolio šeimos Floridoje aplankyti ir juos palinksminti naminiiais-privačiais koncertais. Be to, jie buvo priimti Lietuvos pasiuntinybėje Washingtone, kur Michael smuiku pagrojo lietuviškus kūrinius.

Jų maršrutas po JAV buvo sekantis: Kenosha (WI), St. Louis (MI), Sandpoint (ID), Washington D. C., (Rečitalis ir interviu "Voice of America"), St. Petersburg (FL), Rečitalis Lietuvių klube, Chicago, "Tėviškės" parapijos bažnyčioje.

Grižus į Hamburgą jų laukia įtemptas darbas ir pasiruošimas liepos mėn. išvykai į Italiją (Florenciją, Veneciją ir Bargo) su Ramintos dėstomos mokyklos grupe (8 solistai ir 10 solistų orkestrantų. Išvyka vyksta valdžios lėšomis). Jie statys Operą "Ormindo" iš 1644 metų, italų kompozit. Cavalli. Šią operą paruošė dr. Raminta. Rugpiūčio mėn. su koncertu ir dr. Ramintos paskaita dalyvaus Lietuvių Studijų Savaitėje prie Paryžiaus, Prancūzijoje.

1982 metams jau gauta 16 užsakymų koncertams JAV-se. Jie ir šiais metais vyko ten, kur iš anksto buvo kviešti."

P. L.

KUNIGAS-DAKTARAS

Kun. Eugenius Gerulis po gavimo 1980.VIII.9 d. Teologijos daktaro laipsnio Toledo Biblijos Kolegijoj, Evansville, Indiana.

TOLEDO BIBLE COLLEGE GRADUATES 74 IN CLASS OF 1980

Dr. Thomas RODGERS, Vice-President of Toledo Bible College and Seminary, and Director of the Off-Campus Studies, presided over the granting of degrees to 74 graduates, on Saturday, August 9, 1980, Evansville, Indiana.

The graduating class was comprised of students from many states and from various backgrounds of academic and professional activities. Welcome and invocation was offered by Dr. Gerald L. Stover, Faculty. President John D. Brooke spoke briefly to all in attendance. Dr. Thomas Rodgers, Vice-President, introduced several of the graduates who gave brief testimony to the values of training at the College and Seminary.

Twenty-four graduates received the Doctor of Theology degree (Th. D.):... (Among the 24 graduates was Rev. EUGENIUS GERULIS).

(Ši ištrauka yra paimta iš žurnalo "Today's Education" 4 psl.)

KUN. ERIKAS LĖJERIS

Kun. Erikas Lėjeris
Biržai 1906.I.16 — Sibiras 1951.XII.31.

Dar tik 75 metai nuo Eriko Lèjerio gimimo, o jau 30 metų kaip jis mirė kankinio mirtimi didžiausiame pasauly žmonijos kapinyne - Sibire.

E. Lèjeris gimė 1906. I. 16 d. Biržuose miestelėno, kietojo medžio meistro, Martyno ir Evelinos, gim. Tonigaitės, Lèjerių šeimoje. Vėliau Evelina ištekėjo už Andriaus Balcerio. Šioje šeimoje jis praleido savo jaunystės dienas.

1926 m. baigė Biržų gimnaziją, 1929 m. ev. teologijos fakultetą V. D. Universitete, Kaune. 1929. VI. 19 d. buvo išventintas kunigu ir įvesdintas Žeimelio ev. liuteronų parapijon klebonu bei papildomai Biržų ir Joniškio parapijų administratorium. 1930 m. švietimo ministerio patvirtintas Ev. Liut. Konsistorijos nariu (iš sinodo išrinktų kandidatų: 2 dvasininkų ir 2 pasauliečių, švietimo ministeris patvirtindavo po vieną iš jų Konsistorijos nariais, o Valstybės Prezidentas tvirtindavo Konsistorijos prezid. ir viceprezid. 1932 m. buvo išrinktas senjoru.

1935 m. atsistatydino iš konsistorijos narių kartu su prezid. L. Bandrevičium, miku Preikšaičiu ir M. Kavoliu, protestuodamas prieš pasaulietinės valdžios (ypač teisingumo ministerio St. Šilingo) per didelį kišimąsi į bažnytinius reikalus.

1941 m. konsistorijos nariams repatriavus, jis perėmė jos vadovybę su ištuštintu išdu, tapdamas konsistorijos prezidentu ir likusių tėvynėje apie 25. 000 tikinčiųjų dvasiniu vadu-senjoru.

1949. XII. 30 suimtas ir ištremtas Sibiran už ką tik, prieš porą dienų, pasiųstos telegramos Stalinui, protestuojant dėl Žagarės ev. liuteronų bažnyčios atėmimo ir pavertimo grūdų sandėliu, nors už ją visi komunistų uždėti milžiniški mokesčiai buvo sumokėti. Po dviejų metų, 1951. XII. 31, šis taurus ir kilnus Lietuvos ir Bažnyčios sūnus mirė kankinio mirtimi Sibire, Krasnojarsko priverčiamoje darbo stovykloje.

Kun. E. Lèjeris pirmiausia buvo, pilna to žodžio prasme, kunigas - ganytojas ir ne vien tik kaip Dievo Žodžio apaštalas, bet ir kaip krikščionybės tiesų vykdytojas. Jis taip pat buvo geriausias tais laikais pamokslininkas, užtat visų buvo kviečiamas. Aplankė veik visas ev. liut. parapijas ir ne kartą yra dalyvavęs ir brolių ev. reformatų, su kuriais glaudžiai bendradarbiavo nuo pat jaunystės dienų, sinoduose. Užtat kai kuriems jo kolegoms ev. reformatų kunigams kaip Dagiui, Mizarui, Šimukėnui, negavus ar netekus ev. ref. vadovybės reikalingo pritάρimo, jie buvo Senjoro Lèjerio priimti darbuotis ev. liut. Bažnyčioje, žinoma, prieš tai nugalėjus nemažą pasipriešinimą iš kai kurių kitų liut. vadovybės narių.

Jo jautrius pamokslus yra girdėję ir šimtai tūkstančių kitatikių, kuriuos jis sakydavo per radiją transliuojamas pamaldas iš Kauno ev. liut. bažnyčios. Sunkiausi bandymo ir ištvermės metai

atėjo su pirma bolševikų okupacija. Konsistorijos visiems nariams nusistačius vykti Vokietijon, pasinaudojant repatriacija, jam teko perimti ant savo pečių visų likusių tikinčiųjų bažnytinės administracijos ir dvasinio ganytojo pareigas. Perėmimas irgi buvo skausmingas, nes senj. suprnt. P. Titelbachas telefonu painformavo jį, kad Konsistorijos dauguma nutarė Kons. išdą likviduoti ir patarė jam surašyto negarbingo perdavimo-perėmimo akto nepasirašyti. Jam atvykus į Kauną, jis atsisakė tą aktą pasirašyti ir už tai buvo pagrasintas NKVD.

Po repatriacijos su likusiais kunigais: J. Kalvanu (dabartiniu vyskupu), J. Gavėnia ir G. Rauskinu teko iš naujo suorganizuoti bažnytinę vadovybę ir aplankyti, kiek tik laikas leido, likusius tikinčiuosius visoje Lietuvoje, įskaitant ir Klaipėdos kraštą. Vokiečių okupacijos metais atspausdino šiek tiek patobulintą Evangelikų Giesmyno naują laidą, kurio keli šimtai egz. p. Emos Pušneraitienės, gyv. Čikagoje, yra dar paslėpti Kaune apsaugai nuo karo gresiančių pavojų juos sunaikinti. Iš šio giesmyno vokiečių cenzūra išbraukė giesmę "Apsergėk, Dieve, Tėvų Žemę" ir taip pat pareikalavo, kad jo sakomi pamokslai per radiją pirma turi būti aprobuoti cenzoriaus. Žinoma, jis su tuo negalėjo sutikti, kad naciai cenzūruotų skelbiamą Dievo Žodį ir tuo užsibaigė per radiją transliuojamos lietuviškos ev. liut. pamaldos, kurios buvo taip uoliai klausomos ne vien tik evangeliku, bet ir tūkstančių katalikų.

Lietuvos Ev. Liuteronų Konsistorijos posėdis 1934 m. vasario mėn. Kaune. Iš k. į d. sėdi: M. Preikšaitis, M. Kavolis, senj. suprnt. H. Sroka, senj. suprnt. P. Titelbachas, senj. E. Lėjeris; stovi: Hahnas ir tarnautojai: A. Skiepinaitis ir Ed. Balceris. Nėra L. Bandrevičiaus.

Vokiečių ir antrosios bolševikų okupacijos metais jam pavyko sudaryti pilną administracinę vadovybę ir išventinti į kunigus dar kelis Kristaus vynuogyno darbuotojus. Kun. E. Lėjeris ne visą savo gyvenimą ir veiklą buvo paaukojęs vien tik religinei sričiai. Jo darbo vaisių gausu ir lietuviškuose tautiniuose laukuose. Buvo aktyvus lietuvių ev. liut. "Pagalbos" S-gos narys. Vykdamas į S-gos steigiamus skyrius, sakydavo jiems pamokslus, kalbas ir šventindavo jų vėliavas. Buvo "Srovės" laikraščio bendradarbis, liaudies universiteto paskaitininkas ir kt. Daugiausia savo atliekamą laiką ir lėšas aukojo šauliams. Jo iniciatyva, ir tik jo asmeniškais pinigais, jam vadovaujant buvo pradėta statyti šaulių namai Žeimelyje ir užbaigti gavus papildomą paskolą iš valdžios. Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Gedimino II laipsnio ir Šaulių Žvaigždės ordinais.

Skaudu ir sunkiai pakeliama yra, kad kun. E. Lėjeriui tiek trūso, vargo ir širdies įdėjus ir visą savo neilgą gyvenimą paaukojo Dievui, Tėvynei ir Artimui, nebuvo lemta sulaukti Lietuvai aušros ir religinės laisvės. Jo palaikus priglaudė ne gimtųjų Biržų ev. kapinių ramybė, bet Sibiro tundra.

"Aš kovojau gerą kovą, pabaigiau bėgti, išlaikiau tikėjimą. Gale man atidėtas teisybės vainikas, kurį duos man tą dieną Viešpats, teisusis Teisėjas, ne tik man, bet ir tiems, jo apreiškimą mylintiems" 2 Tim. 4,7-8.

Ed. Balceris

KUN. JURGIS GAVĖNIA

1981 m. sausio mėn. 22 d. mirė Sibiro tremtinys ir visą laiką bolševikų persekiotas kun. Jurgis Gavėnia, gimęs 1908 m. Jurbarko valsč., Kalnėnų kaime, palaidotas 1981 m. sausio mėn. 24 d. Sudarگو kapinių kalnely, ant Nemuno kranto.

Kun. J. Gavėnia buvo vienas iš stipriausių lietuvių ev. liuteronų šulų. Nepriklausomybės metais, kaip kun. diakonas aptarnavo Garliavos parapiją ir Prienų filialę. Ev. Liut. Konsistorijos pastangomis, įvedus kas sekmadienį per radiją transliuojamas iš Kauno ev. liut. bažnyčios lietuviškas pamaldas, jis, kaip vienas geriausių pamokslininkų, buvo nuolatinis šių pamaldų organizatorius ir jų laikytojas. Jo ir kitų lietuvių evangelikų studentų iniciatyva buvo suorganizuotas labai pajėgus bažnytinis choras, kuris kas sekmadienį giedodavo per šias pamaldas. Ilgainiui šios pamaldos, transliuojamos per radiją, įgavo tokį populiarumą, nustelbiant net panašias katalikų pamaldas, kad net dėl to buvo bandoma jas užgniaužti.

Didžiausi betgi jo nuopelnai buvo ev. liut. lietuvių tautiniai pat-

riotinėje veikloje. Jis buvo lietuvių ev. liut. "Pagalbos" s-gos gen. sekretorius ir jos leidinio "Srovės" redaktorius. Gal kai kam ir nepatiko šios s-gos ir laikraščio gryna ir bekompromisinė tautinė kova dėl lietuvių teisių ir jų kalbos savoje tėvų žemėje ir bažnyčioje, bet jo ir kitų šios srovės veikėjų dėka vėl lietuviškas Dievo žodis grįžo į sakyklas Kybartuose, Virbalyje, Vilkaviškyje, Marijampolėje, Kaune, T. ir K. Naumiesčiuose ir kt., iš kur anksčiau tik vokiečių kalba ir vokietinimas sklido.

Kaip ažuols drūts prie Nemunėlio, o ne kaip epušės lapelis, jis atlaikė visas okupacijas ir Sibiro taigas bei enkavedistų kalėjimus, niekada nenusilenkdamas okupantams ir jų užmačioms. Visada, kaip nepalaužiamas patriotas, kovojo iki paskutinio atodūσιο už Lietuvos ir Bažnyčios teises.

1970 m. Sinode buvo išrinktas Konsistorijos viceprezidentu, bet 1971 m. pasitraukė iš šių pareigų, nesutikdamas aukoti savo lietuvių patrioto įsitikinimų ir nusistatymo.

Kun. J. Gavėnia buvo užgrūdintas Lietuvos laisvės kovotojas. Kietas savo principuose, bet labai švelnios ir jautrios sielos Dievo žodžio skelbėjas ir jo vykdytojas bei artimo meilėspuoselėtojas, pasirengęs atiduoti savo paskutinius marškinius stokojančiam tautiečiui.

Vokiečių okupacijos metais, jam būnant Jurbarko ir Sudargo parapijų klebonu, artinantis antrajai bolševikų okupacijai, jo pastogė pasidarė gryna pereinamoji stovykla pabėgėliams. Jo ir žmonelės Monikos globoje teko dalintis duonos kąsniu paskutinėmis keliomis savaitėmis tėvynėje ir šių eilučių rašytojui, kun. Mizarui, dr. Jokūbui Kregždei, inž. Grudzinskiui ir kt. su jų šeimomis. Gi Sudargo parap. klebonijoje ir kituose pastatuose rado pastogę visas būrys biržiečių: Pulkauninkai, Masaičiai, Norvaišai, Balčiūnai, Trečiokai ir kiti.

Tad, šia liūdna ir skausminga proga, mielas kunige Jurgeli (Kaip mes Tave vadindavom tais laikais), tebūnie Tau miela ir šilta Lietuvos žemelė, kuriai Tu visą savo turiningą gyvenimą skyrėi, o tau, miela žmonele Monika ir dukrelės, tebūnie jo neišdidomas kilnus palikimas stiprybės, paguodos ir vilties atspara.

Ed. Balceris

MKT. ELENA ŠLEKIENĖ

Gautame laiške pranešama, kad 1981 m. vasario 21 d. pasimirė buvusi ilgametė Biržų gimnazijos kūno kultūros ir kitų dalykų mokytoja Elena Kraftaitė-Šlekienė. Cituoju laišką:

"Atvažiavo į Vilnių sveika, linksma į sūnaus gimtadienį. Linksmi praleido gimtadienį, net su anūku šoko, o už kelių dienų įvyko

Biržų gimnaz. mergaičių krepšinio komanda su sporto mkt. Elena ŠLEKIENE, laimėję 1939 m. Kaune Lietuvos krepšinio rungtynėse I-ją vietą; iš k. į d. sėdi: Ona STUKELYTĖ, mkt. Elena ŠLEKIENĖ, Alė JAŠINSKAITĖ; stovi — Ona TUNKŪNAITĖ, Ona PALIONYTĖ, Valė PLEPYTĖ.

Biržų gimn. mokytojai 1935 m. (?), iš k. į d. I-je eilėje sėdi: dr. Levinas, E. Šlekienė, M. Bernšteinaitė, direkt. A. Juška, vicedir. J. Kutra, N. Karosaitė, J. Bružas; II-je eilėje stovi: V. Januškevičius, kun. A. Šernas, O. Mikelėnienė, Linkevičius, Švambarytė, kapt. Jurgutis, E. Nastopkienė, Andrijauskas, kun. Rauda; III-je eilėje: žydų rabinas (?), A. Karalius, A. Puodžiūnas, kun. Nagulevičius, M. Ušerauskaitė, V. Didžiulis, E. Kačarauskaitė.

insultas ir, sąmonės neatgavusi, ligoninėje mirė.

Į laidotuves buvo suvažiavę daugybė biržiečių nuo įvairių laidų. Vainikų buvo gal apie 50. Vilniečiai iš pirmųjų laidų irgi nupirkome vainiką ir dalyvavome laidotuvėse. Iš Biržų buvo atvažiavęs ir internato direktorius, pas kurį būna laidų susitikimai. Kalbas pasakė ir keli jos buvę auklėtiniai. Pašarvota buvo laidojimo biure. Į N. Vilnios kapines važiavo daugybė mašinų. Diena buvo nešalta ir švietė saulutė.

Atvažiavo į Vilnių Šlekienė ir negalvojo, kad nebesugrįš į savo Biržus, kuriuose išgyveno iki gilios senatvės. Ji gyveno jau 88-sius metus. Vaikams-sūnui ir dukrai-buvo mažiau rūpesčių, nereikėjo jos atsivežti laidoti į Vilnių. Palaidojus Biržuose, nebūtų kam prižiūrėti kapą, o čia vietoj bus mažiau vargo. Atvažiavusius biržėnus buvo sunku beatpažinti, nes metai visus pakeitė". M. G.

P. S. Apie mkt. E. Šlekienę buvo plačiau rašyta "Mūsų Sparnų" 49 Nr. Čia, bendroje Biržų gimnazijos mokytojų nuotraukoje, mkt. E. Šlekienę matome pirmoje eilėje sėdint antrą iš kairės.

Mkt. Elena Šlekienė su viešnia Ona Tunkūnaite-Budėjiene iš JAV prie jos tvartelio (dabar įsirengto buto), apaugusio laukinių vynuogių krūmais. Namas per karą sudegė.

KURT. KOSTAS KREGŽDĖ

Gimė 1892 m. Puodžiūniškių km., Biržų vls. ir aps. Gimnaziją baigęs Arenburge (Estijoje), stojo į universitetą, bet netrukus buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę. 1918 m. gale grįžo į Lietuvą ir 1919 m. sausio 3 d. įstojo savanoriu į Panevėžio Srities Apsaugos viršininko įstaigą. 1919 m. sausio 9 d., kartu su pirmaisiais

Panevėžio Srities Apsaugos būrio 9 savanoriais, pasitraukė iš Panevėžio, eidamas ūkio dalies viršininko pareigas. Tose pareigose išbuvo ir kada būrys virto Panevėžio Atskiru Batalionu, ir vėliau 4-tu Pėstininkų Lietuvos Karaliaus Mindaugo pulku.

1922 m. lapkričio 1 d. išstojo iš kariuomenės ir iki bolševikų okupacijos 1944 m. tarnavo Žemės ūkio ministerijoje kultūr-techniku. Tais pačiais metais pasitraukė į Vokietiją, o iš ten 1949 m. - į Kanadą.

Po ilgos ir sunkios ligos mirė Kanadoje, Toronte 1981 m. sausio 8 d. Mūsų visų nuoširdi užuojauta artimiesiems.

Redakcija

PETRAS KĖŽELIS

Gimė 1908 m. gruodžio 11 d. Smaltiškių km. Biržų vls. ir apsk. Mirė 1980 m. gruodžio 13 d. Buvo vienturtis sūnus. Baigęs pradžios mokyklą, mokslą tęsė Biržų gimnazijoje iki pradėjo dirbti Biržų pašte. Kaip gabus ir rūpestingas valdininkas buvo perkeltas Paštų Valdybon Kaune, o iš čia, 1930 metais, paskirtas į Krakes (Kėdainių aps.) pašto viršininku. Čia susipažino su Brone Stakauskaite ir 1932 m. sukūrė šeimą. Vėliau buvo perkeltas į Šakių paštą, po to į Ylakių paštą vėl viršininko pareigom. Rusams grįžtant Lie-

Petras Kėželis
Smaltiškiai 1908.XII.11 — Chicago 1980.XII.13.

tuvon, visi trys, jau su sūnum Algiu, pasitraukė į Vokietiją. Vokietijoje karo metu dirbo vokiečių pašte, o po kapituliacijos - tvarkė Fischbeko ir vėliau Spakenbergo stovyklų paštą.

Amerikoje, iki išėjimo į pensiją, dirbo Chicago Tribune Bendrovėje. Priklausė Biržėnų klubui, Filotelistų draugijai, Liet. paštinių sąjungai, keliems amerikietišku knygų klubams ir Ev. Reformatų Bažnyčiai.

Liko žmona Bronė, sūnus adv. Algimantas ir du anūkai.

J. B.

KOSTAS SNARSKIS

Kostas Snarskis gimė, augo, brendo ir mirė Biržuose. Gimė reformatų šeimoje, visai netoliese reformatų bažnyčios, Radvilos g-vėje. Vėliau gyveno ir mirė savo pastatytame name Širvėnos ežero pakrašty, visai gretimai tos pačios bažnyčios.

Nežiūrint reformatų bažnyčios artumo ir labai pamaldžios motinos, Kostas anksti nutolo nuo reformatų gyvenimo. Įstojęs Biržų gimnazijon 1917 suartėjo su kairiųjų pažiūrų mokiniais ir toje dvasioje ėmė reikštis spaudoje. Paragintas lietuvių kalbos mokytojo Jurgio Kutros, išvertė J. Bairono poemą "Šiljono kalinys", kurią išleido atskiru leidiniu Biržų spaustuvė.

Kostas Snarskis
Biržai 1906.I.21 — 1980.VI.3

Baigęs 1925 m. Biržų gimnaziją, įstojo į Kauno u-to humanitarnių mokslų fakulteto filologijos skyrių. Būnant IV kurse tapo areštuotas ir pasiūstas Varnių koncentracijos stovyklon. Kratos metu buvo rasta komunistinės literatūros, bet K. Snarskis nebuvo tapęs aktyviu kompartijos nariu. Paleistas po 9 mėn. iš Varnių stovyklos, buvo "ištremtas" į Biržus policijos priežiūron, be teisės išvykti iš trėmimo vietos.

Kaune būdamas paruošė poezijos rinkinį "Akmenys", kurį išleido K. Žvaigždulio slapyvardžiu 1926 m. Savo eilėraščiuose vaizdavo sunkią darbininkų nedalią, 1905 metų revoliuciją, politinę priespaudą. Eilėraščius spausdino liberalinėje ir kairiųjų spaudoje. Nepasiekęs didesnės sėkmės poezijoje, persimetė į vertimus, iš kurių tenka atžymėti sekančius: H. Miuler apsakymą "Svetimas dievas", A. Bloko poemą "Dvylika", A. Puškino dramą "Čigonai" ir J. Utkino "Apsakymas apie raudonplaukį Motelę".

Grižus į Biržus, K. Snarskis surado tarnybą mokesčių inspekcijoje. Pasišalinęs nuo politinės veiklos, įsijungė į kultūrinį darbą. Atgaivino dar po Pirmojo Pasaulinio karo įkurtą Biržuose "Mūzos" teatro mėgėjų draugiją. Jai vadovavo, ruošė spektaklius, vaidino ir režisavo.

Taip plaukė K. Snarskio gyvenimas Biržuose be didesnių sukrėtimų, kol atėjusi audra sunaikino Lietuvos nepriklausomybę. Ypač tinga veikla nepasižymėjo per pirmąją Sovietų okupaciją. Po metų, atėjus naujai vokiečių okupacijai, prisibijodamas persekiojimų ir galimo ištrėmimo į nacių koncentracijos stovyklą, pasitraukė su žmona į Latviją, kur per visą okupacijos metą dirbo pas ūkininkus.

Atėjus antrajai Sovietų okupacijai sugrižo į Biržus. Čia prasi-dėjo naujas jo gyvenimo etapas. Mokytojavo II Biržų gimnazijoje, dirbo "Biržiečių žodžio" redakcijoje, vadovavo rajono bibliotekai ir buvo įsijungęs į kraštotyryninkų darbą.

Šiame laikotarpyje K. Snarskis nesiribojo vien tarnyba, bet sukaupęs jėgas rinko medžiagą ir davinius apie biržiečių įnašą į lietuvių tautos kultūrinį ir politinį gyvenimą. Jis surinko su Biržais surištų rašytojų smulkias biografijas, jų parašytus kūrinis, drauge atžymėjęs jų visuomeninę veiklą ir pažiūras. Rinko nuo XVII a., pradedant Rasijum, buvusiū kung. Kristopo Radvilos išteigtos Biržuose gimnazijos pirmuoju direktorium, ir baigiant šių dienų rašytojais. Surinko 50 biržiečių rašytojų biografijas.

Be rašytojų, K. Snarskis susidomėjo ir su tokiu pat uolumu surinko medžiagą apie biržiečių mokslininkus, iš kurių atžymėtinas Teodoras Grotus (1785-1822), pirmas sukūręs elektrolizės teoriją ir padėjęs pagrindus fotochemijai.

Vėliau rinko medžiagą apie Biržų krašto revoliucionierius. Į šį sąrašą pateko virš 250 biržiečių. Be šių specialių uždavinių, rinko

ir tvarkė bendrą kraštotyrinę medžiagą apie Biržų istoriją, etnografiją ir kitais klausimais.

Išėjęs pensijon, pasišventė pamėgtiems darbams, kuriuos telkė savo namuose prie Širvėnos ežero. Pas jį gausiai lankėsi jo buvę mokiniai, bendradarbiai ir šiaip žymūs kultūrininkai, norėdami susipažinti su jo surinkta medžiaga, kurią naudodavo straipsniams ar kūriniams.

Savo meile Biržams ir biržiečiams, K. Snarskis nusipelnė nemažesnę meilę savo asmeniui, nes liūdesio valandoje gausiai padėdėjo jį į naująsias reformatų kapines.

V. K.

RINGOLDAS KAUFMANAS

1981 m. rugsėjo 3 d. Danijos sostinėje Kopenhagoje po sunkios ligos, sulaukęs vos 50 metų amžiaus, mirė latvių laisvas menininkas muzikas Ringoldas Kaufmanas. Jis buvo gimęs 1930 m. gegužės 10 d. Biržuose, kur jo, prieš metus Kopenhagoje miręs, tėvas Jonas Kaufmanas turėjo Tiltto gatvėje muzikos instrumentų ir dvi-račių parduotuvę.

Dar ankstyvoje jaunystėje jis pradėjo studijuoti muziką ir 1948 metais įstojo į Danijos Konservatoriją, kur po trijų metų baigė smuiko ir vargonų klases. Tačiau smuikininko karjera jo neviliojo ir jis toliau tęsė studijas dirigavimo ir pedagogikos klasėse, kurias baigė 1953 m.

Po studijų baigimo jis vargoninkavo vienoje Kopenhagos didelės danų parapijos bažnyčioje. 1960 m. jis buvo pakviestas vadovauti Kopenhagos akademiniam chorui ir orkestrui. Danijos muzikos kritikai labai šiltai atsiliepė apie jo veiklą muzikos srityje. Be to, jis dėstė muziką mokytojų seminarijoje, vargoninkaudavo latvių tremties parapijos pamaldose Kopenhagoje ir didžiosiose latvių dainų ir giesmių šventėse Vakarų Vokietijoje ir Anglijoje. Jis taip pat dalyvaudavo įvairiuose latvių ir pabaltiečių pasirodymuose kaip smuikininkas, pianistas arba akomponuotojas.

Mirusio muziko giliai liūdi žmona, vaikai, motina, seserys ir kiti giminės Danijoje, Lietuvoje, Latvijoje ir kituose kraštuose.

"Mūsų Sparnų" Redakcija reiškia visiems artimiesiems nuoširdžią užuojautą!

Redakcija

LIC. KUN. JONAS PAUPERAS

Chicagos lietuviai evangelikai sulūdesiu mini lic.kun. J. Paupe-ro mirties dešimtmetį.

Lietuvoje, Vokietijoje ir nuo atvykimo į Ameriką iki mirties (1971. V. 22) jis išvarė plačią va-gą evangeliškame ir visuomeni-niame gyvenime.

Su jo mirtimi ev. reformatai nu-stojo gero draugo, patarėjo, o "Mū-sų Sparnai"-nuoširdaus ir gilaus bendradarbio.

Jau visas dešimtmetis jo nėra, tačiau jo mintys, jo gaivalingas noras dirbti ir padėti tautiečiams, ir jo patarimas tebėra su mumis.
jp.

* * *

BIRŽAI. Džiuginanti žinia, kad iš reformatų šeimos vienas jaunuolis ryžtasi šį pavasarį pradėti lankyti Rygoje esamus kunigams ruošti kursus. Superintendentas kun. P. Jašinskas, po ištikusio jį dalinio paralyžiaus, toliau dirbti nebegali. Be to, jis yra jau virš 90 metų amžiaus.
pb.

* * *

BIRŽAI. Gauta žinia, kad 1980 m. gruodžio 10 d. Panevėžyje mirė Darata Šernaitė-Sprindienė, našlė buv. vargonininko Martyno Sprindžio. Ji buvo gimusi 1892. IV. 7 d. Skultiškių km., N. Radviliškio vls. Palaidota Biržų reformatų kapinėse šalia vyro kapo. Jos liūdi sūnūs ok. Lietuvoje ir duktė Olga su šeima čia.
pb.

* * *

UŽUOJAUTA

JERSEY CITY. Mūsų mielo bendradarbio p. Arėjo Vitkausko gyvenimo draugei - žmonai Editai Vitkauskienei mirus, žurnalo kolektyvas reiškia jam gilią užuojautą ir kartu liūdi.

Edita Vitkauskienė buvo gimusi Lietuvoje, Klaipėdos krašte, Rusnėje 1913 m. birželio 21 d. Mirė 1980 m. lapkričio 22 d. Jersey City, N. J. Jos palaikus priglaudė krematoriumas.

* * * Redakcija

BIRŽAI. Likėnų sanatorijoje purvo-druskų vonios yra pigesnės už Druskininkų vonias. Druskininkuose daugiau pramogų, įvairesnis gydymas, bet užtat 30-50 rublių brangesnis. Ligoniai į tas sanatorijas gauna kelialapius, už kuriuos 30% turi užsimokėti patys.

* * *

Iš Kilučių ežero (kadaise garsaus savo agaro riešutais) ištekanti Apaščios upė buvo užtvenkta. Ežero vandens lygis pakeltas apie pusantro metro.

* * *

Pereitais metais "Siūlo" fabrikas minėjo savo 50 metų sukaktį.

Lieptų per ežerą, kuriais darbininkai iš Biržų eidavo į Astravą-į fabriką, jau nebėra. Dabar darbininkai į darbą važiuoja autobusais.

* * *

P. Kostas Burbulys, Reformatu, Kolegijos prezidentas ok. Lietuvoje, jau baigia 92-sius metus, yra guvaus proto ir geros atminties, tik regėjimas labai susilpnėjęs.

jb.

PALMYRA LAMPSATIENĖ, energiga reformatų veikėja, pagerbdama mirusio Jokūbo Kregždės atminimą, išplatino Tėviškės ev. liuteronų parapijoje 33 jo parašytas knygas "Reformacija Lietuvoje". Būdama ilgametė "Mūsų Sparnų" redakcinės komisijos narė, užsitarnavo garbingą knygnešio vardą. Ji išplatindavo savo iniciatyva iki 200 egzempliorių žurnalo ir žymiai prisidėdavo prie Devenių Kultūrinio Fondo išleistų leidinių platinimo. Nuo širdi padėka Jai!

Redakcija

* * *

Metiniame susirinkime 1981. I. 24 d. J. & A. Kutrų namuose Santa Monikoje dalyvavo apie 20 S-gos narių. Susir. atidarė pirm. J. Kutra ir pakvietė kurt. A. Devenienę pirmininkauti. Apie S-gos 10-čio veiklą pranešė sekrt. H. Petkienė. Ši LPS-ga yra tęsinys dr. M. Devenio įkurtos Lith. Protestant Ass'n, Inc. Susirinkime buvo pagerbtas dail. inž. Hermanas Pavilonis jo 75 metų amžiaus sukakties proga. Jis čia baigė meno mokyklą. Po valdybos pranešimo paaiškėjo, kad šių metų kasa suvesta su nuostoliu. Valdybon išrinkti: J. Kutra - pirm., dr. P. Pamataitis - vicepirm., H. Petkienė - sekrt., M. Kiršonienė - išdin. (vieton pasitraukusio E. Balcerio) ir V. M. Glažėnarys. Revizijos komisija liko ta pati: dr. A. Devenis ir E. Sinkys. Po susirinkimo sekė vaišės.

* * *

Dr. P. Pamataitis - LPS-gos vicepirm. turėjo sunkią vidurių operaciją. Linkime daktarui sustiprėti.

jk.

Aleksandra Balčiauskienė
su anūku Kęstučiu 1980 m.

KAUNAS. Kun. A. Balčiausko našlė Aleksandra Balčiauskienė šiuo metu pensininkė, žiemas praleidžia Kaune pas savo dukrą ir padeda auginti anūką Kęstutį. Dukra mokytojauja aukštesnėje muzikos mokykloje, dėsto fortepijono klasėje, o jos vyras - smuiko klasėje.

Vilniuje gyvena našlės motina 86 m., sūnus - statybos inžinierius, marti - žurnalistė ir du anūkai: 9 metų Skirmantas ir 6 metų Mindaugas, Aleksandras.

Kun. Aleksandro Balčiausko kapą Biržuose našlė aplanko kasmet sausio mėn. 24 d. E. G.

* * *

CHICAGO. 1981. II. 19-20 d. d. įvyko Mississauga, Ont. ir Toronte, Kanadoje Pasaulio Reformuo-

tų Bažnyčių, Vakarų sekcijos suvažiavimas. Mūsų Liet. Ev. Reformatų Bažnyčią atstovavo kun. Povilas Dilys iš Chicagos. Jis taip pat yra nuolatinis tood organizacijos teologinės komisijos narys.

Suvažiavime buvo iškelti visą žmoniją liečią klausimai: atominis apsiginklavimas, žmonių teisės, senų žmonių kentėjimas, darbo etika ir pan. Šis suvažiavimas dar buvo skirtas ir pasiruošimui į visuotinį Reformuotų Bažnyčių kongresą, kuris įvyks 1982 m. rugpiučio mėn. Ottawoje, Kanada. Mūsų Bažnyčia ten bus irgi atstovaujama. * * * pd.

NEW YORK. Tikrai kilnus lietuvių inteligento gyvenimo pavyzdys. Šių metų pradžioje (1981. I. 25) New Jersey valstijoje, širdies smūgio ištiktas, mirė inž. Jonas Suveizdis-Suvis. Savo darbštumu ir ryžtu įsigijęs šiame krašte praktišką specialybę (inžinieriaus-mechaniko), jis paliko testamentą, kuriame skiria nemažą sumą fondui, kurio metines palūkanas (apie 3.000 dol.) paskyrė lietuvių tautinei kultūrai puoselėti - knygoms leisti, paskaitoms ir panaš. remti. Minėta suma bus išmokama kiekvienais metais. Šio fondo globa pavedama Liet. Ev. Reformatų ir Liet. Ev. Liuteronų Tėviškės Bažnyčioms Chicagoje. * * * pb.

CHICAGO. 1981 m. balandžio 20 d. po ilgos ir sunkios ligos mirė biržietis Jurgis Ivaška, sulaukęs gilios senatvės (gimė 1892. I. 7 d.). Liko liūdėti duktė dr. A. Trakienė su šeima. pb.

LOS ANGELES. Liet. Protės-
tantu S-gos veikla. 1980 m.
gruodžio 13 d. Ist Lutheran Church,
L. Angeles, turėjome lietuviškas
pamaldas. Jas atlaikė čekagietis
kun. E. Gerulis. Atsilankė apie 40
asmenų. Kunigas pasakė tikrai o-
riginalų, turiningą pamokslą. Kun.
E. Gerulis turėjo progą susipažinti
su vietos veikėjais, miestu bei
apylinke.

Po pamaldų bažn. salėje įvyko
tradicinė kalėdinė eglutė, kurios
organizatorė, kaip paprastai, buvo
H. Y. Petkienė. Salė, be eglutės, dar
buvo papuošta Radvilų herbais. Sta-
lai buvo apkrauti valgiais, suneš-
tais darbščiųjų parapijiečių.

Po S-gos pirm. J. Kutros sveiki-
nimo, kun. E. Gerulio invokacijos,
buvo perskaitytas genr. konsulo V.
Čekanausko prasmingas sveikini-
mas. Meninę programą suorgani-
zavo muz. O. Metrikenė. Joje da-
lyvavo H. Petkienė, sol. S. Paute-
nienė, R. K. Vidžiūnienė. Savo kū-
rinį paskaitė prof. E. Tumienė. Vi-
si dalyviai pagiedojo kalėdines
giesmes vadovaujant E. Balceriui.
Patenkintų dalyvių tarpe buvo įvai-
rių konfesijų apie 80 asmenų.

* * *

jk.

RUOŠIAMS NAUJAS LEIDINYS

Teko sužinoti, kad velionio plk.
M. Karašos atsiminimų knyga yra
jau surinkta ir daroma jos korek-
tūra.

Savanoris plk. M. Karaša pergy-
veno visą atgimusios Nepriklausomos
Lietuvos laikotarpį ir ėjo
mūsų kariuomenėje įvairias pa-
reigas. Jis gerai pažino bolševi-
kų gyvenimą nuo pat jų įsigalėji-

mo Rusijoje, jų siautėjimą Sibiro
plotuose, perėjo visus jų kalėji-
mus kol grįžo į Lietuvą ir stojo
savanoriu lietuvių kariuomenėn.

Lietuvoje plk. M. Karaša vado-
vavo Šaulių Sąjungos padaliniam
-ėjo atsakingas pareigas. Savo
atsiminimuose jis viską smulkiai
aprašo su visomis detalėmis. Tai
dokumentinė knyga, liudijanti mū-
sų tautos nueitą kelią. Knyga bus
labai naudinga ir įdomi visiems
buv. kariškiams ir ypatingai šau-
liams.

Knygos pradžioje duoda smul-
kų mūsų kaimo gyvenimo, darbų,
papročių gyvą vaizdą irgi su vi-
somis smulkmenomis. Atsimini-
mai apima ir buvojimą Vokietij-
oje pasitraukusių stovyklose iki
atvykimo į JAV. pb.

* * *

Aukos svetima valiuta:
Mr. J. Pipynė, Anglija-2 Sv., kun.
G. Butkevitsch, Vokietija-20 DM.

Aukotojas, kuris nerastų savo
pavardės aukų sąrašė, prašomas
susisiekti su administracija.

"Mūsų Sparnai"

5718 So. Richmond Ave
Chicago, Ill. 60629

Mielas skaitytojau, tik Tavo
duosnios aukos dėka ir bendra-
darbių pasišventimo žurnalas
pajėgia tobulėti. Tikimės ir atei-
tyje mus nepamiršite, leisite ir
toliau su viltimi žvelgti į ateitį.
Nuoširdus ačiū Jums.

NUO 1980 M. GRUODŽIO 1 D. IKI 1981 M. BIRŽELIO 1 D.
GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

J. Jokubonis, Chicago-45 dol.; kun.
P. Dilys ir Ponia, Chicago-30 dol.
kun. Fr. Skėrys, Vokietija-30 dol.;
Mrs. Lois Dagys, Toronto-30 dol.

Po 25 dol. :

Liet. Prot. S-ga, Los Angeles; "Tė-
viškės" p-jos Moterų D-ja, Chi-
cago; V. Karosas, Chicago; dr. J.
Yčas, Toronto, Kanada; E. Tunkū-
nas, Gardner; Mrs. M. Urbon, Coun-
try Club Hills;

Po 20 dol. :

E. Balceris, St. Monica; M. Kregž-
dė, Huntington Beach; Mrs. A. Bort-
kevičius, N. York; P. Mekas, Cape
Code; Mrs. P. Lampsatis, Chicago;
P. Lapienė, Chicago;

Po 15 dol. :

Mrs. V. Anysas, Toronto; V. Tre-
čiokas, Ottawa; Mrs. Baueris, Aus-
traliija; A. Jankūnas, Kanada; Mr. V.
Žiobrys, Berwyn; J. Anysas, Chcg.

Po 10 dol. :

Mrs. B. Evans-Carlson, Rockford;
Mrs. M. Žolėnas, Rockford; Mrs. E.
Šernas, Rockford; A. Kuras, Mrs.
H. Kuzas, J. Timpa, Mrs. A. Uznys-
visi iš Chicagos; J. Manomaitis,
W. Roxbury; Mrs. K. Žemaitis, Ro-
chester; P. Dagys, Columbus; J &
D. Kregždės, Cincinnati; K. Tamu-
lėnas, Švedija; L. Knopfmileris, FL;
J. Staigys, Kanada; Mrs. V. Šniuol-
lis, Brockton; J. N. Cirul, Ovens-
boro; J. Bernstein, Gloucester; K.
Zaronskis, S. Euclid; Mrs. I. Ta-
mulėnas, Racine; K. Vaitaitis, West-
brook; Mrs. Neuman, Vokietija; P.
Kuginys, Longmont; Mrs. M. B. Bur-
bulis, Forth Smith; M. V. Glažė, L.

Angeles; J. Kutra, St. Monica; Mrs.
Skorubskas, Australia; A. Sedaitis,
Darien; K. Plepys, Hot Springs;

Po 5 dol. :

Mrs. O. Tilindis, Elgin; M. A. Kir-
šonis, CA; P. Devenis, Calgary;
Mrs. P. Trečiokas, Oakville; Vl.
Mieželis, Phoenix; V. Nastopka,
Baltimore; A. Kappa, Toronto; Mrs.
E. Blynas, St. Monica; Z. Lukaus-
kas, Kenosha; P. Petrušaitis, Ra-
cine; P. Laurinavičius, E. Pušne-
raitienė, dr. J. Vaitaitis, E. Kamins-
kienė, H. Pankienė, V. Puodžius, M.
Guobužienė, V. Variakojis, kun. E.
Gerulis, M. Plačienė, P. Variako-
jis, A. Dagys, O. Budėjienė-visi iš
Chicago; St. Neimanas, Winetka; J.
Slavėnas, Buffalo, NY; C. Kikutis,
Collinsville.

* * *

St. Misiulis, Edmonton-7 dol.; Mrs.
K. Jagutis, Chicago-6 dol.; Mrs. A.
Pilmonas, Hic. Hills-4 dol.; Mrs.
M. Hermanas, Chicago-3 dol.; Mrs.
Z. Dalibogas, Homewood-3 dol.; J.
Jokubka-2 dol.; M. Norden-2 dol.;
J. Kukeckis-1 dol.; kun. A. Trakis-
1 dol.

* * *

Per "Mūsų Sparną" atstovą Ka-
nadoje p. J. Dambarą aukojo:
Liet. Ev. Liut. Moterų D-ja Toron-
te-35 dol., Mrs. G. Jocas-5 dol. ir
už knygą 5 dol., Mr. J. Stanaitis-
5 dol., Mr. J. Dambaras-5 dol., Mr.
Lelys-6 dol., Mr. Vaštokas-3 dol.,
Mr. Staigys-2 dol. ir 5 dol. gauti
už pavienius egz.

* * *

KNYGOS

gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarne. Išleista Schleswig-Holstein, 149 psl. Kaina 3 dol.
2. Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio tarnyboje" su Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir prof. Vl. Jakubėno straipsniu. Išleista Chicagoje 1973 m., 240 psl. Kaina 3 dol.
3. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir šeimos nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleido "Naujienos", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.
4. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas, istorinis veikalas, 263 psl. Kaina 5 dol.
5. Kostas Burbulys "Gyvoji Evangelija". Krikščioniškos minties 6"x9" knyga, 348 psl. Išleido "Rūta", Hamilton, Kanada 1977 m. Kaina 5 dol.
6. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Iliustruota, skirta JAV 200 m. nepriklausomybės paminėjimui. Gale yra plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.
7. "Dagys dejuoja ir dainuoja", "Dagys klajoja ir galvoja", "Meilė tarp priešų"; trys knygos stambaus formato (152, 164 ir 156 psl.). Knygos iliustruotos autoriaus nuotraukomis ir skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidiniai (1977, 1979 ir 1980 m.). Siuntinėja veltui prisiuntus pašto išlaidoms padengti. Adresas: Dagys, 78 Chelsea Ave, Toronto, Ont. Canada M6P 1C2.
8. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978 m. Gausiai iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.
9. Jokūbas Kregždė "Reformacija Lietuvoje". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 5, Chicago, 1980 m. Knyga gausiai iliustruota, 272 psl. Kaina 5 dol.
10. Juozas Andrius "Lietuva-Lithuania"-žemėlapis, Devenių Kultūrinio Fondo leidinys. Spausdino J. Kapočius 1979 m. Formatas-35"x25". Kaina 6 dol. plus persiuntimas.

Užsakant knygas prašome prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, IL, 60629

